

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Запорізька політехніка»

Економіко-гуманітарний інститут
Факультет економіки та управління
(повне найменування інституту, назва факультету)

Фінанси, банківська справа та страхування
(повне найменування кафедри)

Пояснювальна записка

до дипломної магістерської роботи
магістра

(ступінь вищої освіти (освітній ступінь))

на тему Управління доходами і витратами банку

Виконав: магістрант 6 курсу, групи ФЕУз-119м

Спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа
та страхування»
(код і найменування спеціальності)

Освітня програма (спеціалізація) Фінанси і кредит

Червякова В.В.

(прізвище та ініціали)

Керівник

Бабенко-Левада В.Г.

(прізвище та ініціали)

Рецензент

Приймаченко В.Д.

(прізвище та ініціали)

2020 рік

Декану факультету економіки та управління
МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Запорізька політехніка»
(повне найменування вищого навчального закладу)

Інститут, факультет ЕГІ, ФЕУ

Кафедра Фінанси, банківська справа та страхування

Ступінь вищої освіти (освітній ступінь) магістр

Спеціальність 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»

(код і назва)

Освітня програма (спеціалізація) Фінанси і кредит

(назва освітньої програми (спеціалізації))

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри Шарова С.В

« 14 » 12 2020 рік

З А В Д А Н Н Я
НА ДИПЛОМНУ РОБОТУ МАГІСТРАНТА

Червякова Владислава Вікторівна

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи Управління доходами і витратами банку

керівник роботи Бабенко-Левада В.Г, к.е.н

(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджені наказом закладу вищої освіти від «21» жовтня 2020 року №260

2. Строк подання магістрантом роботи 14 грудня 2020 року

3. Вихідні дані до роботи Звіт про фінансовий стан АТ «Альфа-Банк», Звіт про фінансові результати, Звіт про рух грошових коштів АТ «Альфа-Банк» за 2015-2019 роки.

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити) Розділ 1 Теоретичні основи управління доходами і витратами банку, Розділ 2 Управління доходами і витратами банку на прикладі АТ «Альфа-Банк, Розділ 3 Пропозиції щодо удосконалення управління доходами і витратами банку.

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень) Рис. 1.1 Система комплексного аналізу банківської діяльності сучасного банку, Рис. 1.2 Склад зобов'язань банку, Рис. 1.3 Основні категорії активів банку, Рис. 1.4 Розподіл активів за ступенем ліквідності, Рис. 1.5 Склад робочих активів, Рис. 1.6 Класифікація видів діяльності банку, Рис. 1.7 Основні показники прибутковості діяльності банку, Рис. 2.1 Динаміка змін показників активів 2015-2019 років, Рис. 2.2 Динаміка змін показників власного капіталу 2015-2019 років, Рис. 2.3 Динаміка змін показників зобов'язань 2015-2019 року, Рис. 2.4 Питома вага активів у 2019 році, Рис. 2.5 Питома вага зобов'язань у 2019 році, Рис. 2.6 Питома вага власного капіталу у 2019 році.

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	прийняв виконане завдання
1	Бабенко-Левада В.Г, к.е.н		
2	Бабенко-Левада В.Г, к.е.н		
3	Бабенко-Левада В.Г, к.е.н		
4	Журавель С.М., ст.викл.	 16.11.20	
Нормо-контролер	Чередниченко Н.О., ст.викл.		

7. Дата видачі завдання «25» травня 2020 року.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів дипломної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1	Збір матеріалу та проектування	04.09 - 15.09	
2	Групування та аналіз зібраного матеріалу. Уточнення завдань проектування	15.09 - 03.10	
3	Виконання теоретичної частини роботи	03.10 - 28.10	
4	Виконання графічної частини роботи	28.10 - 01.11	
5	Написання та оформлення дипломної магістерської роботи	01.11 - 16.11	
6	Перевірка роботи керівником, консультантами	16.11.2020	
7	Попередній захист роботи	01.12.2020	
8	Переплітання оформлення дипломної магістерської роботи	14.12.2020	
9	Захист роботи у ЕК	24.12.2020	

Магістрант(ка)

(підпис)

Червякова В.В

(прізвище та ініціали)

Керівник роботи

(підпис)

Бабенко-Левада В.Г

(прізвище та ініціали)

АНОТАЦІЯ

Червякова В.В. **Управління доходами і витратами банку.** – Дипломна магістерська робота.

Дипломна магістерська робота зі спеціальності 072 магістр з фінансів, банківської справи та страхування. – Кафедра фінанси, банківська справа та страхування, національний університет «Запорізька політехніка», 2020.

Магістерська дипломна робота присвячена розробці теоретико-методологічних підходів та практичних рекомендацій щодо підвищення доходів, та зменшення витрат комерційних банків.

Розглянуті питання інформаційного забезпечення фінансово-економічного аналізу банків, сутності та аналізу активів та пасивів, методології аналізу доходів, витрат і прибутку.

Проведено горизонтальний та вертикальний аналіз, аналіз власного капіталу банку за допомогою коефіцієнтів, оцінку ефективності банківської діяльності, аналіз нормативів банку АТ «Альфа-Банк» за 2015-2019 роки.

Були запропоновані шляхи підвищення доходів банків та напрями удосконалення та оптимізації управління витратами та доходами на прикладі діяльності АТ «Альфа-Банк».

Ключові слова: ФІНАНСОВА ЗВІТНІСТЬ, ЕКОНОМІЧНИЙ АНАЛІЗ, ПАСИВНІ ОПЕРАЦІЇ, АКТИВНІ ОПЕРАЦІЇ, ЕКОНОМІЧНІ НОРМАТИВИ, КАПІТАЛ БАНКУ, ЗОБОВ'ЯЗАННЯ.

ANNOTATION

Chervyakova V.V. Management of income and expenses of the bank. - Master's thesis.

Master's thesis in the specialty 072 Master of Finance, Banking and Insurance. - Department of Finance, Banking and Insurance, Zaporizhzhya Polytechnic National University, 2020.

The master's thesis is devoted to the development of theoretical and methodological approaches and practical recommendations for increasing income and reducing costs of commercial banks.

The issues of information support of financial and economic analysis of banks, the essence and analysis of assets and liabilities, the methodology of analysis of income, expenses and profit are considered.

Horizontal and vertical analysis, analysis of the bank's equity with the help of coefficients, assessment of the efficiency of banking activities, analysis of the bank's standards of JSC "Alfa-Bank" for 2015-2019.

Ways to increase banks' incomes and directions for improving and optimizing cost and income management on the example of Alfa-Bank JSC were proposed.

Keywords: FINANCIAL STATEMENTS, ECONOMIC ANALYSIS, PASSIVE OPERATIONS, ACTIVE OPERATIONS, ECONOMIC STANDARDS, BANK CAPITAL, LIABILITIES.

СПИСОК ПУБЛІКАЦІЙ ДО ДИПЛОМНОЇ МАГІСТЕРСЬКОЇ РОБОТИ

1. Бабенко-Левада В. Г., Червякова В. В. Управління доходами і витратами банку. Ефективна економіка. 2020. № 11. – URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=8372> (дата звернення: 30.11.2020). DOI: 10.32702/2307-2105-2020.11.94

2. Андросова О. Ф. Формування стратегії та тактики прийняття фінансових рішень на промислових підприємствах України / О. Ф. Андросова, О. В. Шестопалова, В. В. Червякова // Вісник Запорізького національного університету. Економічні науки. 2 (42), 2019. - Запоріжжя : ЗНТУ, 2019. – С. 9-14.

3. Силенко С. А. Оцінювання відповідності європейським стандартам механізму податкового стимулювання популяризації в Україні електромобілів /С. А. Силенко, В. В. Червякова // Тиждень науки. Тези доповідей науково-практичної конференції, Запоріжжя, 15–19 квітня 2019 р. [Електронний ресурс] / Редкол. : В. В. Наумик (відпов. ред.) Електрон. дані. – Запоріжжя : ЗНТУ, 2019, Україна. - Режим доступу: <http://www.zntu.edu.ua/>

ЗМІСТ

АНОТАЦІЯ.....	5
ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ, СИМВОЛІВ, ОДИНИЦЬ, СКОРОЧЕНЬ І ТЕРМІНІВ.....	9
ВСТУП.....	10
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ ДОХОДАМИ І ВИТРАТАМИ БАНКУ.....	13
1.1 Інформаційне забезпечення фінансово-економічного аналізу банків.....	13
1.2 Сутність та аналіз пасивів.....	20
1.3 Сутність та аналіз активів.....	27
1.4 Методологія аналізу доходів, витрат і прибутку.....	34
РОЗДІЛ 2. УПРАВЛІННЯ ДОХОДАМИ І ВИТРАТАМИ БАНКУ НА ПРИКЛАДІ АТ «АЛЬФА-БАНК».....	48
2.1 Загальна характеристика банківської установи АТ «Альфа- Банк».....	48
2.2 Горизонтальний та вертикальний аналіз АТ «Альфа-Банк» за 2015-2019 роки.....	51
2.3 Аналіз нормативів банку АТ «Альфа-Банк» за 2015-2019 роки.....	68
2.4 Аналіз власного капіталу банку АТ «Альфа-Банк» за 2015- 2019 роки за допомогою коефіцієнтів.....	75
2.5 Оцінка ефективності банківської діяльності АТ «Альфа-Банк» за 2015 – 2019 роки.....	84
РОЗДІЛ 3. ПРОПОЗИЦІЇ ЩОДО УДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ ДОХОДАМИ І ВИТРАТАМИ БАНКУ.....	94
3.1 Шляхи підвищення доходів банків.....	94

3.2 Напрями удосконалення та оптимізації управління витратами та доходами на прикладі діяльності АТ «Альфа-Банк».....	105
РОЗДІЛ 4. ОХОРОНА ПРАЦІ ТА ТЕХНІКА БЕЗПЕКИ В НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЯХ.....	109
ВИСНОВКИ.....	129
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	136
Додаток А. Звіт про фінансовий стан АТ «Альфа-Банк» на 31.12.2015 – 2019 року.....	142
Додаток Б. Звіт про прибутки і збитки та інший сукупний дохід АТ «Альфа-Банк» на 31.12.2015 – 2019 року.....	143

**ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ, СИМВОЛІВ, ОДИНИЦЬ,
СКОРОЧЕНЬ І ТЕРМІНІВ**

НБУ	—	Національний банк України;
ЧПМ	—	чиста процентна маржа;
ЧП	—	чистий прибуток;
ВК	—	власний капітал;
А	—	активи;
ЗК	—	залучені кошти;
РВК	—	регулятивний власний капітал банку;
ОК	—	основний капітал;
ДК	—	додатковий капітал банку;
В	—	відвернення;
СК	—	сплачений статутний капітал банку;
БВК	—	балансовий власний капітал банку;
ОЗ	—	основні засоби;
М	—	мультиплікатор капіталу;
ПД	—	процентні доходи за кредитними операціями;
КП	—	кредитний портфель;
ПВ	—	процентні витрати за депозитами;
ПЗ	—	підпроцентні зобов'язання;
ЮД	—	інший операційний дохід;
П	—	кількість працівників;
ВП	—	витрати на персонал;
Н	—	норматив;
АТ	—	акціонерне товариство.

ВСТУП

Дипломна магістерська робота виконана згідно з темою кафедри фінансів, банківської справи та страхування Національного Університету «Запорізька політехніка» «Управління доходами і витратами банку».

Магістерська дипломна робота присвячена розробці теоретико-методологічних підходів та практичних рекомендацій щодо підвищення доходів, та зменшення витрат комерційних банків.

Метою данної роботи є реалізація дослідження у галузі управління доходами і витратами установи АТ «Альфа-Банк», аналіз рівня дотримання економічних нормативів банку та розробка напрямів вдосконалення у сфері управління доходами і витратами банків.

Об'єктом дослідження виступають доходи і витрати, а предметом дослідження виступають особливості їх планування в комерційних банках.

Методи дослідження: горизонтальний аналіз, вертикальний аналіз, методи коефіцієнтів, аналіз економічних нормативів, графічний.

Розглянуті питання інформаційного забезпечення фінансово-економічного аналізу банків, сутності та аналізу активів та пасивів, методології аналізу доходів, витрат і прибутку.

Проведено горизонтальний та вертикальний аналіз, аналіз власного капіталу банку за допомогою коефіцієнтів, оцінку ефективності банківської діяльності, аналіз нормативів банку АТ «Альфа-Банк» за 2015-2019 роки.

Були запропоновані шляхи підвищення доходів банків та напрями удосконалення та оптимізації управління витратами та доходами на прикладі діяльності АТ «Альфа-Банк».

Теоретична частина дослідження даної теми здійснювалась на підставі наукових робіт таких вчених як: Лисенок О.В., Костюк В.А., Гальцова О.Л., Вовчак О.Д., Герасимович А.М.

Інформаційну базу даної дипломної роботи становлять законодавчі та нормативні акти, інструктивний матеріал, монографічні видання вітчизняних авторів, дані статистичних збірників Національного банку України та банківських установ, а також періодичні видання.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в теоретичному обґрунтуванні і практичному вирішенні ряду питань, пов'язаних з управлінням доходами і витратами вітчизняних банків в сучасних економічних умовах.

Комерційна основа здійснення банківських операцій полягає у тому, що вони проводяться з метою одержання прибутку. Банківська діяльність охоплює різні напрями, які забезпечують у кінцевому результаті її ефективність. Оцінка банківської діяльності передбачає проведення комплексного аналізу, який дає можливість дослідити всі аспекти роботи банку.

Головною метою аналізу пасивних операцій банку є визначення ефективності формування ресурсної бази банку за зниження її вартості та підвищення фінансової стабільності. У діяльності банку важливим моментом є не тільки формування ресурсів, а й ефективне їх розміщення. Тому одним з основних напрямів аналізу банківської діяльності є аналіз його активних операцій. Він має сприяти підвищенню ефективності управління активами банку.

Успішний розвиток і надійність банківської системи України в сформованих економічних умовах багато в чому залежить від постановки в комерційних банках аналітичної роботи, що дозволяє давати реальну і всебічну оцінку досягнутим результатам діяльності банків, виявляти їхні сильні і слабкі сторони, визначати конкретні шляхи вирішення виникаючих проблем. Аналіз банківської діяльності є основою ефективного управління банком, вихідною базою прийняття управлінських рішень на всіх рівнях банківського менеджменту.

У зв'язку з суттєвими змінами на фінансовому ринку України зростає роль і значення аналізу банківської діяльності як для самого банку, так і для його ділових партнерів, клієнтів, акціонерів банку і держави в цілому.

Регулярне проведення банком аналізу своєї діяльності дає змогу йому ефективно управляти активними й пасивними операціями для максимізації прибутку і забезпечення стабільного фінансового стану. Це особливо важливо в сучасних умовах, коли загострилося суперництво банків і небанківських фінансово-кредитних установ, які виконують різні операції щодо залучення вільних грошових ресурсів підприємств і населення. Такі установи успішно конкурують із банками, здійснюючи суто банківські операції, а також операції, які банки не мають права виконувати відповідно до законодавства.

У вітчизняній економічній літературі поки що немає єдиного підходу до аналізу банківської діяльності комерційного банку. Немає навіть сталої думки щодо змісту цієї діяльності. У цій ситуації особливої актуальності набувають дослідження фінансового стану банку. Конструктивна роль таких досліджень полягає у їх спрямуванні на розроблення цілісного підходу до оптимізації управління банком.

Розроблені в ході дослідження теоретичні узагальнення, висновки та рекомендації можуть бути використані для вдосконалення процесу управління доходами і витратами вітчизняних банків.

Пропозиції автора щодо застосування комплексного підходу до мінімізації витрат та збільшення прибутку можуть бути використаними вітчизняними банками з метою оптимізації управління доходів і витрат.

Дипломна робота складається із вступу, чотирьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг роботи складає 144 сторінки комп'ютерного тексту, у тому числі 15 таблиць, 15 рисунків, список використаних джерел містить 64 найменувань, 2 додатки розміщені на 3 сторінках.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ ДОХОДАМИ І ВИТРАТАМИ БАНКУ

1.1. Інформаційне забезпечення фінансово-економічного аналізу банків

Банківська діяльність охоплює різні напрями, які забезпечують у кінцевому результаті її ефективність. Оцінка банківської діяльності передбачає проведення комплексного аналізу, який дає можливість дослідити всі аспекти роботи банку.

Для забезпечення комплексного аналізу можна використовувати всі види планової, нормативної, облікової, фінансової, статистичної, довідкової, методичної та інших видів інформації.

Основою інформаційного забезпечення фінансово-економічного аналізу банків є фінансова звітність, яка складається як для потреб менеджменту, так і для зовнішніх користувачів.

Метою складання фінансових звітів є надання користувачам для прийняття економічних рішень повної, правдивої та непередбаченої інформації про фінансовий стан, результати діяльності та грошові потоки банку [1, с.31].

Відповідно до Законів України "Про Національний банк України" [2] та "Про банки та банківську діяльність" [3], фінансова звітність банків складається на підставі Інструкції про порядок регулювання діяльності банків в Україні № 368 [4], та Інструкції про складання річного фінансового звіту банків України № 545.

До складу банківської звітності належать: балансовий звіт, звіт про фінансові результати, а також низка додатків до цих звітів, у яких наведена інформація про структуру активів, зобов'язань та власних коштів банку, ризику, якість кредитного портфеля, а також про інші показники, які є дуже

важливими для характеристики фінансового стану банку. Наявність таких додатків дає змогу відобразити звітність українських банків на рівні міжнародних стандартів бухгалтерського обліку та звітності. Завдяки цьому фінансова звітність задовольняє вимоги користувачів інформації поза банком (акціонерів, клієнтів та партнерів банку, НБУ, фінансових органів тощо).

До статистичної звітності належить звітність про кредитні та депозитні операції в національній та іноземній валютах, процентні ставки, операції з цінними паперами та інші банківські операції.

Важливою вимогою до фінансової та статистичної звітності є достовірність та реальність інформації, які забезпечуються документуванням банківських операцій, проведенням періодичних інвентаризацій, за допомогою яких контролюється та уточнюється наявність і вартість активів та пасивів банку, цінностей та операцій, що обліковуються на позабалансових рахунках.

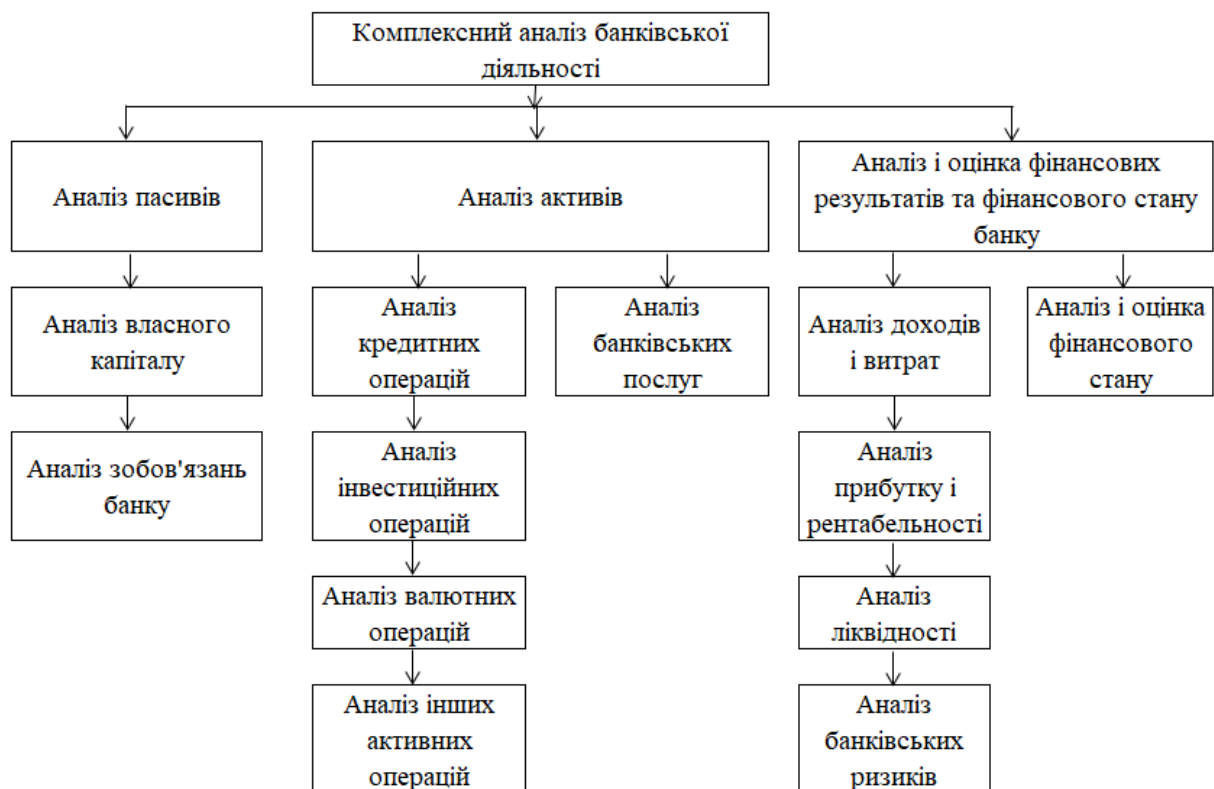

Рис. 1.1 Система комплексного аналізу банківської діяльності сучасного банку [5, с.44].

Обов'язковою вимогою до фінансової та статистичної звітності є порівнянність, можливість зіставлення показників звітного періоду з аналогічними показниками минулих періодів. Лише на цій основі можна зробити відповідні висновки про зміни у фінансовому стані банку, спрогнозувати тенденції розвитку банківських операцій.

За звітним періодом розрізняють такі форми звітності банків (таб. 1.1):

- щоденні;
- щомісячні;
- квартальні;
- річні.

Таблиця 1.1

Склад періодичної звітності

Періодична звітність	Форми фінансової звітності
Щоденна	- Баланс
Місячна	- Баланс - Звіт про прибутки та збитки
Квартальна	- Балансовий звіт - Звіт про фінансові результати - Примітка "Зобов'язання банку, які обліковуються на позабалансових рахунках"
Річна	- Балансовий звіт - Звіт про фінансові результати - Звіт про рух коштів - Звіт про власний капітал - Примітки

До щоденних форм звітності належать [6, с.58]:

- форма 1Д-КБ "Баланс комерційного банку";
- форма "Звіт про структуру активів та пасивів за строками";

- форма "Звіт про відкриті валютні позиції";
- форма "Інформація щодо обсягу валюти, яка знаходиться на окремому депозитному рахунку в Національному банку для розрахунку значень відкритої валютної позиції".

Баланс банку — це бухгалтерський баланс, який відображає стан активів, пасивів та власного капіталу в грошовій формі на певну дату. Актив і пасив балансу поділяють за окремими статтями. Кожна стаття характеризує окремий вид господарських засобів або джерел їх формування. Статті балансу групують за економічним змістом і розміщують згори донизу в міру зниження ліквідності (активні рахунки) та збільшення строків зобов'язань (пасивні рахунки).

Разом із щоденним балансом надається відповідна інформація за спеціальним файлом 26 для розрахунку нормативу адекватності регулятивного капіталу (Н2) та за спеціальним файлом 42 — для розрахунку таких економічних нормативів, як: максимальний розмір кредитного ризику на одного контрагента (Н7); великі кредитні ризики (Н8); максимальний розмір кредитів, гарантій та поручительств, наданих одному інсайдеру (Н9); максимальний сукупний розмір кредитів, гарантій та поручительств, наданих інсайдерам (Н10); інвестування в цінні папери окремо за кожною установою (НІ 1).

До щомісячних форм звітності належать [7, с.62]:

- форма 1-КБ "Баланс комерційного банку";
- форма "Балансовий звіт комерційного банку";
- форма "Звіт про дотримання економічних нормативів";
- форма "Звіт про дотримання нормативів ризику загальної відкритої (довгої/короткої) валютної позиції";
- форма "Звіт про кредитний портфель";
- форма "Звіт про класифіковані кредитні операції за формами власності";
- форма "Звіт про залишки за депозитами";

- форма "Звіт про списану безнадійну заборгованість";
- форма "Розрахунок резерву на відшкодування можливих втрат за кредитними операціями комерційних банків";
- форма "Інформація про формування комерційним банком резерву для відшкодування можливих втрат від дебіторської заборгованості";
- форма "Інформація про включення субординованого боргу в розрахунок регулятивного капіталу банку";
- форма "Розрахунок резерву на відшкодування можливих збитків від операцій з цінними паперами";
- форма "Розрахунок резерву під прострочені нараховані доходи за активними операціями банків";
- форма "Звіт про 20 найбільших кредиторів банку".

Таблиця 1.2

Компоненти фінансової звітності

Компоненти звітності	Призначення
Баланс	Надання інформації про фінансовий стан банку на звітну дату
Звіт про фінансові результати	Надання інформації про доходи, витрати та фінансові результати від діяльності за звітній період
Звіт про рух грошових коштів	Надання інформації про надходження і вибуття грошових коштів унаслідок операційної, інвестиційної та фінансової діяльності провадження звітного періоду
Звіт про власний капітал	Надання інформації про зміни у складі власного капіталу протягом звітного періоду
Примітки до фінансових звітів	Виклад облікової політики та пояснення інформації, наведеної у кожному фінансовому звіті

До квартальних форм звітності, крім наведених у табл. 1.1, належить форма звітності "Інформація про вклади фізичних осіб у комерційних банках".

Найбільш вичерпною і змістовною є річна фінансова звітність, яка подається у такому складі: балансовий звіт; звіт про фінансові результати, звіт про рух грошових коштів, звіт про власний капітал, примітки.

Кожний із компонентів фінансової звітності має своє призначення (табл. 1.2) [8, с.27].

На відміну від інших суб'єктів економіки банки складають щоденні баланси. Це є особливістю бухгалтерського обліку в банках. Воно забезпечує щоденний і повний облік банківських операцій та контроль за наявністю грошових коштів і цінностей, які розміщені в банку.

Баланс містить лише залишки (сальдо) рахунків бухгалтерського обліку на певну дату, тому в банківській практиці його називають сальдовим.

Крім сальдових та обігово-сальдових балансів (місячний баланс з інформацією про обіги та вихідні залишки за балансовими та позабалансовими рахунками), банки складають місячний балансовий звіт. Він характеризує фінансовий стан банку, відображає його активи, зобов'язання та власний капітал у грошовому виразі на певну дату. Усі суми в балансовому звіті розподіляють за ознаками резидентності та виду валюти.

Активи балансового звіту банку включають такі основні статті [9, с.55]:

- валюта, монета та банківські метали;
- дорожні та інші чеки;
- кошти на кореспондентських рахунках у НБУ та в інших банках;
- депозити та кредити в банках;
- цінні папери в портфелі банку на продаж та інвестиції;
- кредити та фінансовий лізинг, надані клієнтам;
- інвестиції в асоційовані та дочірні компанії;
- нематеріальні активи;
- матеріальні активи;

— інші активи.

Зобов'язання в балансовому звіті відображені за такими статтями:

— кореспондентські рахунки НБУ та інших банків;

— депозити та кредити, отримані від інших банків;

— кредити, отримані від НБУ;

— строкові депозити клієнтів та кошти на вимогу;

— власні цінні папери;

— інші зобов'язання.

Власний капітал банку в балансовому звіті відображено за статтями: статутний капітал, нерозподілений прибуток і резерв поточного та минулих років, інші фонди та резерви банку.

Баланси банків використовують для аналізу й управління їхньою діяльністю, визначення показників їх ліквідності, управління банківськими ресурсами, аналізу банківського прибутку. У ринкових умовах баланс банку є засобом не тільки бухгалтерської звітності, а й комерційної інформації банківського менеджменту, своєрідною рекламою для потенційних клієнтів, що прагнуть на професійному рівні розібратися в діяльності банку. Водночас для зовнішніх користувачів доступна тільки квартальна та річна фінансова звітність.

Згідно з вимогами нормативних актів НБУ, призначенням фінансової звітності банків є створення бази даних, яка дасть змогу реально оцінити показники ліквідності, платоспроможності та дохідності банків і на цій основі визначити їх фінансовий стан — як комплексне поняття, що відображає різні напрями банківської діяльності.

Найважливішим принципом міжнародних стандартів обліку та звітності є принцип відкритості (транспарентності), тому відповідно до нормативних актів Національний банк України встановив порядок публікацій банками в засобах масової інформації звітності про свою діяльність та надання її до НБУ.

Для отримання більш ґрунтовної оцінки фінансового стану банку рекомендується проаналізувати не тільки баланс та матеріали звітності самого банку, а й провести дослідження кон'юнктури ринку, оцінити конкурентів, здійснити аналіз фінансового стану позичальників тощо. Крім того, можливості фінансового аналізу ширші, коли вони базуються на побудові різного виду економіко-статистичних та математичних моделей зв'язку, а також узагальнюючих характеристиках структури та динаміки показників.

1.2. Сутність та аналіз пасивів

Дослідження діяльності банків необхідно починати з пасиву балансу, який характеризує джерела коштів і природу фінансових зв'язків банку, оскільки саме пасивні операції значною мірою визначають умови, форми та напрями використання банківських ресурсів, тобто склад і структуру активів.

Головною метою аналізу пасивних операцій банку є визначення ефективності формування ресурсної бази банку за зниження її вартості та підвищення фінансової стабільності.

Аналіз пасивів банку проводиться в такому розрізі [10, с.112]:

- аналіз структури пасивів за джерелами формування ресурсів (співвідношення власного капіталу та зобов'язань);
- визначення розміру власного капіталу, його структури та достатності;
- аналіз дотримання основних нормативів достатності капіталу;
- аналіз зміни статутного капіталу банку;
- дослідження та оцінка обґрунтованості розподілу прибутку;
- аналіз структури зобов'язань з позиції витратності та стабільності ресурсної бази;

- розроблення стратегії розширення клієнтської бази з метою здешевлення ресурсів;
- оцінка ділової активності банку щодо залучення ресурсів;
- розроблення прогнозу конкурентоспроможності та фінансового потенціалу банку.

Аналіз пасивів банку починається з визначення співвідношення між капіталом банку та його зобов'язаннями. Структура ресурсів банку визначає його тактику у формуванні ресурсів.

На наступному етапі аналізу вивчають зміни у структурі пасивних операцій банку.

При цьому визначають [11, с.278]:

- питому вагу кожного складника ресурсів банку в їх загальній сумі;
- абсолютне відхилення загальної суми ресурсів і кожен її складник на звітну дату порівняно з базовим періодом.

Після вивчення структури пасивних операцій аналізують кожен її складник. Насамперед здійснюють аналіз власного капіталу банку і виявлення його суми за балансом.

Під час аналізу капітал банку оцінюють за різними аспектами: бруто-капітал (балансовий капітал) і нетто-капітал (регулятивний капітал).

Стан капіталу банку характеризується його розміром, структурою (відносними частками складників) і темпами зростання як капіталу загалом, так і окремих його складників.

Потім вивчають зміни в структурі балансового капіталу та в його складниках.

Крім аналізу структури капіталу, важливо визначити ефективність його використання, для чого можна скористатися такими показниками [12, с.156]:

$$\text{Прибутковість капіталу} = \frac{\text{Чистий прибуток банку}}{\text{Власний капітал банку}} \quad (1.1)$$

$$\text{Розмір кредитних вкладень на 1 грн. капіталу} = \frac{\text{Кредитні вкладення банку}}{\text{Власний капітал банку}} \quad (1.2)$$

Під час аналізу наведених показників порівнюють дані на звітну дату з даними на відповідні дати минулих років.

На наступних етапах аналізу власного капіталу банку докладно аналізують достатність банківського капіталу та зміни, які відбулися у його складниках.

Достатність капіталу — це здатність банку захистити інтереси своїх кредиторів та власників від незапланованих збитків, розмір яких залежить від обсягу ризиків, що виникають у результаті виконання банком активних операцій [13, с.201].

Під час аналізу для оцінки достатності капіталу визначають виконання економічних нормативів капіталу банку за трьома показниками, встановленими НБУ [14, с.219]:

- Н1 — регулятивний капітал банку;
- Н2 — норматив адекватності регулятивного капіталу;
- Н3 — норматив адекватності основного капіталу.

Додатковими показниками достатності капіталу можуть бути такі коефіцієнти [15, с.92]:

- К1 — визначає рівень капіталу в структурі загальних пасивів:

$$K1 = \frac{\text{Капітал}}{\text{Пасиви всього}} \quad (1.3)$$

Рекомендовані значення знаходяться у межах 0,15—0,20;

- К2 — співвідношення чистого капіталу та загальних активів:

$$K2 = \frac{\text{Чистий капітал}}{\text{Загальні активи}} \quad (1.4)$$

Значення цього показника має бути не меншим 0,04;

— К3 — коефіцієнт достатності капіталу — показує максимальну суму збитків, за яких капіталу, що залишився (чистий нетто-капітал), вистачить для забезпечення надійності коштів вкладників та інших кредиторів банку. Передбачається, що капітал банку повинен на 25—80 % покривати його зобов'язання. Показник розраховується за такою формулою:

$$K3 = \frac{\text{Чистий капітал}}{\text{Зобов'язання}} \quad (1.5)$$

— К4 — коефіцієнт маневрування — дає змогу зробити якісну оцінку власного капіталу. Брутто-капітал містить як відвернені (імобілізовані) власні кошти, так і фактичні залишки нетто-капіталу, які можна використати для кредитування. Якщо значення К4 від'ємне, це свідчить не лише про відсутність власних ресурсів, вкладення яких дає дохід, а й про використання депозитів не за призначенням, оскільки останні покривають власні витрати банку. Розрахунок коефіцієнта здійснюють за формулою [16, с.84]:

$$K4 = \frac{\text{Нетто-капітал}}{\text{Брутто-капітал}} \quad (1.6)$$

Оптимальне значення цього показника — від 0,5 до 1,0;

— К5 — коефіцієнт достатності капіталу — характеризує залежність банку від його засновників. Сума коштів, які інвестуються в розвиток банку, повинна вдвічі перевищувати внески засновників [17, с.147]:

$$K5 = \frac{\text{Статунний капітал}}{\text{Брутто-капітал}} \quad (1.7)$$

Мінімальне значення цього показника — 0,15, максимальне — 0,5;

— К6 — коефіцієнт захищеності капіталу, він розраховується за формулою:

$$K6 = \frac{\text{Основні засоби}}{\text{Власний капітал банку}} \quad (1.8)$$

Коефіцієнт К6 характеризує захищеність власного капіталу від інфляції вкладенням коштів у нерухомість, обладнання та інші матеріальні активи.

Однією з головних проблем планування капіталу банку є вибір значення співвідношення між власним капіталом та зобов'язаннями. З одного боку, чим більше це співвідношення, тим вищий рівень надійності банку. З іншого боку, чим більша частка зобов'язань у загальній сумі ресурсів банку, тим (за інших рівних умов) буде вищою прибутковість капіталу.

Аналіз статутного капіталу починається з оцінки його динаміки, тобто зміни його розміру за кілька років, а також його частки в загальній сумі власного капіталу, у валюті балансу та в зобов'язаннях банку.

Крім того, в процесі аналізу формування статутного капіталу вивчають структуру акціонерного капіталу, і, передусім, склад акціонерів банку. Для цього використовують дані аналітичного обліку. При цьому враховують, що частка одного акціонера в загальній сумі статутного капіталу не повинна перевищувати 85 %. Цей аналіз дає можливість визначити, яким фізичним та юридичним особам належить більшість голосів на загальних зборах акціонерів. Крім того, на початковому етапі аналізу діяльності банку аналізують оплату статутного капіталу і виявляють ще неоплачену його частину.

Загальну характеристику масштабів діяльності банку дає показник приросту статутного капіталу (Кс.к.) [18, с.58]:

$$Kc.k = \frac{\text{Сума сплаченого статутного капіталу}}{\text{Сума початкового або номінального капіталу}} \quad (1.9)$$

Цей показник дає можливість визначити темпи експансії, тобто розширення діяльності банку й зміцнення його статусу.

Ефективність використання статутного капіталу визначають за допомогою таких показників, як [19, с.127]:

- розмір кредитних вкладень на 1 грн статутного капіталу;
- розмір прибутку на 1 грн статутного капіталу;
- розмір прибутку на одну акцію;
- розмір прибутку на одного акціонера;
- строк окупності акціонерного капіталу.

Значення статутного капіталу в діяльності банку визначають за допомогою таких показників [20, с.117]:

- питомої ваги статутного капіталу в загальній сумі капіталу;
- питомої ваги статутного капіталу у валюті балансу.

Рівень покриття активів за рахунок акціонерного капіталу характеризується особливим показником — мультиплікатором капіталу (M):

$$M = \frac{\text{Активи банку}}{\text{Статутний капітал}} \quad (1.10)$$

Чим вище числове значення мультиплікатора капіталу, тим істотнішим є потенційний ризик втрат. Для середнього банку мультиплікатор капіталу становить 15 %, а для великого банку, фінансового центру — 20—25 %.

У процесі аналізу резервного капіталу банку необхідно [21, с.212]:

- перевірити створення резервного капіталу відповідно до чинного законодавства;
- проаналізувати тенденції зростання резервного капіталу;
- з'ясувати причини витрат кожної суми вказаного капіталу.

Аналіз зобов'язань банку проводять у такій послідовності [22, с.229]:

— визначають загальний обсяг зобов'язань банку, їх частку в загальних пасивах і динаміку їх зміни за допомогою стандартних показників (абсолютний приріст, темп зростання та темп приросту);

— аналізують частку окремих складників ресурсної бази (структуру зобов'язань) у динаміці (вертикальний аналіз);

— аналізують окремі показники, що характеризують стабільність строкових депозитів, депозитів на вимогу та міжбанківських кредитів;

— визначають ступінь використання залучених та запозичених коштів;

— контролюють дотримання банком нормативів обов'язкового резервування коштів на коррахунку в НБУ;

— визначають раціональність формування ресурсної бази банку з позиції витратності та стабільності й окреслюють окремі напрями її оптимізації.

Аналізуючи обсяг зобов'язань банку, важливо дати їх як кількісну, так і якісну оцінку. Збільшення сум зобов'язань банку свідчить про зростання депозитної бази банку.

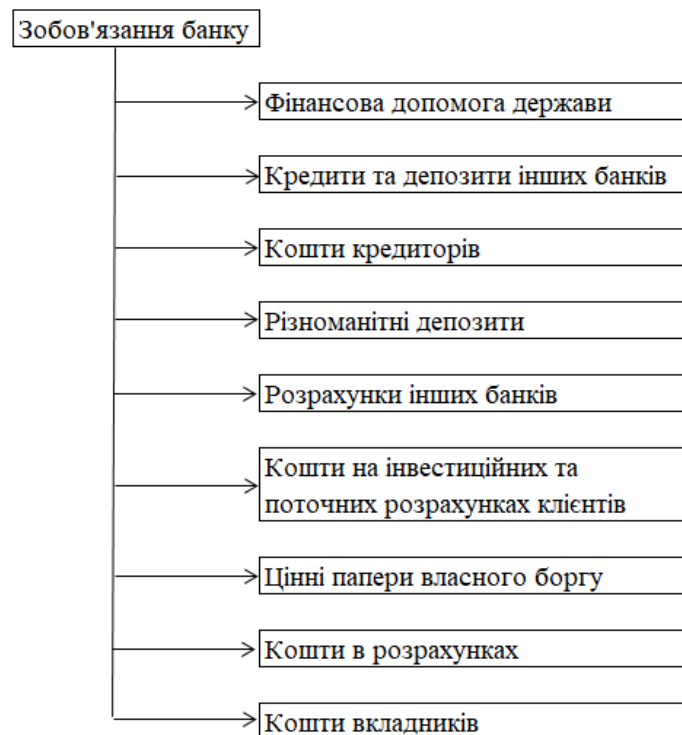

Рис. 1.2 Склад зобов'язань банку [23, с.157].

Чим вища частка зобов'язань перед клієнтами банку (підприємств та організацій) на довгостроковій основі, тим вища стабільна частина ресурсів банку, що позитивно впливає на його ліквідність і зменшує його залежність від міжбанківських позик. Проте строкові депозити є дорожчими, що негативно впливає на рентабельність та прибутковість роботи банку, водночас збільшення частки (понад 30 %) банківських позик підвищує ризик незбалансованої ліквідності, оскільки посилюється залежність банку від зовнішніх джерел фінансування. Через дефіцит вільних коштів у суб'єктів господарювання частка міжбанківських кредитів у структурі зобов'язань досягає 40—50 %.

Висока частка залишків на рахунках клієнтів знижує стабільність ресурсної бази банку, збільшує потребу у високоліквідних активах, спонукає банк до посилення трансформації частини короткострокових ресурсів у більш довгострокові вкладення і цим загострює проблему ліквідності.

Аналіз окремих видів залучених ресурсів дає змогу конкретизувати способи підвищення ліквідності та прибутковості роботи банку.

1.3. Сутність та аналіз активів

У діяльності банку важливим моментом є не тільки формування ресурсів, а й ефективне їх розміщення. Тому одним з основних напрямів аналізу банківської діяльності є аналіз його активних операцій. Він має сприяти підвищенню ефективності управління активами банку.

Загальна сума активів — це сума всіх категорій активів за мінусом суми всіх контрактивних рахунків типу резервів під можливі збитки від кредитної діяльності та дисконт за придбаними цінними паперами.

Якісний аналіз активів банку передбачає аналіз активів банку за ступенями ризику та розрахунок і оцінку окремих показників.

Коефіцієнтний аналіз дає змогу оцінити стан ліквідності та платоспроможності банку, якість кредитного портфеля, надійність банку, стан розвитку ресурсної бази, прибутковість роботи банку.

Аналіз активів банку здійснюється в такій послідовності [24, с.93]:

- вивчають динаміку зміни загальних активів, у тому числі окремих його статей (горизонтальний аналіз);
- аналізують структуру активів банку за різними класифікаційними ознаками (вертикальний аналіз);
- з'ясовують структуру активів за дохідністю, що характеризує ділову активність банку;
- аналізують структуру активів банку за ліквідністю та ризикованістю.

На основі горизонтального аналізу активних операцій банку аналізують зміни в динаміці через порівняння даних за різні періоди. Зіставлення даних дає змогу виявити відхилення в абсолютній сумі й у процентах за [25, с.228]:

- основними робочими активами;
- неробочими активами;
- витратами на власні потреби;
- іммобілізованими активами та коштами.

Наведені групування активів банку дають можливість охарактеризувати якісний склад активів банку.

Вертикальний і горизонтальний аналіз активних операцій дає змогу виявити зміни у розподілі агрегованих статей балансу як у динаміці, так і у внутрішній структурі активних операцій балансу банку і визначити, за рахунок яких операцій зросла (зменшилася) прибутковість (збитковість), виявити зміни (збереження пріоритетів у банківській діяльності).

Аналіз зміни загальних активів за допомогою стандартних показників динаміки передбачає розрахунок таких із них [26, с.138]:

$$\begin{aligned} & \text{Абсолютний приріст активів} = \\ & \text{Активи на кінець періоду} - \text{Активи на початок періоду} \end{aligned} \quad (1.11)$$

$$\text{Темп зростання активів} = \frac{\text{Активи на кінець періоду}}{\text{Активи на початок періоду}} \quad (1.12)$$

$$\text{Темп приросту активів} = \frac{\text{Активи на кінець періоду} - \text{Активи на початок періоду}}{\text{Активи на початок періоду}} \quad (1.13)$$

Після аналізу динаміки загальних активів проводять горизонтальний аналіз окремих статей активу балансу.

Наступним етапом аналізу є структурний аналіз активів банку.

Для дослідження структури розміщення банківських ресурсів застосовують метод групувань. Групування активів банку здійснюють за такими ознаками [27, с.418]:

- видами операцій;
- строками розміщення;
- ступенем ліквідності;
- ступенем ризику;
- впливом на рівень дохідності банку.

За видами операцій активи банку можна поділити на п'ять основних категорій (рис. 1.3):

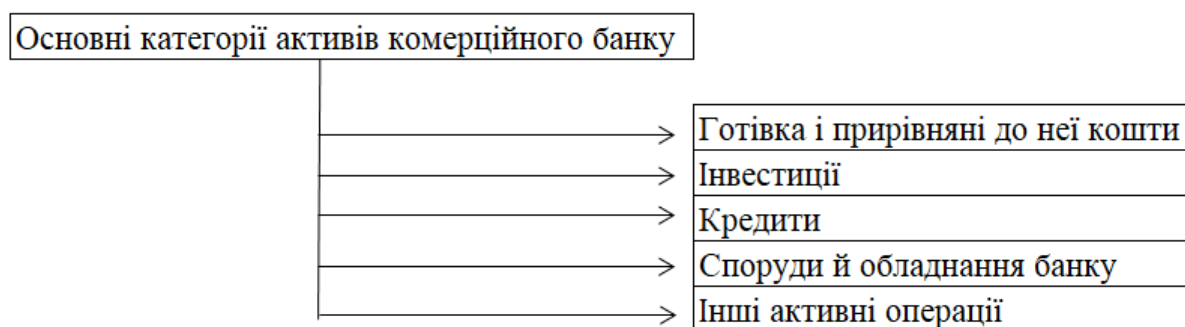

Рис. 1.3 Основні категорії активів банку [28, с.39].

За строками розміщення банківських ресурсів активи балансу банку поділяють на:

- поточні,
- строкові;
- квазістрокові.

Поточні активи — це активи на вимогу, які повертаються на першу вимогу кредитора.

Строкові активи — це кошти, розміщені банком на певний строк.

Квазістрокові активи — кошти, які не мають визначеного строку повернення і не можуть бути повернені на першу вимогу. Вони повертаються тільки за певних умов.

Для визначення відхилень за статтями балансу, що впливають на стійкість банку, проводиться групування статей активу балансу за спадним ступенем ліквідності активів.

Ліквідність — це спроможність банку швидко перетворювати свої активи в грошові кошти без втрати їх вартості з метою виконання боргових зобов'язань. При цьому за ступенем ліквідності статті активу балансу поділяють на п'ять основних груп (рис. 1.4):

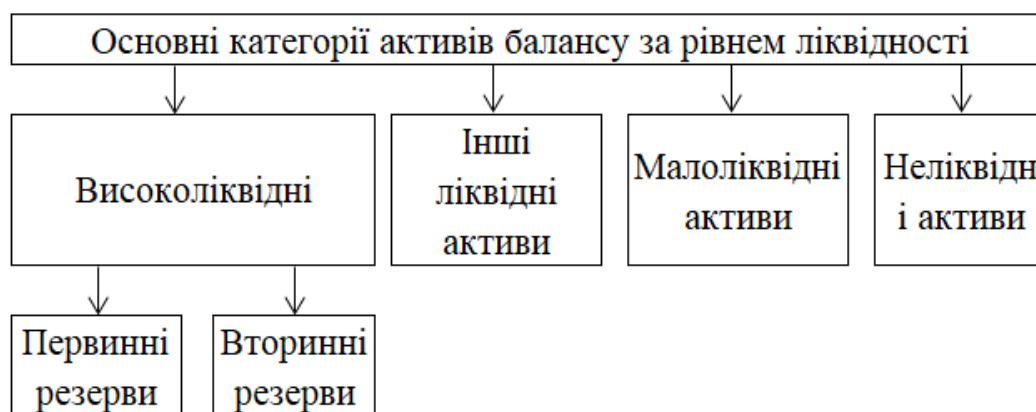

Рис. 1.4 Розподіл активів за ступенем ліквідності [29, с.82].

Первинні резерви — це всі касові активи, кошти на кореспондентському рахунку в НБУ.

Вторинні резерви, або "некасові", високоліквідні дохідні активи — це цінні папери, які можуть бути оперативно реалізовані на грошовому ринку та

перетворені в грошову форму, тобто в первинні резерви з мінімальною втратою їх вартості.

Інші ліквідні активи — надані банком кредити та інші платежі, до погашення яких залишилося не більш одного місяця.

Малоліквідні активи — позикові активи, до погашення яких залишилося більше одного місяця.

Неліквідні активи — капіталізовані активи, фінансові інвестиції, у тому числі фінансові вкладення в асоційовані та дочірні компанії, дебіторська заборгованість та інші іммобілізовані кошти.

Первинні та вторинні резерви формують високоліквідні активи. Високоліквідні активи — це кошти в касі, у Національному банку України та в інших банках, цінні папери, а також активи, що можуть бути швидко проконвертовані у готівкові чи безготівкові кошти.

Аналізуючи активи за ступенем ліквідності, необхідно виділити частку кожної групи активів за цією ознакою в загальних активах банку. При цьому особливу увагу звертають на питому вагу абсолютно ліквідних активів у загальних та робочих активах. Питома вага абсолютно ліквідних активів у робочих активах має бути в межах 20—25 %. Склад робочих активів наведено на рис. 1.5:

Рис. 1.5 Склад робочих активів [30, с.87].

До неробочих активів належать рахунки, що не приносять дохід банку.

До їх складу входять [31, с.20]:

- кошти в розрахунках;
- резерви;
- дебітори;
- кошти, вкладені у майно та господарські матеріали;
- видатки та збитки.

За рівнем ризику всі активи банку поділяють на п'ять груп залежно від рівня відрахувань коштів на створення резервів за ними:

- 1 група — 0 %;
- 2 група — 10 %;
- 3 група — 20 %;
- 4 група — 50 %;
- 5 група — 100 %.

Аналіз структури активних операцій поділяють на якісний і кількісний (коефіцієнтний).

На основі якісного аналізу активів і використання методу порівняння визначають пропорції між статтями балансу, тенденції їх зміни та простежують, якою мірою ці зміни та відхилення вплинули на ліквідність і прибутковість операцій банку.

Кількісний (коефіцієнтний) аналіз дає змогу оцінити в динаміці якість активів за такими критеріями, як дохідність, ризикованість, ліквідність, обіговість.

Дохідність активів може бути проаналізована за допомогою коефіцієнта дохідності ($K_{дох}$):

$$K_{дох} = \frac{\text{Дохідні активи}}{\text{Активи всього}} \quad (1.14)$$

Цей коефіцієнт характеризує ділову активність банку з погляду ефективності розміщення ресурсів. У міжнародній практиці вважається, що цей коефіцієнт має бути вище 93 %. Збільшення частки недохідних активів більше як на 7 % може призвести банк до банкрутства. Враховуючи специфіку розвитку українських банків, середнє значення цього коефіцієнта коливається в межах 70 %.

За ступенем ризикованості якість банківських активів можна проаналізувати за допомогою коефіцієнта ризикованості активів (Криз):

$$Криз = \frac{\text{Активи зважені за ступенем ризику}}{\text{Активи всього}} \quad (1.15)$$

Збільшення цього коефіцієнта свідчить про зростання ризикованості банківських активних операцій.

Аналіз якості активів з позиції ліквідності можна провести за допомогою коефіцієнта ліквідності активів (Клікв. акт.):

$$Клікв. акт. = \frac{\text{Активи зважені за ступенем ліквідності}}{\text{Активи всього}} \quad (1.16)$$

Зважуючи активи за ступенем ліквідності, необхідно відповідні активи помножити на такі коефіцієнти ліквідності:

- пролонговані кредити — на 0,3;
- прострочені та безнадійні кредити — на 0;
- прострочену та безнадійну дебіторську заборгованість — на 0;
- прострочену та безнадійну заборгованість за операціями з цінними паперами — на 0;
- основні засоби та нематеріальні активи — на 0,5;
- решта активів — на 1.

1.4. Методологія аналізу доходів, витрат і прибутку

Комерційна основа здійснення банківських операцій полягає у тому, що вони проводяться з метою одержання прибутку.

Прибуток банку — це фінансовий результат діяльності банку, який розраховується як різниця між його доходами та витратами.

Доходи банку — це зростання економічних вигод упродовж звітного періоду у вигляді збільшення активів або зменшення зобов'язань, що призводить до збільшення власного капіталу (за винятком збільшення капіталу за рахунок внесків акціонерів).

Витрати банку — це зменшення економічних вигод упродовж звітного періоду у вигляді вибуття активів чи збільшення зобов'язань, які призводять до зменшення власного капіталу (за винятком зменшення капіталу внаслідок його вилучення чи виплати власникам).

Критерії визнання доходу і витрат застосовуються окремо до кожної операції банку.

Доходи і витрати розглядаються як такі, що отримані банком у результаті операційної, інвестиційної та фінансової діяльності (рис. 1.6):

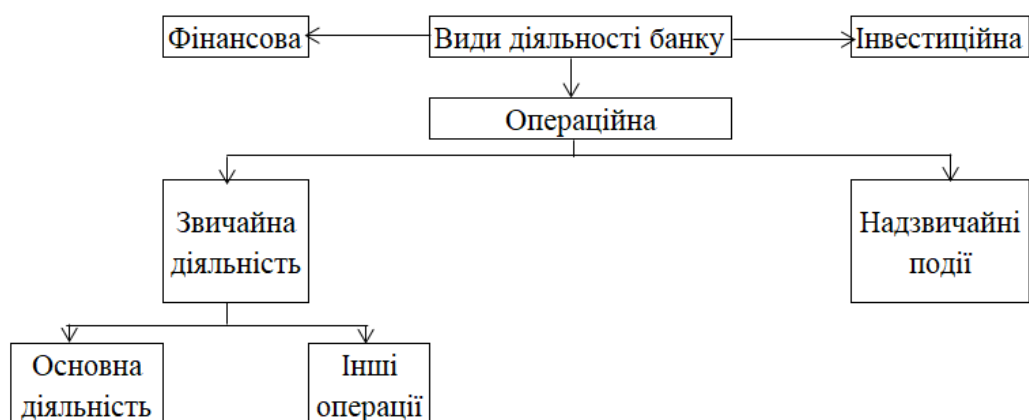

Рис. 1.6 Класифікація видів діяльності банку [32, с.353].

Дивіденди визнаються у разі встановлення прав на отримання платежу.

Витрати, які неможливо прямо пов'язати з доходом певного періоду, відображаються у складі витрат того звітного періоду, в якому вони були здійснені.

Не визнаються доходами такі надходження від інших осіб:

— сума завдатку під заставу або в погашення кредиту, якщо це передбачено відповідним договором;

— сума надходжень за договором комісії, агентським та аналогічним договором на користь комітента, принципала тощо;

— сума авансу в рахунок попередньої оплати послуг, товарів тощо;

— надходження, що належать іншим особам;

— надходження від первинного розміщення цінних паперів;

— сума податку на додану вартість, інших податків і обов'язкових платежів, що підлягають перерахуванню до бюджету й позабюджетних фондів.

Не визнаються витратами й не включаються до звіту про фінансові результати:

— платежі за договорами комісії, агентськими угодами та іншими аналогічними договорами на користь комітента, принципала тощо;

— попередня (авансова) оплата товарів, робіт, послуг;

— погашення одержаних кредитів, повернення депозитів тощо;

— витрати, які відображаються зменшенням власного капіталу відповідно до чинного законодавства України.

У результаті операційної діяльності в банку виникають такі доходи і витрати [33, с.22]:

— процентні доходи і витрати;

— комісійні доходи і витрати;

— прибутки (збитки) від торговельних операцій;

— непередбачені доходи і витрати;

— відрахування в резерви;

- доходи від повернення раніше списаних активів;
- інші операційні доходи і витрати;
- загальні адміністративні витрати;
- податок на прибуток.

Розглянемо детальніше їх склад.

Процентні доходи і витрати — операційні доходи і витрати, отримані (сплачені) банком за використання грошових коштів, їх еквівалентів або сум, що заборговані банку (залучені банком), суми яких обчислюються пропорційно до часу та суми активу чи зобов'язання зі застосуванням ефективної ставки процента.

Розрізняють такі види процентних доходів (витрат):

- доходи (витрати) за операціями з коштами, розміщеними в інших банках (залученими від інших банків);
- доходи (витрати) за кредитами та депозитами, наданими (отриманими) юридичним та фізичним особам, та за іншими фінансовими інструментами, у тому числі за цінними паперами;
- доходи у вигляді амортизації дисконту (премії) за борговими цінними паперами.

Комісійні доходи і витрати — операційні доходи і витрати за наданими (отриманими) послугами, сума яких обчислюється пропорційно сумі активу або зобов'язання чи є фіксованою.

Комісії за наданими (отриманими) послугами залежно від мети їх оцінки та основи обліку пов'язаного з ними фінансового інструмента поділяють на:

Комісії, що є невід'ємною частиною доходу (витрат) фінансового інструмента. До них належать:

- комісії за ініціювання кредиту, що отримані (сплачені) банком і пов'язані зі створенням або придбанням фінансового інструмента, що не обліковується в торговому портфелі з визнанням переоцінки через прибутки/збитки;

- комісії за оцінку фінансового стану позичальника;
- комісії за оцінку гарантій, застав;
- комісії за обговорення умов інструмента;
- комісії за підготовку, оброблення документів та завершення операції тощо;

- комісії, що отримані (сплачені) банком за зобов'язання з кредитування (резервування кредитної лінії) під час ініціювання або придбання кредиту;

- комісії, що отримані (сплачені) банком від випуску боргових зобов'язань, що обліковуються за амортизованою собівартістю.

Комісії, одержані (сплачені) під час надання послуг. До них належать:

- комісії за розрахунково-касове обслуговування клієнтів;
- комісії за обслуговування кредитної заборгованості;
- комісії за резервування кредитної лінії, які розраховуються на пропорційній основі впродовж строку дії зобов'язання;
- комісії за управління інвестиціями тощо;

Комісії, одержані (сплачені) після виконання певних дій, що визнаються як дохід (витрати) після завершення певної операції. До них належать:

- комісії за розподіл акцій (часток) клієнтів;
- комісії від розміщення цінних паперів за операціями з андеррайтингу;
- комісії за операціями на валютному ринку та ринку банківських металів для клієнтів;
- комісії синдикування кредиту;
- комісії за довірчим обслуговуванням клієнтів тощо.

Прибутки (збитки) від торговельних операцій — результат (прибуток чи збиток) від операцій з купівлі-продажу різних фінансових інструментів, у тому числі за операціями з цінними паперами, іноземною валютою та банківськими металами. Банк визнає прибутки та збитки:

- від реалізації фінансових інвестицій;

- від змін в оцінці (переоцінці) інвестицій до справедливої вартості;
- від результату переоцінки активів і зобов'язань в іноземній валюті та банківських металах у разі зміни офіційного курсу гривні до іноземних валют (банківських металів).

Витрати на формування резервів для покриття збитків від активних операцій — це витрати на покриття можливих збитків від зменшення корисності активів банку та списання безнадійних активів. Це резерви під знецінення цінних паперів, на покриття можливих втрат від кредитних операцій з покриття збитків за сумнівною дебіторською заборгованістю, а також резервів під заборгованість за нарахованими доходами. Особливість цієї групи витрат полягає у тому, що це — негрошові витрати, а суми сформованих резервів відображають оцінку якості активів з боку керівництва банку.

Доходи від повернення раніше списаних активів — кошти, що надійшли для погашення заборгованості, яка була визнана банком безнадійною щодо отримання.

Інші операційні доходи і витрати — доходи і витрати від операцій, що не пов'язані з інвестиційною та фінансовою діяльністю, а також ті, що не включені у вищезазначені групи операційних доходів і витрат, зокрема:

- доходи (витрати) від оперативного лізингу;
- доходи (витрати) від наданих (отриманих) консультаційних послуг фінансового характеру;
- дивідендні доходи;
- витрати на інкасацію;
- штрафи, пені, отримані (сплачені) за банківськими операціями.

Загальні адміністративні витрати — операційні витрати, пов'язані зі забезпеченням діяльності банківської установи. До них належать [34, с.299]:

- витрати на утримання персоналу (заробітна плата, витрати на соціальне забезпечення, обов'язкові нарахування, страхування, додаткові виплати, премії, навчання тощо);

- амортизація необлікових активів;
- витрати на утримання та експлуатацію основних засобів і нематеріальних активів (ремонт, страхування);
- інші експлуатаційні витрати (комунальні послуги, охорона тощо);
- гонорари за професійні послуги (юридичні, медичні тощо);
- витрати на зв'язок (поштові, телефонні, факс тощо);
- сплата податків та інших обов'язкових платежів, крім податку на прибуток, та інші витрати, спрямовані на обслуговування та управління банком.

Податок на прибуток — операційні витрати банку, пов'язані зі сплатою податку відповідно до чинного законодавства України та з урахуванням вимог міжнародних стандартів бухгалтерського обліку і національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку щодо визнання відстрочених податкових зобов'язань та податкових активів.

Суму прибутку від операцій розраховують як різницю між операційними доходами за вирахуванням операційних витрат.

До окремої групи відносять непередбачені доходи і витрати. Вони мають випадковий, разовий характер і тому справляють особливий вплив на фінансовий результат, одержаний банком. Вони є результатом надзвичайних подій, які можуть істотно вплинути на дохід банку, але не стосуються звичайної його діяльності. До непередбачених належать доходи (витрати), поява яких пов'язана зі змінами податкового законодавства, правил бухгалтерського обліку, збитками від стихійного лиха тощо. Непередбачені доходи і витрати не повторюються по суті.

За результатами інвестиційної діяльності банк визнає [35, с.]:

- доходи (витрати) за операціями зі збільшення (зменшення) інвестицій в асоційовані компанії;
- доходи (витрати) за операціями зі збільшення (зменшення) інвестицій у дочірні установи;

— доходи (витрати) від реалізації (придбання) основних засобів та нематеріальних активів тощо.

За результатами операцій, пов'язаних із фінансовою діяльністю, банк визнає:

- доходи (витрати) за операціями з цінними паперами власного боргу;
- доходи (витрати) за субординованим боргом;
- дивіденди, що сплачені протягом звітного періоду;
- доходи, які виникають у результаті випуску інструментів власного капіталу тощо.

Визнані банком доходи і витрати групуються за їх характером за відповідними статтями у фінансовій звітності "Звіт про фінансові результати". Статті доходів і витрат не згортаються.

Розрахунок прибутку до оподаткування проводиться з урахуванням витрат за сумнівними та безнадійними боргами.

Суму прибутку банку до оподаткування, а також чистого прибутку (збитку) банку розраховують так:

$$\begin{aligned} \text{Сума прибутку до оподаткування} = \\ \text{Прибуток від операцій} - \text{Витрати на безнадійні та сумнівні борги} \end{aligned} \quad (1.17)$$

$$\begin{aligned} \text{Чистий прибуток(збиток) банку} = \\ \text{Прибуток після оподаткування} + - \text{Непередбачені доходи(витрати)} \end{aligned} \quad (1.18)$$

Чистий прибуток банку, який утворюється після сплати податку на прибуток, розподіляється за напрямами, затвердженими зборами акціонерів, наприклад, на виплату дивідендів акціонерам або на капіталізацію дивідендів, на формування загальних резервів і резервних фондів тощо.

Сума чистого прибутку, що залишається для розвитку банківської діяльності, називається нерозподіленим прибутком.

Прибутковість банку — це сумарний позитивний результат його господарсько-фінансової та комерційної діяльності. За рахунок доходів банку

покриваються всі його операційні витрати, формується прибуток, обсяг якого визначає рівень дивідендів, зростання капіталу, розвиток пасивних та активних операцій.

Прибутковість банку залежить, насамперед, від оптимальної структури його балансу (активи і пасиви) та від цілеспрямованої роботи банківського персоналу. Важливими умовами забезпечення прибутковості банку є оптимізація структури доходів і витрат, визначення мінімально допустимої процентної маржі, виявлення тенденцій дохідності кредитних операцій, планування мінімальної дохідної маржі для прогнозування орієнтованого рівня процентів за активними та пасивними операціями. Дохідність банківської діяльності залежить також від підтримки ліквідності, управління банківським ризиком та його мінімізації.

Аналіз прибутковості банку здійснюється за допомогою таких показників (рис. 1.7):

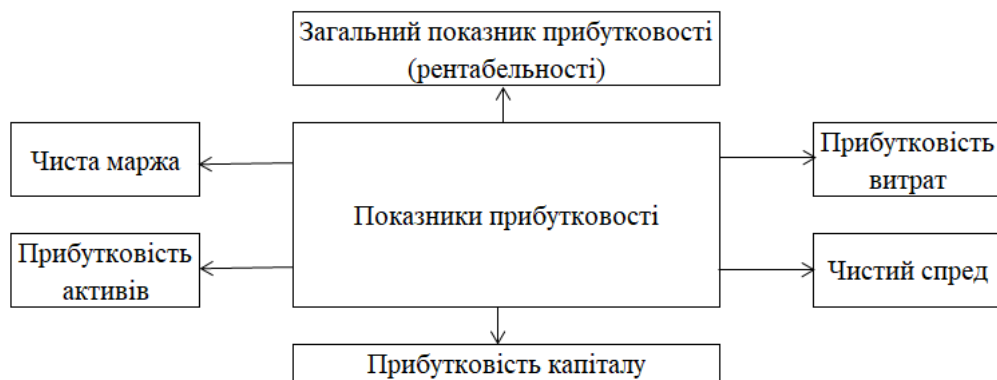

Рис. 1.7 Основні показники прибутковості діяльності банку [40, с.148].

Аналіз показників прибутковості банку здійснюють порівняно з планом і в динаміці. Вплив факторів на зміну цих показників розраховують за допомогою способу ланцюгових підстановок.

Двома найважливішими показниками прибутковості банку є показники:

— ROA — прибутковість активів банку;

— ROE — прибутковість акціонерного капіталу банку.

Прибутковість активів банку розраховують за такими двома показниками [40, с.148]:

$$ROA1 = \frac{\text{Чистий прибуток}}{\text{Середні загальні активи}} \quad (1.19)$$

Цей показник може використовуватися як коефіцієнт для оцінки діяльності керівництва банку. Але у зв'язку з тим, що не всі активи дають дохід, деякі банки в процесі аналізу прибутковості своєї діяльності деталізують показник процентної прибутковості активів, для розрахунку якого беруться робочі активи:

$$ROA2 = \frac{\text{Чистий прибуток}}{\text{Робочі активи}} \quad (1.20)$$

Зіставлення показників ROA 1 та ROA 2 дає можливість виявити невикористані резерви підвищення прибутковості активів за рахунок поліпшення їх структури, ефективнішого використання, дає уявлення про можливість зростання рентабельності завдяки скороченню активів, які не приносять доходу. Передусім, це стосується іммобілізованих власних коштів. Абсолютна рівність між цими показниками неможлива. Адже банки повинні створювати обов'язкові резерви, тобто зберігати частину залучених коштів у найбільш ліквідній формі, яка не дає доходу.

На практиці вважається, якщо показник прибутковості активів перевищує 1 %, то банк працює рентабельно.

Прибутковість акціонерного капіталу розраховують за такими двома показниками:

$$ROE1 = \frac{\text{Чистий прибуток}}{\text{Середній акціонерний капітал}} \quad (1.21)$$

Оптимальне значення цього показника — не менше 15 %.

Співвідношення прибутку та власного капіталу є показником стабільності. Аналіз цього коефіцієнта дає змогу прогнозувати, наскільки зміниться рівень прибутковості банку. Аналізуючи цей коефіцієнт, потрібно зіставити зростання прибутку та власного капіталу.

На практиці деякі банки (а особливо — їх акціонери) цей показник прибутковості деталізують за допомогою коефіцієнта віддачі статутного капіталу:

$$ROE2 = \frac{\text{Прибуток банку}}{\text{Статутний капітал}} \quad (1.22)$$

Цей показник характеризує доцільність та ефективність вкладення акціонерами своїх коштів та ефективність віддачі статутного капіталу, а також спроможність банку розпоряджатися всіма його коштами. Для акціонерів і пайовиків певного банку важливе значення має порівняння процента віддачі статутного капіталу з аналогічним показником інших банків для з'ясування сфер найбільш дохідного та вигідного розміщення своїх коштів.

Для оцінки ефективності видатків банку використовують показник рівня їх прибутковості (RB), який розраховують за такою формулою:

$$RB = \frac{\text{Прибуток банку}}{\text{Витрати банку}} \quad (1.23)$$

До показників ефективності діяльності банку, крім показників прибутковості банку, відносять ще такі групи (табл. 1.3) [43, с.118]:

— ефективності діяльності банку;

— ефективності діяльності працівників банку.

Таблиця 1.3

Основні коефіцієнти та показники діяльності банку

Коефіцієнт	Процент (оптимальні значення)
Дохід на активи	1,00
Дохід на капітал	15,00
Чистий спред	1,25
Чиста процентна маржа	4,50
Дохід від плати за послугами	1,00
Чиста операційна маржа	6,50
Управлінські витрати (% загальних активів)	—
Витрати на персонал	2,00
Інші операційні витрати	1,50
Загальні операційні витрати	3,50
Витрати на забезпечення під збитки за позиками	0,50
Чистий дохід до оподаткування	2,00

Ефективність операційної діяльності банку можна оцінити за допомогою показника чистого спреду.

Аналіз чистого спреду пов'язаний із процентною політикою банку, яка відображається у динаміці процентних ставок за активними й пасивними операціями. Мінімізувати процентний ризик дає змогу узгоджена процентна

політика за кредитними та депозитними операціями. Ступінь такої узгодженості характеризує чистий спред, який розраховують таким чином:

$$\text{Чистий спред}(\%) = \frac{\left(\frac{\text{Проценти отримані}}{\text{Позики}} * 100\% \right)}{\left(\frac{\text{Проценти сплачені}}{\text{Проценти за депозитом}} * 100\% \right)} \quad (1.24)$$

Іншими словами, чистий спред — це різниця між процентними — отриманими та сплаченими — ставками. За його допомогою визначають необхідну мінімальну різницю між ставками за активними й пасивними операціями, яка дає змогу банку мінімізувати витрати, але не принесе прибутку (мінімальне значення показника 0). Оптимальне значення чистого спреду — не менше 1,25 %.

Чиста процентна маржа слугує для покриття витрат банку і ризику, у тому числі інфляційного, створення прибутку, покриття договірних угод.

Розраховують її значення за формулою:

$$\text{Чиста процентна маржа}(\%) = \frac{\text{Дохід від процентів} - \text{Витрати на проценти}}{\text{Загальні витрати}} * 100\% \quad (1.25)$$

Цей коефіцієнт допомагає з'ясувати, чи може банк забезпечити прибуток у вигляді доходу від процентної різниці як процент до середніх активів. Оптимальним значенням цього показника є 4,5 %.

До інших показників ефективності відносять ще:

$$\begin{aligned} & \text{Чиста операційна чи посередницька маржа}(\%) \\ &= \frac{\text{Дохід на дохідні активи} + \text{Відповідна комісія}}{\text{Середні загальні активи}} * 100\% \quad (1.26) \\ &= \frac{\text{Витрати на проценти}}{\text{Усі пасиви, що фінансуються}} * 100\% \end{aligned}$$

Обіговість активів є основним показником ділової активності банку. Чим швидше обертаються активи, тим більше прибутку отримає банк, а, відповідно, й ефективніше він працює. Розрахунок коефіцієнта обіговості активів (N) здійснюють за такою формулою:

$$N = \frac{\text{Дохід банку за період}}{\text{Середні активи}} \quad (1.27)$$

Збільшення кількості обігів, що здійснюють активи, є позитивним явищем, зростання цього коефіцієнта не тільки позитивно відбивається на підвищенні ефективності роботи банку, а й підвищує його ліквідність та сприяє вивільненню ресурсів з обігу.

Оберненим показником, що характеризує прискорення обіговості активів, є показник тривалості одного обігу активів у днях, який розраховують за формулою:

$$t = \frac{\text{Середні залишки активів банку}}{\text{Дохід банку за період}} * \text{Кількість днів у періоді} \quad (1.28)$$

Зменшення цього показника свідчить про прискорення обіговості активів і вважається позитивним явищем.

Після загального аналізу обіговості активів доцільно провести аналіз обіговості окремих видів активів і оцінити їх вклад у підвищення ліквідності та прибутковості роботи банку.

Оскільки оплата праці є найголовнішою складовою непроцентних видатків банку, то продуктивність праці співробітників, яку вимірюють з урахуванням чисельності штату та витрат на його утримання, може свідчити про ефективність роботи самої установи. Однак продуктивність роботи потрібно оцінювати, зважаючи на той факт, що у поточному періоді економія на зарплаті (шляхом її значного зниження або скорочення чисельності

працівників) може призвести до погіршення якості й послаблення мотивації до роботи, а з часом — до зниження ефективності діяльності банку.

Для оцінки ефективності діяльності працівників банку розраховують і аналізують такі показники:

$$\text{Чистий дохід на одного працівника} = \frac{\text{Прибуток після оподаткування}}{\text{Загальна чисельність працівників}} \quad (1.29)$$

$$\text{Чистий дохід до витрат на утримання персоналу} = \frac{\text{Витрати після оподаткування}}{\text{Витрати на утримання працівників}} \quad (1.30)$$

Оцінка ефективності банківської діяльності є одним із найважливіших завдань економічного аналізу, вирішення якого ґрунтується на застосуванні методу коефіцієнтів. Сутність методу коефіцієнтів полягає у побудові системи взаємозв'язаних показників, які всебічно характеризують стан і динаміку об'єкта дослідження. Розраховані коефіцієнти дають змогу фінансовому аналітику поглибити висновки про фінансовий стан банку, оскільки абсолютні значення дають повну картину лише у виняткових випадках.

Показники ефективності розраховують за результатами діяльності банку за рік.

Основними показниками, які характеризують прибутковість банку, є такі [42, с.128]:

- норма прибутку на капітал (рентабельність капіталу);
- рентабельність (прибутковість) активів;
- рентабельність витрат;
- чистий спред;
- чиста процентна маржа;
- рівень іншого операційного доходу.

РОЗДІЛ 2

УПРАВЛІННЯ ДОХОДАМИ І ВИТРАТАМИ БАНКУ НА ПРИКЛАДІ АТ «АЛЬФА-БАНК»

2.1. Загальна характеристика банківської установи АТ «Альфа-Банк»

Альфа-банк - український комерційний банк з міжнародним капіталом, що входить в компанію AVH Holdings SA (AVHH). Банк входить в топ-10 країн за розміром активів. Займає лідируючі позиції у всіх сегментах ринку країни [38].

Товариство з обмеженою відповідальністю «Альфа-Банк» зареєстровано Національним банком України 24 березня 1993 року за № 158. Банк є резидентом України [39].

З 9 серпня 2018 року найменування публічне акціонерне товариство «Альфа-Банк» було змінено на товариство з обмеженою відповідальністю «Альфа-Банк» у зв'язку з набранням чинності Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення ведення бізнесу і залучення інвестицій емітентами цінних паперів», яким внесено зміни до Законів України «Про банки і банківську діяльність» та «Про акціонерні товариства» в частині можливості банків в Україні створюватися у формі акціонерних товариств і вимог до публічних і приватних акціонерних товариств. Діяльність банку регулюється Банківською ліцензією на право надання банківських послуг №61 від 05 жовтня 2011 і Генеральної ліцензією №61 від 05 жовтня 2011 року на право здійснення валютних операцій. Банк є постійним учасником Фонду гарантування вкладів фізичних осіб з 02 вересня 1999 року [40].

Стратегічною метою банку є розвиток великого універсального банку, який працює у всіх сегментах. Основна діяльність Банку включає надання банківських послуг юридичним та фізичним особам на території всієї

України. Ці послуги включають залучення грошових коштів, депозитів, надання кредитів, авансів, інвестування в цінні папери, здійснення грошових переказів по Україні та за її межі, а також валютно-обмінні операції.

Банк створений у формі акціонерного товариства (тип акціонерного товариства - приватне), акціонери відповідають за зобов'язаннями товариства тільки в межах належних їм акцій.

У систему банку на 31 грудня 2019 року входять головний офіс і 257 відділення, які надають послуги в різних областях України і забезпечують його діяльність. Станом на 31 грудня 2019 року загальна чисельність персоналу банку становила 8 909 осіб, а на 31 грудня 2018 року - 7 495 осіб.

Відповідно до вимог Положення про порядок регулювання діяльності банківських груп, затвердженого постановою Правління Національного банку України від 20 червня 2012 року № 254, складається звітність банківської групи, до складу якої станом на 31 грудня 2019 входять банк, ЗАТ «Страхова компанія «Альфа Страхування» , ТОВ «ПАРИТЕТ ФІНАНС», ТОВ «АЛЬФА-ЛІЗИНГ», ТОВ «УЛК« Альфа» і ТОВ СІС КУА «Укрсоц-НЕРУХОМІСТЬ». Відповідальною особою банківської групи є Банк.

10 вересня 2019 року єдиним акціонером АТ «УКРСОЦБАНК» - АВН HOLDINGS SA було прийнято рішення №3/2019 припинити АТ «УКРСОЦБАНК» шляхом приєднання до банку за спрощеною процедурою реорганізації, передбаченої Законом України «Про спрощення процедур реорганізації та капіталізації банків» від 23 березня 2017 року. Загальними зборами акціонерів Банку відповідно до протоколу № 4/2019 і єдиним акціонером АТ «УКРСОЦБАНК» (протокол №5 / 2019) були прийняті рішення про затвердження передавального акта відповідно до якого на баланс банку як банку- правонаступника передавалися активи, зобов'язання і капітал АТ «УКРСОЦБАНК». Банк 15 жовтня 2019 року стало повним правонаступником всіх прав, обов'язків і майна АТ «УКРСОЦБАНК», в тому числі, придбав в порядку правонаступництва всі права за всіма переданим

йому активами АТ «УКРСОЦБАНК» включаючи права за договорами забезпечення, а також придбав зобов'язання боржника за вимогами кредиторів за переданими зобов'язаннями АТ «УКРСОЦБАНК» без необхідності внесення змін до відповідних договорів. Станом на 31 грудня 2019 року Банком було прийнято рішення провести перекваліфікацію інвестицій в дочірні компанії ТОВ «Укрсоцбуд» та ТОВ СІС КУА «Укрсоц-НЕРУХОМІСТЬ» (отриманих від АТ «УКРСОЦБАНК» в результаті приєднання) до активів групи вибуття.

Банк прийняв за передавальним актом від АТ «УКРСОЦБАНК» також майно і кошти, на які накладено обтяження (в тому числі публічні) і обмеження на розпорядження (в тому числі арешти) зі збереженням таких обтяжень і обмежень на розпорядження.

16 грудня 2019 року Банк отримав від Центрального депозитарію цінних паперів реєстр власників іменних цінних паперів з інформацією про зміну розміру пакетів акцій акціонерів, яким належать голосуючі акції. У зв'язку з реорганізацією АТ «УКРСОЦБАНК» шляхом приєднання до банку, збільшився статутний капітал Банку з 12 179 756 тисяч гривень до 28 726 248 тисяч гривень, змінилися частки в прямому і опосередкованому володінні акціями [41].

Акціями Банку на кінець звітного періоду володіють [42]:

— компанія АВН Holdings S.A. - пряма участь в розмірі 57.6006%. статутного капіталу Банку (розмір частини акціонера в загальній кількості голосуючих акцій до зміни пакета акцій - 0%);

— компанія АВН Ukraine Limited - пряма участь в розмірі 38.2019% статутного капіталу Банку (розмір частини акціонера в загальній кількості голосуючих акцій до зміни пакета акцій - 90,1%). Опосередкованим участю в Банку (через компанію АВН Ukraine Limited) володіє компанія АВН Holdings S.A. (Люксембург) в розмірі 38.2019% статутного капіталу Банку;

— компанія «MSP STIFTUNG» - пряма участь в розмірі 4.1975% статутного капіталу Банку (розмір частини акціонера в загальній кількості голосуючих акцій до зміни пакета акцій - 9,9 %).

Керівництво Банку не володіє акціями. Кінцевими власниками Банку є вісім осіб: п. Михайло Фрідман (опосередкована участь - 31.483767%), п. Герман Хан (Опосередкована участь - 20.085856%), п. Олексій Кузьмічов (опосередкована участь - 15.638704%), п. Петро Авен (опосередкована участь - 11.881234%), п. Андрій Косошов (опосередкована участь - 3.517485%), MSP STIFTUNG (сукупне участь - 4.1975%), UniCredit SpA (опосередковане і сукупне участь - 9.484448%) та неприбуткова організація The Mark Foundation for Cancer Research (благодійний траст, який не є юридичною особою, опосередкована участь - 3.711006%).

Інформація про структуру власності оприлюднена на сайті банку та на офіційному сайті Національного банку України. Кожне з фізичних осіб не має окремого контрольного голосу і / або не володіє 50% або більше прав в АВН Holdings S.A.

2.2. Горизонтальний та вертикальний аналіз АТ «Альфа-Банк» за 2015-2019 роки

Дослідження активів банку полягає у використанні аналітичних прийомів, спрямованих на визначення загального обсягу коштів, які перебувають у розпорядженні банку, їх структури і динаміки в аналітичному періоді.

Загальний аналіз активів банку ґрунтується на застосуванні методик вертикального та горизонтального аналізу, які передбачають обчислення та подальшу оцінку таких показників:

— процентні співвідношення окремих показників з агрегованим показником;

— абсолютні зміни кінцевих показників порівняно з початковими (базисними);

— темпи зростання або приросту показників в аналітичному періоді.

У процесі вертикального, або структурного аналізу активів визначається питома вага активів за їх цільовим використанням, ступенем ліквідності, рівнем дохідності, а також склад та структура кожного виду активів: кредитного портфеля, портфеля цінних паперів, високоліквідних та інших активів. Вертикальний аналіз структури балансу дає змогу робити висновки про перерозподіл вкладень у різні види активів і про зміни джерел фінансування підприємства. Результати цього аналізу використовуються в процесі оцінки якості складу активів та їх оптимізації. Вони, як правило, оформляються в таблиці та графічно у формі секторних або стовпчикових діаграм.

Горизонтальний, або трендовий, аналіз дає змогу вивчити динаміку активів у цілому й окремих їх видів у часі, визначити загальні тенденції їх зміни або тренду.

Отже, здійснимо горизонтальний аналіз банку АТ «Альфа-Банк». Горизонтальний аналіз за даними Звіту про фінансовий стан на 31.12.2018-2019 року АТ «Альфа-Банк» представлено у таб. 2.1 [43].

Таблиця 2.1

Горизонтальний аналіз 2019 року порівняно з 2018 роком

	2019	2018	Темп зростання у 2019, %	Відхилення	
				тис,грн	%
1	2	3	4	5	6
АКТИВИ					
Грошові кошти та їх еквіваленти	13473472	9695179	138,97	3778293	38,97
Кредити та заборгованість банків	548304	8999808	6,09	-8451504	-93,91

Продовж.табл 2.1

1	2	3	4	5	6
Кредити та заборгованість клієнтів	39199834	32458158	120,77	6741676	20,77
Інвестиції в цінні папери	9211129	4271878	215,62	4939251	115,62
Похідні фінансові активи	742349	166832	444,97	575517	344,97
Інвестиційна нерухомість	2104157	1976750	106,45	127407	6,45
Дебіторська заборгованість щодо поточного податку на прибуток	1981	62	3195,16	1919	3095,16
Відстрочений податковий актив	858374	725142	118,37	133232	18,37
Основні засоби та нематеріальні активи	3692290	1099721	335,75	2592569	235,75
Інші активи	1679815	1016178	165,31	663637	65,31
Необоротні активи, призначені для продажу	397674	334424	118,91	63250	18,91
Усього активів	71909379	60744132	118,38	11165247	18,38
ЗОБОВ'ЯЗАННЯ					
Кошти банків	50335	35589	141,43	14746	41,43
Кошти клієнтів	59276880	52488347	112,93	6788533	12,93
Похідні фінансові зобов'язання	1285	4205	30,56	-2920	-69,44
Боргові цінні папери, емітовані банком	6902	44937	15,36	-38035	-84,64
Резерви по зобов'язанням	89459	49499	180,73	39960	80,73
Інші зобов'язання	2768892	1696056	163,25	1072836	63,25
Субординований борг	1184309	1384411	85,55	-200102	-14,45
Зобов'язання групи вибуття	11904	-	-	-	-
Усього зобов'язань	63389966	55703044	113,8	7686922	13,8
ВЛАСНИЙ КАПІТАЛ					
Статутний капітал	28726248	12179756	235,85	16546492	135,85
Емісійний дохід та інший дохід за операціями з акціонерами	2367572	739630	320,1	1627942	220,1
Резервні та інші фонди банку	1228425	353769	347,24	874656	247,24
Резерви переоцінки	136032	11272	1206,81	124760	1106,81
Непокритий збиток	-23938864	-8243339	290,4	-15695525	190,4
Усього власного капіталу	8519413	5041088	169	3478325	69
Усього пасивів	71909379	60744132	118,38	11165247	18,38

Згідно таблиці 2.1 де проведено горизонтальний аналіз 2019 року порівняно з 2018 роком, можна зробити наступні висновки:

— Активи у 2019 році складають 71909379 грн. У 2019 році порівняно з 2018 роком відхилення складають 11165247 грн, що становить 18,38%. Темп зростання у 2019 році складає 118,38%.

Збільшення відбулося за рахунок статті «Дебіторська заборгованість щодо поточного податку на прибуток», що становить у 2019 році – 1981 грн., 2018 році – 62 грн., та статті «Похідні фінансові активи», що становить у 2019 році – 742349 грн., 2018 році – 166832 грн.

— Зобов'язання у 2019 році складають 63389966 грн. У 2019 році порівняно з 2018 роком відхилення складають – 7686922 грн, що становить 13,8%. Темп зростання у 2019 році складає 113,8%.

Збільшення відбулося за рахунок статті «Резерви по зобов'язанням», що становить у 2019 році – 89459 грн., 2018 році – 49499 грн., та статті «Інші зобов'язання», що становить у 2019 році – 2768892 грн., 2018 році – 1696056 грн.

— Власний капітал у 2019 році складає 8519413 грн. У 2019 році порівняно з 2018 роком відхилення складають 3478325 грн, що становить 69%. Темп зростання у 2019 році складає 169%.

Збільшення відбулося за рахунок статті «Резерви переоцінки», що становить у 2019 році – 136032 грн., 2018 році – 11272 грн., та статті «Резерви та інші фонди банку», що становить у 2019 році – 1228425 грн., 2018 році – 353769 грн.

— Пасиви у 2019 році складають 71909379 грн. У 2019 році порівняно з 2018 роком відхилення складають 11165247 грн, що становить 18,38%. Темп зростання у 2019 році складає 118,38%.

Збільшення відбулося за рахунок статті «Резерви переоцінки», що становить у 2019 році – 136032 грн., 2018 році – 11272 грн., та статті «Резерви та інші фонди банку», що становить у 2019 році – 1228425 грн., 2018 році – 353769 грн.

Аналогічно попередній таблиці проаналізуємо 2018 рік порівняно з 2017 роком. Горизонтальний аналіз за даними Звіту про фінансовий стан на 31.12.2017-2018 року АТ «Альфа-Банк» представлено у таб. 2.2.

Таблиця 2.2

Горизонтальний аналіз 2018 року порівняно з 2017 роком

1	2018	2017	Темп зростання у 2018, %	Відхилення	
				тис,грн	%
2	3	4	5	6	
АКТИВИ					
Грошові кошти та їх еквіваленти	9695179	8360068	115,97	1335111	15,97
Кредити та заборгованість банків	8999808	3272973	274,97	5726835	174,97
Кредити та заборгованість клієнтів	32458158	28052410	115,71	4405748	15,71
Інвестиції в цінні папери	4271878	4103469	104,1	168409	4,1
Похідні фінансові активи	166832	-	-	-	-
Інвестиційна нерухомість	1976750	2424823	81,52	-448073	-18,48
Дебіторська заборгованість щодо поточного податку на прибуток	62	62	100	0	0
Відстрочений податковий актив	725142	1042568	69,55	-317426	-30,45
Основні засоби та нематеріальні активи	1099721	1258122	87,41	-158401	-12,59
Інші активи	1016178	768992	132,14	247186	32,14
Необоротні активи, призначені для продажу	334424	878	38089,29	333546	37989,3
Усього активів	60744132	49284365	123,25	11459767	23,25
ЗОБОВ'ЯЗАННЯ					
Кошти банків	35589	1286944	2,77	-1251355	-97,23
Кошти клієнтів	52488347	41900685	125,27	10587662	25,27
Похідні фінансові зобов'язання	4205	-	-	-	-
Боргові цінні папери, емітовані банком	44937	62250	72,19	-17313	-27,81
Резерви по зобов'язанням	49499	39309	125,92	10190	25,92
Інші зобов'язання	1696056	898876	188,69	797180	88,69
Субординований борг	1384411	1403359	98,65	-18948	-1,35
Усього зобов'язань	55703044	45591423	122,18	10111621	22,18
ВЛАСНИЙ КАПІТАЛ					
Статутний капітал	12179756	12179756	100	0	0
Емісійний дохід та інший дохід за операціями з акціонерами	739630	739630	100	0	0
Резервні та інші фонди банку	353769	294048	120,31	59721	20,31
Резерви переоцінки	11272	335144	3,36	-323872	-96,64

Продовж.табл 2.2

1	2	3	4	5	6
Непокритий збиток	-8243339	-9855636	83,64	1612297	-16,36
Усього власного капіталу	5041088	3692942	136,51	1348146	36,51
Усього пасивів	60744132	49284365	123,25	11459767	23,25

Згідно таблиці 2.2 де проведено горизонтальний аналіз 2018 року порівняно з 2017 роком, можна зробити наступні висновки:

— Активи у 2018 році складають 60744132 грн. У 2018 році порівняно з 2017 роком відхилення складають 11459767 грн, що становить 23,25%. Темп зростання у 2018 році складає 123,25%.

Збільшення відбулося за рахунок статті «Необоротні активи, призначені для продажу», що становить у 2018 році – 334424 грн., 2017 році – 878 грн., та статті «Кредити та заборгованість банків», що становить у 2018 році – 8999808 грн., 2017 році – 3272973 грн.

— Зобов'язання у 2018 році складають 55703044 грн. У 2018 році порівняно з 2017 роком відхилення складають – 10111621 грн, що становить 22,18%. Темп зростання у 2018 році складає 122,18%.

Збільшення відбулося за рахунок за рахунок статті «Інші зобов'язання», що становить у 2018 році – 1696056 грн., 2017 році – 898876 грн., та статті «Резерви по зобов'язанням», що становить у 2018 році – 49499 грн., 2017 році – 39309 грн.

— Власний капітал у 2018 році складає 5041088 грн. У 2018 році порівняно з 2017 роком відхилення складають 1348146 грн, що становить 36,51%. Темп зростання у 2018 році складає 136,51%.

Збільшення відбулося за рахунок статті «Резерви та інші фонди банку», що становить у 2018 році – 353769 грн., 2017 році – 294048 грн.

— Пасиви у 2018 році складають 60744132 грн. У 2018 році порівняно з 2017 роком відхилення складають 11459767 грн, що становить 23,25%. Темп зростання у 2018 році складає 123,25%.

Збільшення відбулося за рахунок за рахунок статті «Інші зобов'язання», що становить у 2018 році – 1696056 грн., 2017 році – 898876 грн., та статті «Резерви по зобов'язанням», що становить у 2018 році – 49499 грн., 2017 році – 39309 грн.

У таб. 2.3 представлено горизонтальний аналіз за даними Звіту про фінансовий стан на 31.12.2016-2017 року АТ «Альфа-Банк».

Таблиця 2.3

Горизонтальний аналіз 2017 року порівняно з 2016 роком

	2017	2016	Темп зростання у 2017, %	Відхилення	
				тис,грн	%
1	2	3	4	5	6
АКТИВИ					
Грошові кошти та їх еквіваленти	8360068	5851238	142,88	2508830	42,88
Кошти обов'язкових резервів банку за вимогами Національного банку України	-	526649	-	-	-
Цінні папери, що обліковуються за справедливою вартістю з визнанням результату переоцінки через прибутки або збитки	-	2868171	-	-	-
Кошти в інших банках	-	138142	-	-	-
Кредити та заборгованість банків	3272973	-	-	-	-
Кредити та заборгованість клієнтів	28052410	25629498	109,45	2422912	9,45
Інвестиції в цінні папери	4103469	-	-	-	-
Цінні папери в портфелі банку на продаж	-	400	-	-	-
Інвестиційна нерухомість	2424823	693070	349,87	1731753	249,87
Дебіторська заборгованість щодо поточного податку на прибуток	62	62	100	0	0
Відстрочений податковий актив	1042568	1180287	88,33	-137719	-11,67
Основні засоби та нематеріальні активи	1258122	874239	143,91	383883	43,91
Інші активи	768992	1192158	64,5	-423166	-35,5
Необоротні активи, призначені для продажу	878	-	-	-	-
Усього активів	49284365	38953914	126,52	10330451	26,52
ЗОБОВ'ЯЗАННЯ					
Кошти банків	1286944	1671132	77,01	-384188	-22,99

Продовж.табл 2.3

1	2	3	4	5	6
Кошти клієнтів	41900685	31495398	133,04	10405287	33,04
Боргові цінні папери, емітовані банком	62250	63518	98	-1268	-2
Інші залучені кошти	-	519536	-	-	-
Резерви по зобов'язанням	39309	-	-	-	-
Інші зобов'язання	898876	533066	168,62	365810	68,62
Субординований борг	1403359	1359540	103,22	43819	3,22
Усього зобов'язань	45591423	35642190	127,91	9949233	27,91
ВЛАСНИЙ КАПІТАЛ					
Статутний капітал	12179756	7515616	162,06	4664140	62,06
Емісійний дохід та інший дохід за операціями з акціонерами	739630	739926	99,96	-296	-0,04
Незарєєстровані внески в капітал	-	4664140	-	-	-
Резервні та інші фонди банку	294048	294048	100	0	0
Резерви переоцінки	335144	323049	103,74	12095	3,74
Непокритий збиток	-9855636	-10225055	96,39	369419	-3,61
Усього власного капіталу	3692942	3311724	111,51	381218	11,51
Усього пасивів	49284365	38953914	126,52	10330451	26,52

Згідно таблиці 2.3 де проведено горизонтальний аналіз 2017 року порівняно з 2016 роком, можна зробити наступні висновки:

— Активи у 2017 році складають 49284365 грн. У 2017 році порівняно з 2016 роком відхилення складають 10330451 грн, що становить 26,52%. Темп зростання у 2017 році складає 126,52%.

Збільшення відбулося за рахунок статті «Інвестиційна нерухомість», що становить у 2017 році – 2424823 грн., 2016 році – 693070 грн., та статті «Основні засоби та нематеріальні активи», що становить у 2017 році – 1258122 грн., 2016 році – 874239 грн.

— Зобов'язання у 2017 році складають 45591423 грн. У 2017 році порівняно з 2016 роком відхилення складають – 9949233 грн, що становить 27,91%. Темп зростання у 2017 році складає 127,91%.

Збільшення відбулося за рахунок за рахунок статті «Інші зобов'язання», що становить у 2017 році – 898876 грн., 2016 році – 533066

грн., та статті «Кошти клієнтів», що становить у 2017 році – 41900685 грн., 2016 році – 31495398 грн.

— Власний капітал у 2017 році складає 3692942 грн. У 2017 році порівняно з 2016 роком відхилення складають 381218 грн, що становить 11,51%. Темп зростання у 2017 році складає 111,51%.

Збільшення відбулося за рахунок статті «Статутний капітал», що становить у 2017 році – 12179756 грн., 2016 році – 7515616 грн., та статті «Резерви переоцінки», що становить у 2017 році – 335144 грн., 2016 році – 323049 грн.

— Пасиви у 2017 році складають 49284365 грн. У 2017 році порівняно з 2016 роком відхилення складають 10330451 грн, що становить 26,52%. Темп зростання у 2017 році складає 126,52%.

Збільшення відбулося за рахунок статті «Інші зобов'язання», що становить у 2017 році – 898876 грн., 2016 році – 533066 грн., та статті «Статутний капітал», що становить у 2017 році – 12179756 грн., 2016 році – 7515616 грн.

У таб. 2.4 представлено горизонтальний аналіз за даними Звіту про фінансовий стан на 31.12.2015-2016 року АТ «Альфа-Банк».

Таблиця 2.4

Горизонтальний аналіз 2016 року порівняно з 2015 роком

	2016	2015	Темп зростання у 2016, %	Відхилення	
				тис,грн	%
1	2	3	4	5	6
АКТИВИ					
Грошові кошти та їх еквіваленти	5851238	9681721	60,44	-3830483	-39,56
Кошти обов'язкових резервів банку за вимогами Національного банку України	526649	582391	90,43	-55742	-9,57
Цінні папери, що обліковуються за справедливою вартістю з визнанням результату переоцінки через прибутки або збитки	2868171	23072	12431,39	2845099	12331,4

Продовж.табл 2.4

1	2	3	4	5	6
Кошти в інших банках	138142	1909971	7,23	-1771829	-92,77
Кредити та заборгованість клієнтів	25629498	27462754	93,32	-1833256	-6,68
Цінні папери в портфелі банку на продаж	400	400	100	0	0
Інвестиційна нерухомість	693070	493933	140,32	199137	40,32
Дебіторська заборгованість щодо поточного податку на прибуток	62	-	-	-	-
Відстрочений податковий актив	1180287	989194	119,32	191093	19,32
Основні засоби та нематеріальні активи	874239	655635	133,34	218604	33,34
Інші активи	1192158	564060	211,35	628098	111,35
Усього активів	38953914	42363131	91,95	-3409217	-8,05
ЗОБОВ'ЯЗАННЯ					
Кошти банків	1671132	3010965	55,5	-1339833	-44,5
Кошти клієнтів	31495398	27487672	114,58	4007726	14,58
Боргові цінні папери, емітовані банком	63518	18535	342,69	44983	242,69
Інші залучені кошти	519536	7598698	6,84	-7079162	-93,16
Інші зобов'язання	533066	423528	125,86	109538	25,86
Субординований борг	1359540	1200030	113,29	159510	13,29
Усього зобов'язань	35642190	39739428	89,69	-4097238	-10,31
ВЛАСНИЙ КАПІТАЛ					
Статутний капітал	7515616	4639121	162,01	2876495	62,01
Емісійний дохід та інший дохід за операціями з акціонерами	739926	366604	201,83	373322	101,83
Незареєстровані внески в капітал	4664140	3135237	148,77	1528903	48,77
Резервні та інші фонди банку	294048	294048	100	0	0
Резерви переоцінки	323049	318975	101,28	4074	1,28
Непокритий збиток	-10225055	-6130282	166,8	-4094773	66,8
Усього власного капіталу	3311724	2623703	126,22	688021	26,22
Усього пасивів	38953914	42363131	91,95	-3409217	-8,05

Згідно таблиці 2.4 де проведено горизонтальний аналіз 2016 року порівняно з 2015 роком, можна зробити наступні висновки:

— Активи у 2016 році складають 38953914 грн. У 2016 році порівняно з 2015 роком відхилення складають -3409217 грн, що становить -8,05%. Темп зростання у 2016 році складає 91,95%.

Зменшення відбулося за рахунок статті «Кошти в інших банках», що становить у 2016 році – 138142 грн., 2015 році – 1909971 грн., та статті «Грошові кошти та їх еквіваленти», що становить у 2016 році – 5851238 грн., 2015 році – 9681721 грн.

— Зобов'язання у 2016 році складають 35642190 грн. У 2016 році порівняно з 2015 роком відхилення складають – -4097238 грн, що становить -10,31%. Темп зростання у 2016 році складає 89,69%.

Зменшення відбулося за рахунок за рахунок статті «Інші залучені кошти», що становить у 2016 році – 519536 грн., 2015 році – 7598698 грн., та статті «Кошти банків», що становить у 2016 році – 1671132 грн., 2015 році – 3010965 грн.

— Власний капітал у 2016 році складає 3311724 грн. У 2016 році порівняно з 2015 роком відхилення складають 688021 грн, що становить 26,22%. Темп зростання у 2016 році складає 126,22%.

Збільшення відбулося за рахунок статті «Емісійний дохід та інший дохід за операціями з акціонерами», що становить у 2016 році – 739926 грн., 2015 році – 366604 грн., та статті «Статутний капітал», що становить у 2016 році – 7515616 грн., 2015 році – 4639121 грн.

— Пасиви у 2016 році складають 38953914 грн. У 2016 році порівняно з 2015 роком відхилення складають -3409217 грн, що становить -8,05%. Темп зростання у 2016 році складає 91,95%.

Зменшення відбулося за рахунок статті «Інші залучені кошти», що становить у 2016 році – 519536 грн., 2015 році – 7598698 грн., та статті «Кошти в інших банках», що становить у 2016 році – 138142 грн., 2015 році – 1909971 грн.

Підсумовуючи горизонтальний аналіз показників банку АТ «Альфа-Банк» за 2015-2019 роки показники активів, власного капіталу, та пасивів зросли. За допомогою побудованої гістограмми, ми можемо побачити динаміку змін показників активів за 2015-2019 роки.

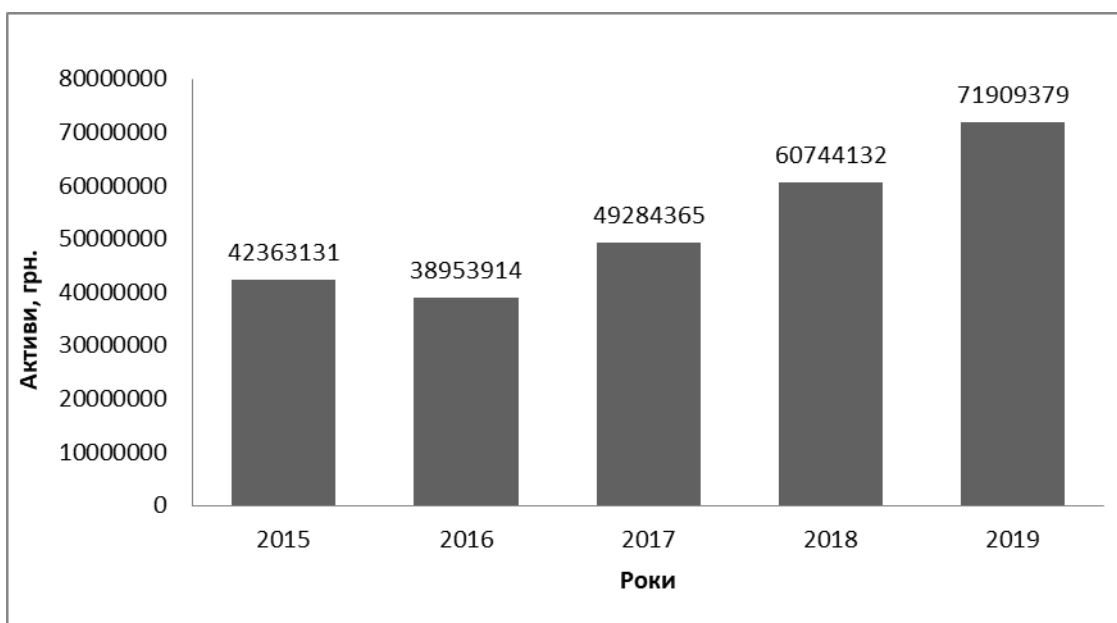

Рис. 2.1 Динаміка змін показників активів 2015-2019 років

Аналогіно активам, ми можемо побачити динаміку змін показників власного капіталу за 2015-2019 роки.

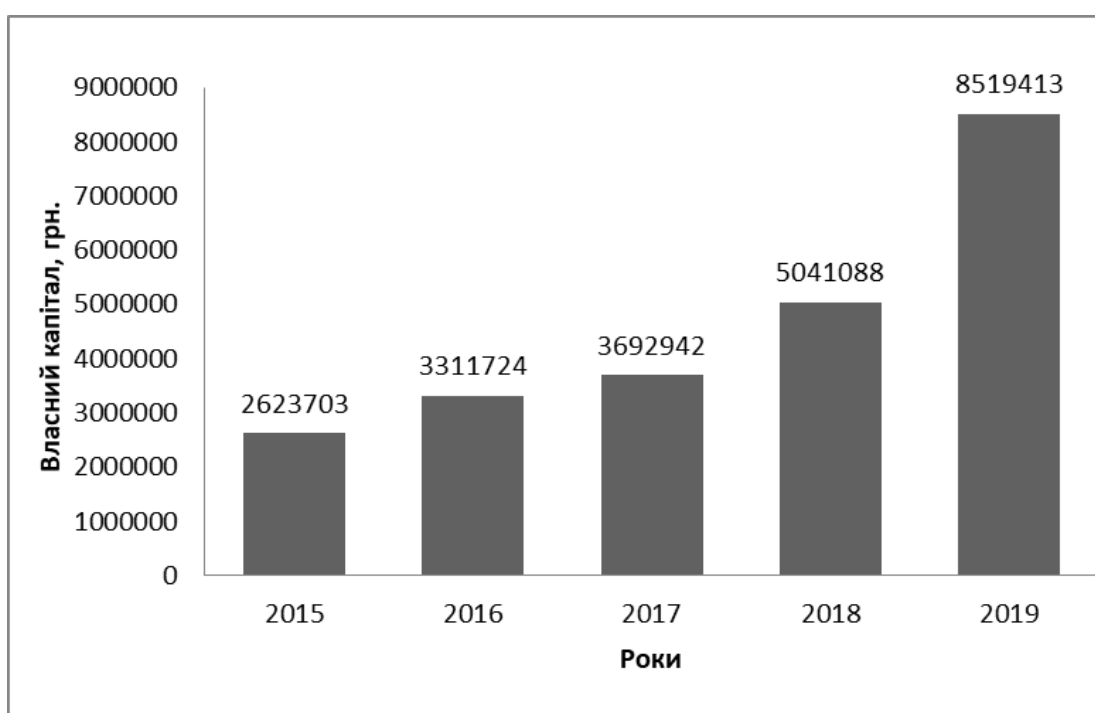

Рис. 2.2 Динаміка змін показників власного капіталу 2015-2019 років

Також на рис. 2.3, ми можемо побачити динаміку змін показників зобов'язань за 2015-2019 роки.

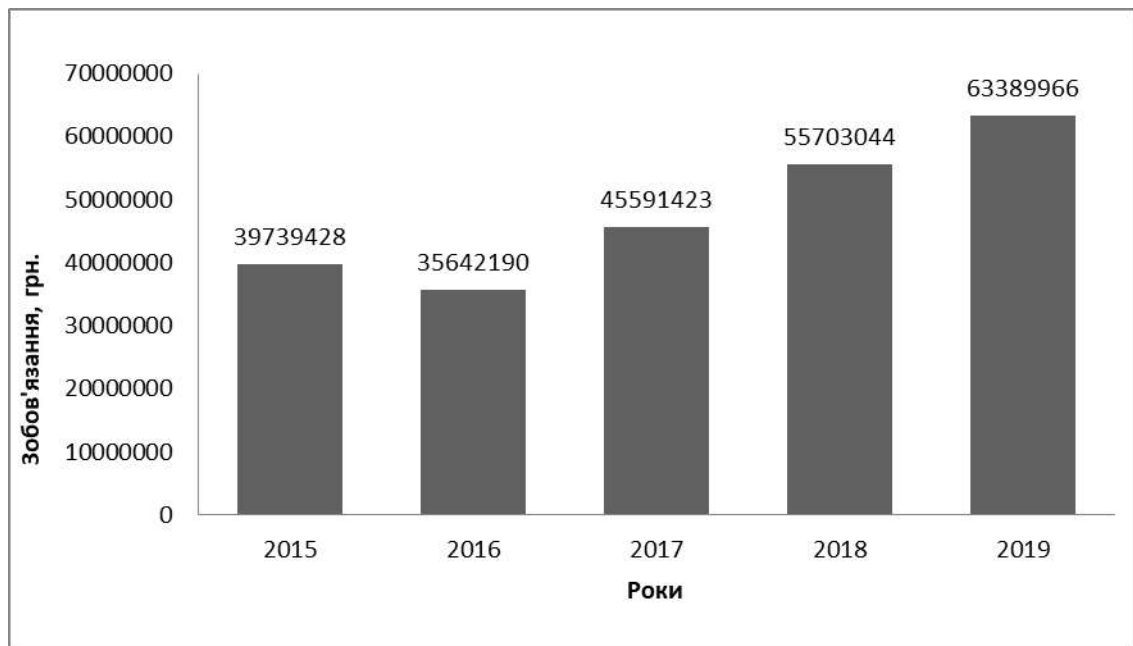

Рис. 2.3 Динаміка змін показників зобов'язань 2015-2019 року

Здійснено вертикальний аналіз банку АТ «Альфа-Банк». Вертикальний аналіз за даними Звіту про фінансовий стан на 31.12.2015-2019 років АТ «Альфа-Банк» представлено у таб. 2.5.

Таблиця 2.5

Вертикальний аналіз 2015-2019 років

	Питома вага, %					Відхилення, в.п			
	2019	2018	2017	2016	2015	2019	2018	2017	2016
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
АКТИВИ									
Грошові кошти та їх еквіваленти	18,74	15,96	16,96	15,02	22,85	2,78	-1	1,94	-7,83
Кошти обов'язкових резервів банку за вимогами Національного банку України	-	-	-	1,35	1,37	-	-	-	-0,02
Цінні папери, що обліковуються за справедливою вартістю з визнанням результату переоцінки через прибутки або збитки	-	-	-	7,36	0,05	-	-	-	7,31
Кошти в інших банках	-	-	-	0,35	4,51	-	-	-	-4,15
Кредити та заборгованість банків	0,76	14,82	6,64	-	-	-14,1	8,17	-	-
Кредити та заборгованість клієнтів	54,51	53,43	56,92	65,79	64,83	1,08	-3,49	-8,87	0,97
Інвестиції в цінні папери	12,81	7,03	8,33	-	-	5,78	-1,29	-	-

Продовж.табл 2.5

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Цінні папери в портфелі банку на продаж	-	-	-	0	0	-	-	-	0
Похідні фінансові активи	1,03	0,27	-	-	-	0,76	-	-	-
Інвестиційна нерухомість	2,93	3,25	4,92	1,78	1,17	-0,33	-1,67	3,14	0,61
Дебіторська заборгованість щодо поточного податку на прибуток	0	0	0	0	-	0	0	0	-
Відстрочений податковий актив	1,19	1,19	2,12	3,03	2,34	0	-0,92	-0,91	0,69
Основні засоби та нематеріальні активи	5,13	1,81	2,55	2,24	1,55	3,32	-0,74	0,31	0,7
Інші активи	2,34	1,67	1,56	3,06	1,33	0,66	0,11	-1,5	1,73
Необоротні активи, призначені для продажу	0,55	0,55	0	-	-	0	0,55	-	-
Усього активів	100	100	100	100	100	0	0	0	0
ЗОБОВ'ЯЗАННЯ									
Кошти банків	0,07	0,06	2,61	4,29	7,11	0,01	-2,55	-1,68	-2,82
Кошти клієнтів	82,43	86,41	85,02	80,85	64,89	-3,98	1,39	4,17	15,97
Похідні фінансові зобов'язання	0	0,01	-	-	-	-0,01	-	-	-
Боргові цінні папери, емітовані банком	0,01	0,07	0,13	0,16	0,04	-0,06	-0,05	-0,04	0,12
Інші залучені кошти	-	-	-	1,33	17,94	-	-	-	-16,6
Резерви по зобов'язанням	0,12	0,08	0,08	-	-	0,04	0	-	-
Інші зобов'язання	3,85	2,79	1,82	1,37	1	1,06	0,97	0,46	0,37
Субординований борг	1,65	2,28	2,85	3,49	2,83	-0,63	-0,57	-0,64	0,66
Зобов'язання групи вибуття	0,02	-	-	-	-	-	-	-	-
Усього зобов'язань	88,15	91,7	92,51	91,5	93,81	-3,55	-0,81	1,01	-2,31
ВЛАСНИЙ КАПІТАЛ									
Статутний капітал	39,95	20,05	24,71	19,29	10,95	19,9	-4,66	5,42	8,34
Емісійний дохід та інший дохід за операціями з акціонерами	3,29	1,22	1,5	1,9	0,87	2,07	-0,28	-0,4	1,03
Незарєєстровані внески в капітал	-	-	-	11,97	7,4	-	-	-	4,57
Резервні та інші фонди банку	1,71	0,58	0,6	0,75	0,69	1,13	-0,01	-0,16	0,06
Резерви переоцінки	0,19	0,02	0,68	0,83	0,75	0,17	-0,66	-0,15	0,08
Непокритий збиток	-33,3	-13,6	-20	-26,3	-14,5	-19,7	6,43	6,25	-11,8
Усього власного капіталу	11,85	8,3	7,49	8,5	6,19	3,55	0,81	-1,01	2,31
Усього пасивів	100	100	100	100	100	0	0	0	0

Згідно таблиць 2.5 де проведено вертикальний аналіз 2015-2019 років, можна зробити наступні висновки:

В цілому, розглядаючи активи найбільшу частку складає стаття «Кредити та заборгованість клієнтів», що складає у 2019 році – 54,51%, 2018 році – 53,43%, 2017 році - 56,92%, 2016 році – 65,79%, 2015 році – 64,83%,

та стаття «Грошові кошти та їх еквіваленти», що складає у 2019 році – 18,74%, 2018 році – 15,96%, 2017 році – 16,96%, 2016 році – 15,02%, 2015 році – 22,85%. Найменшу частку складає стаття «Дебіторська заборгованість, щодо поточного податку на прибуток», що складає у 2019,2018,2017,2016,2015 роках – 0,001%.

За допомогою побудованої діаграми, ми можемо побачити питому вагу показників активів від активів загалом за 2015-2019 роки.

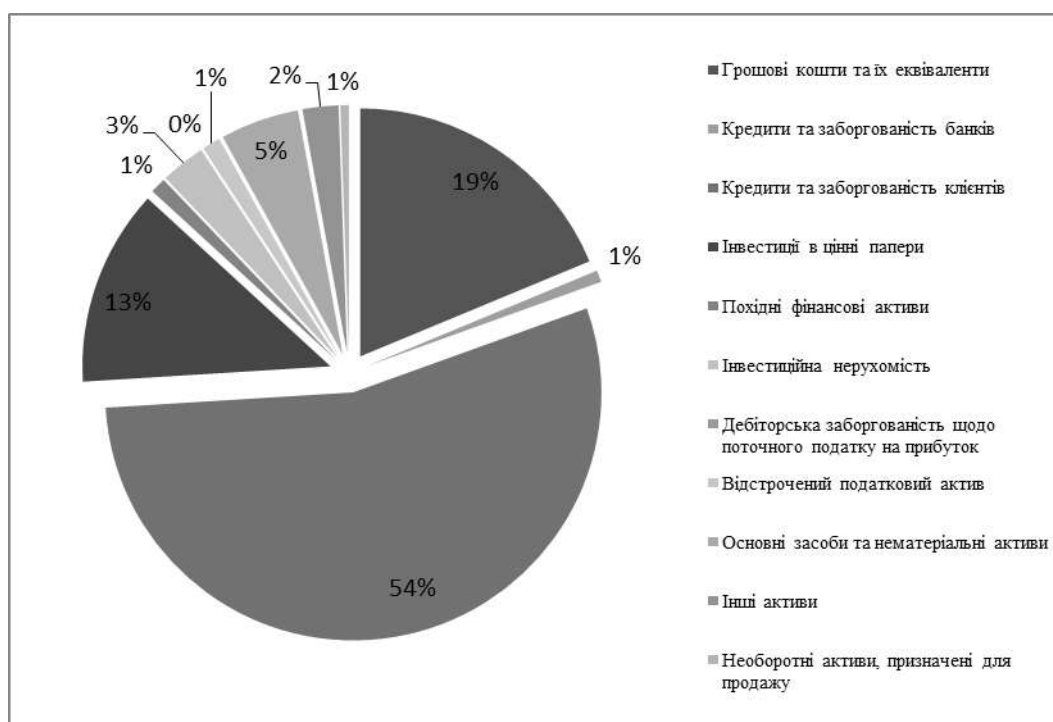

Рис. 2.4 Питома вага активів у 2019 році

Частка зобов'язань складає: у 2019 році 88,15%, у 2018 році 91,7%, у 2017 році 92,51% у 2016 році 91,5%, у 2015 році 93,81%. У 2019 році порівнянно з 2018 роком відхилення складають -3,55%. У 2018 році порівнянно з 2017 роком відхилення складають -0,81%. У 2017 році порівнянно з 2016 роком відхилення складають 1,01%. У 2016 році порівнянно з 2015 роком відхилення складають -2,31%.

В цілому, розглядаючи зобов'язання найбільшу частку складає стаття «Кошти клієнтів», що складає у 2019 році – 82,43%, 2018 році – 86,41%, 2017

році - 85,02%, 2016 році – 80,85%, 2015 році – 64,89%, та стаття «Інші зобов’язання», що складає у 2019 році – 3,85%, 2018 році – 2,79%, 2017 році - 1,82%, 2016 році – 1,37%, 2015 році - 1%. Найменшу частку складає стаття «Похідні фінансові зобов’язання», що складає у 2019 році – 0,00%, 2018 році – 0,01%, та стаття «Боргові цінні папери, емітовані банком», що складає у 2019 році – 0,01%, 2018 році – 0,07%, 2017 році - 0,13%, 2016 році – 0,16%, 2015 році – 0,04%.

За допомогою побудованої діаграми, ми можемо побачити питому вагу показників зобов’язань від зобов’язань загалом за 2015-2019 роки.

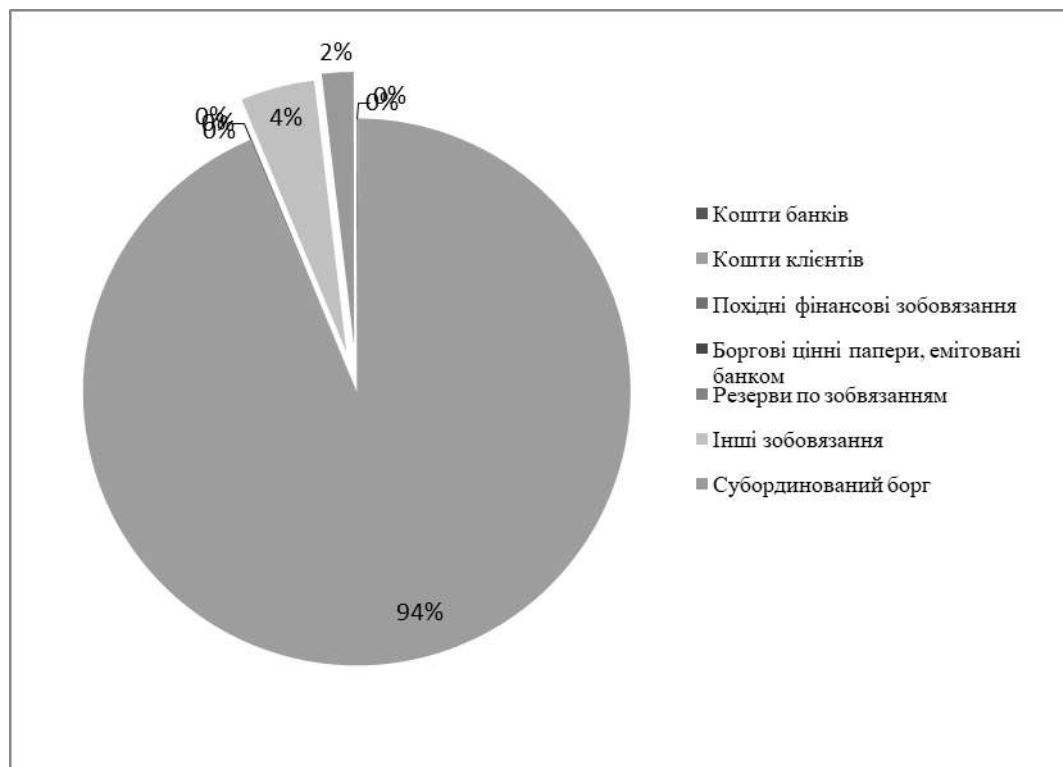

Рис. 2.5 Питома вага зобов’язань у 2019 році

Частка власного капіталу складає: у 2019 році 11,85%, у 2018 році 8,3%, у 2017 році 7,49%, у 2016 році 8,5%, у 2015 році 6,19%. У 2019 році порівнянню з 2018 роком відхилення складають 3,55%. У 2018 році порівнянню з 2017 роком відхилення складають 0,81%. У 2017 році порівнянню з 2016 роком відхилення складають -1,01%. У 2016 році порівнянню з 2015 роком відхилення складають 2,31%.

В цілому, розглядаючи власний капітал найбільшу частку складає стаття «Статутний капітал», що складає у 2019 році – 39,95%, 2018 році – 20,05%, 2017 році – 24,71%, 2016 році – 19,29%, 2015 році – 10,95%, та стаття «Емісійний дохід та інший дохід за операціями з акціонерами», що складає у 2019 році – 3,29%, 2018 році – 1,22%, 2017 році – 1,5%, 2016 році – 1,9%, 2015 році – 0,87%. Найменшу частку складає стаття «Непокритий збиток», що складає у 2019 році – -33,29%, 2018 році – -13,57%, 2017 році – -20%, 2016 році – -26,25%, 2015 році – -14,47%, та стаття «Резерви переоцінки», що складає у 2019 році – 0,19%, 2018 році – 0,02%, 2017 році – 0,68%, 2016 році – 0,83%, 2015 році – 0,75%.

За допомогою побудованої діаграми, ми можемо побачити питому вагу показників власного капіталу від власного капіталу загалом за 2015-2019 роки.

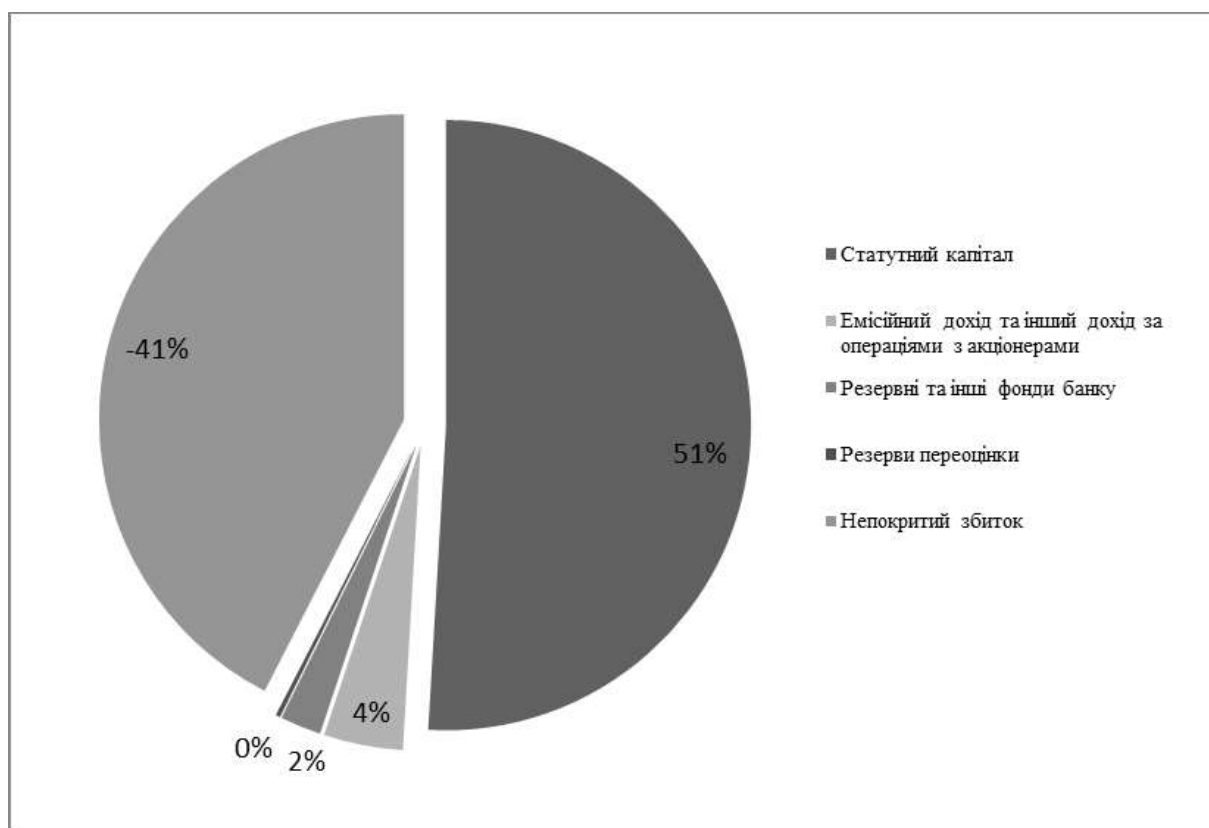

Рис. 2.6 Питома вага власного капіталу у 2019 році

2.3. Аналіз нормативів банку АТ «Альфа-Банк» за 2015-2019 роки

Діяльність комерційних банків здійснюється на основі жорсткого нагляду з боку Національного банку України, який затверджує відповідні законодавчо-нормативні акти, які регулюють діяльність банків. За допомогою економічних нормативів діяльності банків в Україні забезпечується стабільна діяльність банків та своєчасне виконання ними зобов'язань перед вкладниками, а також запобігається неправильному розподілу ресурсів і втраті капіталу через ризики, що притаманні банківській діяльності.

Відповідно до Закону України "Про Національний банк України" та Закону України "Про банки і банківську діяльність" Національний банк України установлює порядок визначення регулятивного капіталу банку та такі економічні нормативи, що є обов'язковими до виконання всіма банками:

Нормативи капіталу:

- мінімального розміру регулятивного капіталу (Н1);
- достатності (адекватності) регулятивного капіталу (Н2) ;
- достатності основного капіталу (Н3).

Нормативи ліквідності:

- короткострокова ліквідність (Н6).

Нормативи кредитного ризику:

- максимального розміру кредитного ризику на одного контрагента (Н7) ;
- великих кредитних ризиків (Н8) ;
- максимального розміру кредитного ризику за операціями з пов'язаними з банком особами (Н9).

Нормативи інвестування:

- інвестування в цінні папери окремо за кожною установою (Н11) ;
- загальної суми інвестування (Н12).

За даними НБУ про економічні нормативи банків України станом на 01.10.2020 у таблиці 2.6 представлені економічні нормативи АТ «Альфа-Банк» [44].

Таблиця 2.6

Економічні нормативи АТ "АЛЬФА-БАНК" станом на 01.10.2020 року

Найменування банку	Н1, тис.грн	Н2	Н3	Н6	Н7	Н8	Н9	Н11	Н12
АТ "АЛЬФА-БАНК"	8 952 717	15,5	13,01	79,51	17,92	162,78	13,39	0,02	0,03

Проаналізуємо отримані показники економічних нормативів АТ «Альфа-Банк»:

— норматив мінімального розміру регулятивного капіталу банку (Н1).

Регулятивний капітал банку розраховується за такою формулою:

$$PK = OK + ДК - В, \quad (2.1)$$

де РК — регулятивний капітал банку;

ОК — основний капітал (капітал 1-го рівня);

ДК — додатковий капітал (капітал 2-го рівня);

В — відвернення.

Норматив мінімального розміру регулятивного капіталу банку (Н1) становить 8 952 717 тис.грн. (норматив становить не менше 200млн. грн).

— норматив достатності (адекватності) регулятивного капіталу (Н2).

Норматив достатності (адекватності) регулятивного капіталу розраховується за такою формулою:

$$H2 = \frac{PK}{(Ap + C_{вп} - НКР)} * 100, \quad (2.2)$$

де РК — регулятивний капітал банку;

Ар — активи, зменшені на суму створених відповідних резервів за активними операціями, на суму забезпечення у вигляді безумовного зобов'язання або грошового покриття;

Свп — сукупна сума відкритої валютної позиції банку за всіма іноземними валютами та банківськими металами.

Норматив достатності (адекватності) регулятивного капіталу (Н2) становить 15,5% (норматив становить не менше 10%).

Тобто це свідчить про здатність банку своєчасно і в повному обсязі розрахуватися за своїми зобов'язаннями, що впливають із торговельних, кредитних або інших операцій грошового характеру.

— норматив достатності основного капіталу (Н3).

Норматив достатності основного капіталу розраховується за такою формулою:

$$H3 = \frac{OK}{(Ap + C_{вп} - НКР)} * 100\%, \quad (2.3)$$

де Ар — активи, зменшені на суму створених відповідних резервів за активними операціями, на суму забезпечення у вигляді безумовного зобов'язання або грошового покриття;

Свп — сукупна сума відкритої валютної позиції банку за всіма іноземними валютами та банківськими металами;

ОК — основний капітал.

Норматив достатності основного капіталу (Н3) становить 13,01% (норматив становить не менше 7%).

— норматив короткострокової ліквідності (Н6) (з кінцевим строком погашення до 1 року).

Норматив короткострокової ліквідності розраховується за такою формулою:

$$H6 = \frac{Al}{31} * 100\%, \quad (2.4)$$

де Ал — ліквідні активи з кінцевим строком погашення до одного року для розрахунку нормативу короткострокової ліквідності;

31 — зобов'язання банку з кінцевим строком погашення до одного року для розрахунку нормативу короткострокової ліквідності.

Норматив короткострокової ліквідності (Н6) становить 79,51% (норматив становить не менше 60%).

Тобто це свідчить про здатність банку виконувати взяті ним короткострокові зобов'язання за рахунок ліквідних активів.

— норматив максимального розміру кредитного ризику на одного контрагента (Н7).

Норматив максимального розміру кредитного ризику на одного контрагента (або групи пов'язаних контрагентів) розраховується за такою формулою:

$$H7 = \frac{3c}{PK} * 100\%, \quad (2.5)$$

де 3с — сукупна заборгованість за строковими та простроченими депозитами, кредитами, факторингом, фінансовим лізингом, урахованими вексями, цінними паперами, іншими активними банківськими операціями та фінансові зобов'язання банку щодо одного контрагента (або групи пов'язаних контрагентів) ;

PK — регулятивний капітал банку.

Норматив максимального розміру кредитного ризику на одного контрагента (Н7) становить 17,92% (норматив становить не більше 20%).

Тобто це свідчить про обмеження кредитного ризику, що виникає внаслідок невиконання окремими контрагентами своїх зобов'язань.

— норматив великих кредитних ризиків (Н8).

Норматив великих кредитних ризиків розраховується за такою формулою:

$$H8 = \frac{Зв}{PK} * 100\%, \quad (2.6)$$

де Зв — сукупна заборгованість за строковими та простроченими депозитами, кредитами, факторингом, фінансовим лізингом, урахованими векселями, цінними паперами, дебіторською заборгованістю, іншими активними банківськими операціями та фінансові зобов'язання банку за всіма великими кредитними ризиками, наданими банком щодо всіх контрагентів (або групи пов'язаних контрагентів), усіх пов'язаних з банком осіб;

PK — регулятивний капітал банку.

Норматив великих кредитних ризиків (Н8) становить 162,78% (норматив становить не більше 800%).

Тобто це свідчить про обмеження концентрації кредитного ризику за окремим контрагентом або групою пов'язаних контрагентів.

— норматив максимального розміру кредитного ризику за операціями з пов'язаними з банком особами (Н9).

Норматив максимального розміру кредитного ризику за операціями з пов'язаними з банком особами, розраховується за такою формулою:

$$H9 = \frac{Зін}{PK} * 100\%, \quad (2.7)$$

де Z_{in} — сукупна заборгованість за строковими та простроченими депозитами, кредитами, факторингом, фінансовим лізингом, урахованими векселями, цінними паперами, іншими активними банківськими операціями та фінансові зобов'язання банку щодо пов'язаних з банком осіб;

РК — регулятивний капітал банку.

Норматив максимального розміру кредитного ризику за операціями з пов'язаними з банком особами (Н9) становить 13,39% (норматив становить не більше 25%).

Тобто це свідчить про обмеження ризику, який виникає під час здійснення операцій з інсайдерами, що може призвести до прямого та непрямого впливу на діяльність банку.

— норматив інвестування в цінні папери окремо за кожною установою (Н11).

Норматив інвестування в цінні папери окремо за кожною установою розраховується за такою формулою:

$$H11 = \frac{K_{in}}{CT} * 100\%, \quad (2.8)$$

де K_{in} — кошти банку, що інвестуються на придбання акцій (часток/паїв) та інвестиційних сертифікатів окремо за кожною установою;

СТ — статутний капітал банку.

Норматив інвестування в цінні папери окремо за кожною установою (Н11) становить 0,02% (норматив становить не більше 15%).

Тобто це свідчить про обмеження ризику, пов'язаного з операціями вкладання коштів банку до статутних фондів установ, що може призвести до втрати капіталу банку.

— норматив загальної суми інвестування (Н12).

Норматив загальної суми інвестування розраховується за такою формулою:

$$H12 = \frac{CK_{ін}}{CT} * 100\%, \quad (2.9)$$

де $CK_{ін}$ — кошти банку, що інвестуються з метою придбання акцій (часток/паїв) та інвестиційних сертифікатів будь-яких юридичних осіб;

CT — статутний капітал банку.

Норматив загальної суми інвестування ($H12$) становить 0,03% (норматив становить не більше 60%).

Тобто це свідчить про обмеження ризику, пов'язаного з операціями вкладання (прямого чи опосередкованого) коштів банку до статутних фондів будь-яких юридичних осіб, що може призвести до втрати капіталу банку.

За отриманими результатами можна зробити такий висновок, що усі показники АТ «Альфа-Банк» відповідають нормативам. Тобто діяльність комерційного банку є ефективною та його фінансовий стан є стабільним.

Банк своєчасно і в повному обсязі розраховується за своїми зобов'язаннями, що випливають із торговельних, кредитних або інших операцій грошового характеру. Виконує взяті ним короткострокові зобов'язання за рахунок ліквідних активів.

Обмежує кредитний ризик, що виникає внаслідок невиконання окремими контрагентами своїх зобов'язань. Обмежує концентрацію кредитного ризику за окремим контрагентом або групою пов'язаних контрагентів. Обмежує ризик, який виникає під час здійснення операцій з інсайдерами, що може призвести до прямого та непрямого впливу на діяльність банку. Обмежує ризик, пов'язаний з операціями вкладання коштів банку до статутних фондів установ, що може призвести до втрати капіталу банку. Обмежує ризик, пов'язаний з операціями вкладання (прямого чи опосередкованого) коштів банку до статутних фондів будь-яких юридичних осіб, що може призвести до втрати капіталу банку.

2.4. Аналіз власного капіталу банку АТ «Альфа-Банк» за 2015-2019 роки за допомогою коефіцієнтів

Аналізуючи стан власного капіталу банків, використовують різні види та методи аналізу. Серед них важливе місце посідає метод коефіцієнтів, за допомогою якого виявляють кількісний взаємозв'язок між різними статтями, класами чи групами статей балансу.

Власний капітал банку, виходячи з функцій, які він виконує, посідає важливе місце в системі показників, що характеризують фінансовий стан банку.

Спочатку для оцінювання достатності власного капіталу банку використовувався коефіцієнт співвідношення власного капіталу (ВК) та залучених коштів (ЗК). Цей коефіцієнт показує, скільки власних коштів вистачить для забезпечення надійного зберігання коштів вкладників та кредиторів.

$$K1 = \frac{BK}{ЗК} * 100\%, \quad (2.10)$$

де ВК — власний капітал;

ЗК — залучені кошти.

Здійснимо розрахунок достатності власного капіталу АТ «Альфа-Банк» за період 2015-2019 роки, використовуючи формулу 2.10 та фінансову звітність банку.

$$K1_{(2019)} = \frac{8519413}{63389966} = 0,134\%;$$

$$K1_{(2018)} = \frac{5041088}{55703044} = 0,090 \%$$

$$K1_{(2017)} = \frac{3692942}{45591423} = 0,081 \%;$$

$$K1_{(2016)} = \frac{3311724}{35642190} = 0,093 \%;$$

$$K1_{(2015)} = \frac{2623703}{39739428} = 0,066 \%.$$

З розрахунків видно, що за період з 2015 по 2019 р.р. показник зріс, а це означає, що надійність банку зросла.

Коефіцієнт співвідношення власного капіталу та пасивів банку (K2) розраховується за формулою:

$$K2 = \frac{\text{Власний капітал}}{\text{Пасиви банку}} \quad (2.11)$$

Здійснимо розрахунок коефіцієнту співвідношення власного капіталу та пасивів банку на прикладі АТ «Альфа-Банк» за період 2015-2019 роки, використовуючи формулу 2.11.

$$K2_{(2019)} = \frac{8519413}{71909379} = 0,118 \%;$$

$$K2_{(2018)} = \frac{5041088}{60744132} = 0,083 \%;$$

$$K2_{(2017)} = \frac{3692942}{49284365} = 0,075 \%;$$

$$K2_{(2016)} = \frac{3311724}{38953914} = 0,085 \%;$$

$$K2_{(2015)} = \frac{2623703}{42363131} = 0,062 \%.$$

Проведені розрахунки показують, що за період з 2015 по 2019 р.р. інтенсивність використання власних коштів підвищилась.

Коефіцієнт співвідношення власного капіталу та пасивів банку (K3) розраховується за формулою:

$$K3 = \frac{\text{Власний капітал}}{\text{Активи банку}} \quad (2.12)$$

Проведемо розрахунок коефіцієнта співвідношення власного капіталу та активів банку на прикладі АТ «Альфа-Банк» за період 2015-2019 роки, використовуючи формулу 2.12.

$$K3_{(2019)} = \frac{8519413}{71909379} = 0,118 \ %;$$

$$K3_{(2018)} = \frac{5041088}{60744132} = 0,083 \ %;$$

$$K3_{(2017)} = \frac{3692942}{49284365} = 0,075 \ %;$$

$$K3_{(2016)} = \frac{3311724}{38953914} = 0,085 \ %;$$

$$K3_{(2015)} = \frac{2623703}{42363131} = 0,062 \ %.$$

Згідно з методикою Національного банку України регулятивний власний капітал банку складається із суми основного капіталу (капітал 1-го рівня) за вирахуванням суми недосформованих резервів за активними операціями банків, додаткового капіталу (капітал 2-го рівня), за вирахуванням відвернень.

Алгоритм розрахунку розміру регулятивного власного капіталу банку має такий вигляд:

$$РВК = ОК + ДК - В, \quad (2.13)$$

де РВК — регулятивний власний капітал банку;

ОК — основний капітал, зменшений на суму недосформованих резервів за активними операціями банку;

ДК — додатковий капітал банку;

В — відвернення.

Здійсимо розрахунок регулятивного власного капіталу, використовуючи формулу 2.13.

$$РВК_{(2019)} = 8131997 \text{ тис.грн.};$$

$$PBK_{(2018)} = 5626000 \text{ тис.грн.};$$

$$PBK_{(2017)} = 2724540 + 1544866 - 330 = 4269076 \text{ тис.грн.};$$

$$PBK_{(2016)} = 3029589 + 1872462 - 330 = 4901721 \text{ тис.грн.};$$

$$PBK_{(2015)} = 1810788 + 1687700 - 330 = 3498158 \text{ тис.грн.}$$

Коефіцієнт співвідношення власного регулятивного капіталу до загальних активів банку, зменшених на створені відповідні резерви (K7) визначає достатність власного регулятивного капіталу, зважаючи при цьому на загальний обсяг банківської діяльності, незалежно від розміру різних видів ризиків. Нормативне значення K7 повинно було бути не менше 4 %. Розраховується за формулою:

$$K7 = \frac{PBK}{Ap} * 100\%, \quad (2.14)$$

де PBK — регулятивний власний капітал;

Ap — загальні активи банку, зменшені на створені відповідні резерви

Розрахуємо коефіцієнт K7 за формулою 2.14:

$$K7_{(2019)} = \frac{8131997}{1228425} * 100 = 661,99 \%;$$

$$K7_{(2018)} = \frac{5626000}{353769} * 100 = 1590,30 \%;$$

$$K7_{(2017)} = \frac{4269076}{294048} * 100 = 1451,83 \%;$$

$$K7_{(2016)} = \frac{4901721}{294048} * 100 = 1666,98 \%;$$

$$K7_{(2015)} = \frac{3498158}{294048} * 100 = 1189,66 \%.$$

Провівши розрахунки даного коефіцієнту, ми бачимо що його значення значно вище ніж встановлений нормативний мінімум, що свідчить про здатність банку покрити ризики пов'язані з його діяльністю.

Розрахуємо коефіцієнт залежності АТ «Альфа-Банк» від його засновників за 2015 – 2019 роки, з допомогою формули 2.15.

$$K8 = \frac{СК}{БК}, \quad (2.15)$$

де СК — сплачений статутний капітал банку,

БК — балансовий власний капітал банку.

$$K8_{(2019)} = \frac{28726248}{8519413} = 3,372 \%;$$

$$K8_{(2018)} = \frac{12179756}{5041088} = 2,416 \%;$$

$$K8_{(2017)} = \frac{12179756}{3692942} = 3,298 \%;$$

$$K8_{(2016)} = \frac{7515616}{3311724} = 2,269 \%;$$

$$K8_{(2015)} = \frac{4639121}{2623703} = 1,768 \%.$$

Сума коштів, які інвестуються в розвиток банківської установи, повинна вдвічі перевищувати внески засновників. Мінімальне значення цього показника — 15 %, максимальне — 50 %. З розрахунків видно, що коефіцієнт залежності банку від його засновників значно перевищує встановлені норми і має тенденцію до зростання.

Коефіцієнт співвідношення власного регулятивного капіталу та балансового власного капіталу (К9) розраховується за формулою 2.7. Від'ємне значення РВК свідчить не лише про відсутність власних ресурсів, вкладення яких приносить дохід, а й про використання залучених та позичкових коштів не за цільовим призначенням.

$$K9 = \frac{РВК}{БК}, \quad (2.16)$$

де РВК — власний регулятивний капітал,

БК — балансовий власний капітал.

Розрахуємо коефіцієнт співвідношення власного регулятивного капіталу та балансового власного капіталу АТ «Альфа-Банк» за 2015 – 2019 роки, з допомогою формули 2.16.

$$K9_{(2019)} = \frac{8131997}{8519413} = 0,955 \%;$$

$$K9_{(2018)} = \frac{5626000}{5041088} = 1,116 \%;$$

$$K9_{(2017)} = \frac{4269076}{3692942} = 1,156 \%;$$

$$K9_{(2016)} = \frac{4901721}{3311724} = 1,480 \%;$$

$$K9_{(2015)} = \frac{3498158}{2623703} = 1,333 \%.$$

Провівши розрахунки, видно, що за 2018 рік значення коефіцієнта зросло на 11,16%, а на протязі 2019 року знизилось на 1,61%, про що в результаті можна сказати, що вкладені кошти приносять дохід.

Коефіцієнт захищеності власного капіталу (K10) характеризує захищеність власного капіталу від інфляції через вкладення коштів у нерухомість, обладнання та інші матеріальні активи. Однак таке одностороннє використання капітальних ресурсів може призвести до погіршення ліквідності та платоспроможності банку. Слід враховувати існуючі законодавчі обмеження. Зокрема, банк може мати у власності нерухоме майно загальною вартістю не більше 25 % капіталу банку (це обмеження не поширюється: на приміщення, в яких розміщуються підрозділи банку, що виконують банківські операції; майно, яке перейшло до банків у власність на підставі реалізації прав заставодержателя; майно набуте банком з метою запобігання збиткам за умови відчуження його банком протягом одного року з моменту набуття права власності на нього).

Коефіцієнт захищеності власного капіталу (K10) розраховується за формулою:

$$K10 = \frac{OЗ}{BK}, \quad (2.17)$$

де ОЗ — основні засоби,

БК — власний капітал банку.

Розрахуємо коефіцієнт захищеності власного капіталу АТ «Альфа-Банк» за 2015 – 2019 роки, з допомогою формули 2.17.

$$K10_{(2019)} = \frac{3692290}{8519413} = 0,433 \%;$$

$$K10_{(2018)} = \frac{1099721}{5041088} = 0,218 \%;$$

$$K10_{(2017)} = \frac{1258122}{3692942} = 0,341 \%;$$

$$K10_{(2016)} = \frac{874239}{3311724} = 0,264 \%;$$

$$K10_{(2015)} = \frac{655635}{2623703} = 0,250 \%.$$

Провівши розрахунки, можна побачити, що коефіцієнт захищеності капіталу банку перевищує встановлені законодавством норми.

Ефективність використання власного капіталу характеризує коефіцієнт його рентабельності (К11):

$$K11 = \frac{ЧП}{BK} * 100\%; \quad (2.18)$$

де ЧП — чистий прибуток банку;

БК — власний капітал банку.

Розрахуємо рентабельність АТ «Альфа-Банк» за 2015 – 2019 роки, використовуючи формулу 2.18.

$$K11_{(2019)} = \frac{1925820}{8519413} * 100 = 22,61 \%;$$

$$K11_{(2018)} = \frac{1310260}{5041088} * 100 = 25,99 \%;$$

$$K11_{(2017)} = \frac{597216}{3692942} * 100 = 16,17 \%;$$

$$K11_{(2016)} = \frac{-4094773}{3311724} * 100 = -123,64 \%;$$

$$K11_{(2015)} = \frac{-2657691}{2623703} * 100 = -101,30 \%.$$

З розрахунків видно, що за період з 2015 по 2019 р.р. рентабельність банку зростає, що демонструє покращення доходності.

Визначити ефективність використання коштів власників та доцільність їх вкладання до банку можна за допомогою коефіцієнта рентабельності статутного капіталу (K12):

$$K12 = \frac{ЧП}{СК} * 100\%; \quad (2.19)$$

де ЧП — чистий прибуток банку;

СК — сплачений статутний капітал банку.

Використовуючи формулу 2.19, розрахуємо коефіцієнт рентабельності статутного капіталу АТ «Альфа-Банк» за 2015 – 2019 роки.

$$K12_{(2019)} = \frac{1925820}{28726248} * 100 = 6,70 \%;$$

$$K12_{(2018)} = \frac{1310260}{12179756} * 100 = 10,76 \%;$$

$$K12_{(2017)} = \frac{597216}{12179756} * 100 = 4,90 \%;$$

$$K12_{(2016)} = \frac{-4094773}{7515616} * 100 = -54,48 \%;$$

$$K12_{(2015)} = \frac{-2657691}{4639121} * 100 = -57,29 \%.$$

Провівши розрахунки, можна побачити зростання ефективності використання коштів власників за 2015 – 2019 роки. За це період коефіцієнт рентабельності статутного капіталу значно зріс.

Важливим показником, який характеризує власний капітал банку є мультиплікатор капіталу. Він відображає фінансовий важіль або політику в галузі фінансування: вибір джерел формування банківських ресурсів (боргові зобов'язання чи акціонерний капітал). Мультиплікатор (М) капіталу обчислюється як відношення суми загальних активів (А) до власного капіталу банку (ВКБ).

Мультиплікатор капіталу є прямим показником фінансового важеля банку. Він показує, яку кількість гривні активів повинна забезпечувати кожна гривня власного капіталу (тобто коштів власників банку) і відповідно яка частка банківських ресурсів може бути сформована у формі боргових зобов'язань. Оскільки власний капітал повинен покривати збитки за активами банку, то чим вищий рівень мультиплікатора, тим вищий ступінь ризику банкрутства банку. Водночас чим вищий мультиплікатор, тим вищий потенціал банку для більш високих виплат своїм власникам (акціонерам).

$$M = \frac{A}{ВКБ}; \quad (2.20)$$

де А — сума загальних активів;

ВКБ — власний капітал банку;

М— мультиплікатор капіталу.

Розрахуємо мультиплікатор АТ «Альфа-Банк» за 2015 – 2019 роки використовуючи фінансову звітність за допомогою формули 2.20.

$$M_{(2019)} = \frac{71909379}{8519413} = 8,441 \%;$$

$$M_{(2018)} = \frac{60744132}{5041088} = 12,050 \%;$$

$$M_{(2017)} = \frac{49284365}{3692942} = 13,346 \%;$$

$$M_{(2016)} = \frac{38953914}{3311724} = 11,762 \%;$$

$$M_{(2015)} = \frac{42363131}{2623703} = 16,146 \%$$

З розрахунків ми можемо спостерігати спадання коефіцієнту за розрахований період, що свідчить про не ризиковану політику банку.

За отриманими результатами можна зробити такий висновок, що майже усі значення коефіцієнтів АТ «Альфа-Банк» відповідають нормативам.

Це свідчить про те, що: надійність банку зросла; інтенсивність використання власних коштів підвищилась; свідчить про здатність банку покрити ризики пов'язані з його діяльністю; сума коштів, які інвестуються в розвиток банківської установи значно перевищує встановлені норми і має тенденцію до зростання; свідчить про те, що вкладені кошти приносять дохід; рентабельність банку зросла, що демонструє покращення доходності; свідчить про не ризикову політику банку; свідчить про зростання ефективності використання коштів власників

Однак коефіцієнт захищеності капіталу банку перевищує встановлені законодавством норми.

2.5. Оцінка ефективності банківської діяльності АТ «Альфа-Банк» за 2015 – 2019 роки.

Економічна ефективність – це характеристика співвідношення результатів діяльності до витрат на їх одержання. Підвищенням ефективності є збільшення цього співвідношення, що є метою управління ефективністю.

Оцінка ефективності банківської діяльності є одним із найважливіших завдань економічного аналізу, вирішення якого ґрунтується на застосуванні методу коефіцієнтів. Сутність методу коефіцієнтів полягає у побудові системи взаємозв'язаних показників, які всебічно характеризують стан і динаміку об'єкта дослідження. Розраховані коефіцієнти дають змогу

фінансовому аналітику поглибити висновки про фінансовий стан банку, оскільки абсолютні значення дають повну картину лише у виняткових випадках.

Показники ефективності розраховують за результатами діяльності банку за рік.

Основними показниками, які характеризують прибутковість банку, є такі:

- норма прибутку на капітал (рентабельність капіталу);
- рентабельність (прибутковість) активів;
- рентабельність витрат;
- чистий спред;
- чиста процентна маржа;
- рівень іншого операційного доходу.

Ці показники та розглянуті вище коефіцієнти загальної дохідності активів та дохідності процентних активів дають змогу досить повно охарактеризувати діяльність банку з погляду її ефективності.

Норма прибутку на капітал (R_k) характеризує ефективність використання капіталу і розраховується як відношення чистого прибутку (ЧП) до балансового капіталу (K). Даний коефіцієнт показує, скільки чистого прибутку припадає на 1 грн капіталу банку і характеризує економічну віддачу капіталу. У світовій практиці норма прибутку на капітал (ROE) є основним показником ефективності діяльності банку. Норма прибутку на капітал розраховується за формулою:

$$R_k = \frac{\text{ЧП}}{K} * 100\%; \quad (2.21)$$

де ЧП — чистий прибуток банку;

K — балансовий капітал.

Використовуючи формулу 2.21, розрахуємо норму прибутку на капітал АТ «Альфа-Банк» за 2015 – 2019 роки:

$$R_K(2019) = \frac{1925820}{8519413} * 100 = 22,61 \%;$$

$$R_K(2018) = \frac{1310260}{5041088} * 100 = 25,99 \%;$$

$$R_K(2017) = \frac{597216}{3692942} * 100 = 16,17 \%;$$

$$R_K(2016) = \frac{-4094773}{3311724} * 100 = -123,64 \%;$$

$$R_K(2015) = \frac{-2657691}{2623703} * 100 = -101,30 \%.$$

Згідно з розрахунку можна зробити висновок, що у 2019,2018,2017 роках банк працював ефективно, тобто він ефективно використовував капітал. Тому що значення показника значно перевищує норму у 15%.

Рентабельність активів (R_a) визначається відношенням чистого прибутку до сукупних активів банку, тобто до ресурсів, що управляються. Даний показник відображає внутрішню політику банку, професіоналізм його менеджерів, які підтримують оптимальну структуру активів і пасивів з погляду доходів і витрат. Тому у світовій практиці багато спеціалістів вважають даний показник (ROA) найкращим показником для оцінювання ефективності роботи менеджерів банку.

$$R_a = \frac{ЧП}{A} * 100\%; \quad (2.22)$$

де ЧП — чистий прибуток банку;

A — сукупні активи банку.

Використовуючи формулу 2.22, розрахуємо рентабельність активів АТ «Альфа-Банк» за 2015 – 2019 роки:

$$R_a(2019) = \frac{1925820}{71909379} * 100\% = 2,68 \%;$$

$$R_{a(2018)} = \frac{1310260}{60744132} * 100\% = 2,16\%;$$

$$R_{a(2017)} = \frac{597216}{49284365} * 100\% = 1,21\%;$$

$$R_{a(2016)} = \frac{-4094773}{38953914} * 100\% = -10,51\%;$$

$$R_{a(2015)} = \frac{-2657691}{42363131} * 100\% = -6,27\%.$$

Згідно з розрахунку можна зробити висновок, що у 2019,2018,2017 роках у банку зросла рентабельність активів, тобто це вказує на ефективність роботи менеджерів. Тому що значення показника значно перевищує норму у 1%.

Група часткових показників (за типами клієнтів, видами операцій тощо) відношення прибутку до середньої суми активів чи прибутку до середньої суми дохідних активів являє собою значну інформаційну цінність в оцінці результативності виробництва і реалізації окремих послуг і діяльності банку в цілому. Тенденція зростання даних показників забезпечується високою якістю менеджменту, збільшенням операційних ризиків (економічно виправданих чи ні).

Рентабельність витрат (R_v) визначається як відношення прибутку до витрат. Цей показник характеризує рівень віддачі витрат банку й оцінює суму прибутку, що припадає на одиницю витрат.

$$R_v = \frac{ЧП}{В} * 100\%; \quad (2.23)$$

де ЧП — чистий прибуток банку;

В — витрати банку.

Використовуючи формулу 2.23, розрахуємо рентабельність витрат АТ «Альфа-Банк» за 2015 – 2019 роки:

$$R_{v(2019)} = \frac{1925820}{147901} * 100\% = 1302,10\%;$$

$$R_{\varepsilon(2018)} = \frac{1310260}{-357164} * 100\% = -366,85\%;$$

$$R_{\varepsilon(2017)} = \frac{597216}{-135980} * 100\% = -439,19\%;$$

$$R_{\varepsilon(2016)} = \frac{-4094773}{191396} * 100\% = -2139,42\%;$$

$$R_{\varepsilon(2015)} = \frac{-2657691}{511815} * 100\% = -519,27\%.$$

Згідно з розрахунку можна зробити висновок, що у 2019 році у банку зросла рентабельність витрат, тобто 1302,10 грн прибутку припадає на одиницю витрат.

Чистий спред (ЧС) характеризує рівень узгодженості процентної політики банку за кредитними і депозитними операціями. Аналіз чистого спреда пов'язаний із процентною політикою банку, яка відображається у динаміці процентних ставок за активними і пасивними операціями. Чистий спред — це різниця між середніми процентними ставками, отриманими і сплаченими. За його допомогою визначається необхідна мінімальна різниця між ставками за активними і пасивними операціями, яка дасть змогу банку покрити витрати, але не принесе прибутку (мінімальне значення показника 0). Оптимальне значення показника не менше 1,25 %.

$$ЧС = \frac{ПД}{КП} * 100 - \frac{ПВ}{ПЗ} * 100; \quad (2.24)$$

де ПД — процентні доходи за кредитними операціями;

КП — кредитний портфель;

ПВ — процентні витрати за депозитами;

ПЗ — підпроцентні зобов'язання.

Використовуючи формулу 2.24, розрахуємо чистий спред АТ «Альфа-Банк» за 2015 – 2019 роки:

$$ЧС_{(2019)} = \left(\frac{3976594}{6669535} * 100 \right) - \left(\frac{4275646}{63389966} * 100 \right) = 52,88\%;$$

$$ЧС_{(2018)} = \left(\frac{3778100}{5961224} * 100 \right) - \left(\frac{3088369}{55703044} * 100 \right) = 57,83\%;$$

$$ЧС_{(2017)} = \left(\frac{2785462}{5007752} * 100 \right) - \left(\frac{2701006}{45591423} * 100 \right) = 49,70\%;$$

$$ЧС_{(2016)} = \left(\frac{1749777}{4943644} * 100 \right) - \left(\frac{3609533}{35642190} * 100 \right) = 25,27\%;$$

$$ЧС_{(2015)} = \left(\frac{1203048}{4737377} * 100 \right) - \left(\frac{4218285}{39739428} * 100 \right) = 14,78\%.$$

Згідно з розрахунку чистого спреду можна зробити такий висновок, що необхідна мінімальна різниця між ставками за активними і пасивними операціями становить 52,88%, тобто вона дає змогу банку покрити витрати, але не принесе прибутку. Значення показника значно перевищує норму у 1,25%.

Чиста процентна маржа (ЧПМ) дає змогу оцінити здатність банку утворювати чистий процентний дохід, використовуючи загальні активи. До деякої міри можна вважати, що цей показник характеризує ефективність структури активів банку. Чиста процентна маржа обчислюється як відношення чистого процентного доходу (ЧПД) до загальних активів банку (А):

$$ЧПМ = \frac{ПД - ПВ}{А} * 100; \quad (2.25)$$

де ПД — процентний дохід;

ПВ — процентні витрати;

А — сукупні активи банку.

Використовуючи формулу 2.25, розрахуємо чисту процентну маржу АТ «Альфа-Банк» за 2015 – 2019 роки:

$$ЧПМ_{(2019)} = \frac{3976594}{71909379} * 100 = 5,53\%;$$

$$ЧПМ_{(2018)} = \frac{3571180}{60744132} * 100 = 5,88\%;$$

$$ЧПМ_{(2017)} = \frac{2785462}{49284365} * 100 = 5,65 \%;$$

$$ЧПМ_{(2016)} = \frac{1749777}{38953914} * 100 = 4,49 \%;$$

$$ЧПМ_{(2015)} = \frac{1203048}{42363131} * 100 = 2,84 \%.$$

Маржа слугує для покриття витрат банку і ризиків Згідно з розрахунку можна зробити висновок, що отриманий результат вказує на здатність банку утворювати чистий процентний дохід, використовуючи загальні активи, також він вказує на ефективність структури активів банку Тому що значення показника перевищує норму у 4,5%.

Рівень іншого операційного доходу (ІОД) відносно загальних активів (А) характеризує ступінь залежності фінансового стану банку від «нетрадиційних» доходів. Збільшення цього показника може свідчити про здорову диверсифікацію платних послуг або про хибне тяжіння до спекулятивних прибутків для покриття дефіциту основного процентного доходу банку.

$$P_{\text{ІОД}} = \frac{\text{ІОД}}{A} * 100; \quad (2.26)$$

де ІОД — інший операційний дохід;

А — сукупні активи банку.

Використовуючи формулу 2.26, розрахуємо рівень іншого операційного доходу АТ «Альфа-Банк» за 2015 – 2019 роки:

$$P_{\text{ІОД}(2019)} = \frac{730380}{71909379} * 100 = 1,02 \%;$$

$$P_{\text{ІОД}(2018)} = \frac{698362}{60744132} * 100 = 1,15 \%;$$

$$P_{\text{ІОД}(2017)} = \frac{1180402}{49284365} * 100 = 2,4 \%;$$

$$P_{\text{ІОД}(2016)} = \frac{967001}{38953914} * 100 = 2,48 \%;$$

$$P_{\text{Юд}(2015)} = \frac{774104}{42363131} * 100 = 2,84 \%$$

Згідно з розрахунку, ми бачимо спадання показника, тобто показник вказує на те, що у банку переважають традиційні доходи над нетрадиційними

Крім розглянутих показників, для характеристики ефективності діяльності банку можна залучати коефіцієнти, що визначають ефективність діяльності працівників банку. До таких коефіцієнтів належать продуктивність праці та рентабельність витрат на персонал.

Оскільки оплата праці є найголовнішою складовою непроцентних витрат банку, то продуктивність праці співробітників банку, яку вимірюють з урахуванням чисельності штату і витрат на його утримання, може свідчити про ефективність роботи самої установи. Однак продуктивність роботи слід оцінювати, зважаючи на той факт, що у поточний період часу економія на зарплаті (за рахунок її значного зниження або скорочення чисельності працюючих) може призвести до погіршення якості та послаблення мотивації до роботи, а з часом і до зниження ефективності роботи банку.

Продуктивність праці (ПП) показує, скільки чистого прибутку (ЧП), отримано у досліджуваному періоді у розрахунку на одного працівника (П):

$$ПП = \frac{\text{ЧП}}{\text{П}}; \quad (2.27)$$

де ЧП — чистий прибуток банку;

П — кількість працівників.

Використовуючи формулу 2.27, розрахуємо продуктивність праці АТ «Альфа-Банк» за 2015 – 2019 роки:

$$ПП_{(2019)} = \frac{1925820}{8909} = 216,17 \text{ тис.грн};$$

$$ПП_{(2018)} = \frac{1310260}{7495} = 174,82 \text{ тис.грн};$$

$$ПП_{(2017)} = \frac{597216}{6225} = 95,94 \text{ тис.грн};$$

$$ПП_{(2016)} = \frac{-4094773}{4884} = -838,41 \text{ тис.грн};$$

$$ПП_{(2015)} = \frac{-2657691}{4352} = -610,68 \text{ тис.грн}.$$

За допомогою побудованого графіку, ми можемо побачити динаміку змін показників показника продуктивності праці за 2015-2019 роки.

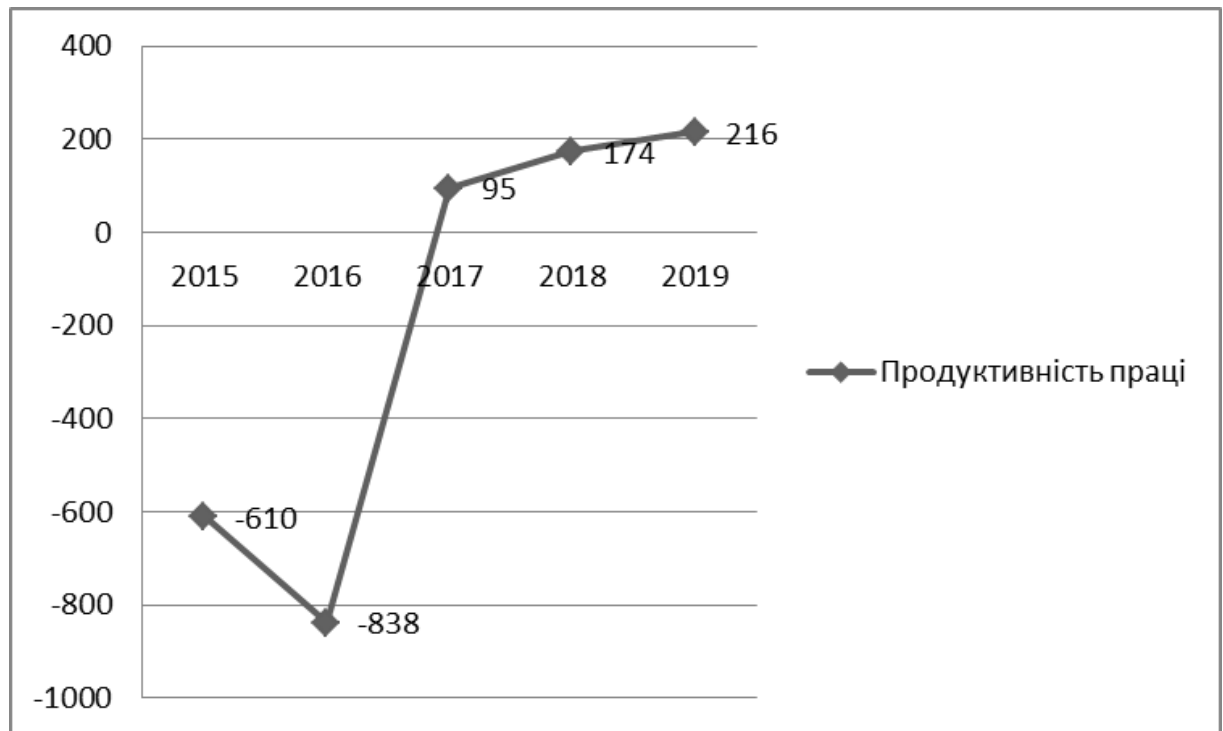

Рис. 2.7 Динаміка змін показника продуктивності праці за 2015-2019 роки.

Рентабельність витрат на персонал ($R_{ВП}$) вимірює сукупність витрат на утримання працівників, демонструє чистий ефект від рішень щодо мотивації праці співробітників незалежно від того, спрямовані ці рішення на низьку кваліфікацію та низьку заробітну плату чи на високі видатки для висококваліфікованих працівників. Він визначається відношенням чистого прибутку (ЧП) до витрат на персонал (ВП):

$$R_{ВП} = \frac{ЧП}{ВП}; \quad (2.28)$$

де ЧП — чистий прибуток банку;

ВП — витрати на персонал.

Використовуючи формулу 2.28, розрахуємо рентабельність витрат на персонал АТ «Альфа-Банк» за 2015 – 2019 роки:

$$R_{ВП(2019)} = \frac{1925820}{2870523} = 0,67;$$

$$R_{ВП(2018)} = \frac{1310260}{1875591} = 0,70;$$

$$R_{ВП(2017)} = \frac{597216}{1472309} = 0,41;$$

$$R_{ВП(2016)} = \frac{-4094773}{1068434} = -3,83;$$

$$R_{ВП(2015)} = \frac{-2657691}{842894} = -3,15.$$

Нині винятково важливого значення для України набуває побудова ефективної банківської системи, що стане однією з рушійних сил економічного розвитку. Відтак, діяльність вітчизняних банків потребує удосконалення, розробки фундаментальних та прикладних засад подальшого підвищення її ефективності, усунення негативних проявів, які мають місце в сучасній банківській практиці. В сучасних умовах для того, аби забезпечити стійкість банку і ефективно керувати його діяльністю, успішному керівнику слід проводити оцінку реального фінансового стану комерційного банку. Тим більше що об'єктивна інформація про фінансовий стан банківського закладу необхідна Національному банку України.

Підсумовуючи, можна зробити висновок про ефективну роботу АТ «Альфа-Банк». Тобто банк ефективно використовує капітал, зростає ефективність роботи менеджерів, зростає рентабельність витрат, результати вказують на узгодженість процентної політики банку за кредитними і депозитними операціями, також результати вказують на здатність банку утворювати чистий процентний дохід, використовуючи загальні активи, та на продуктивну працю працівників.

РОЗДІЛ 3

ПРОПОЗИЦІЇ ЩОДО УДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ ДОХОДАМИ І ВИТРАТАМИ БАНКУ

3.1. Шляхи підвищення доходів банку

Банківський прибуток є одним із найважливіших показників ефективності функціонування банку, його стабільності. У ньому зацікавлені всі учасники економічного процесу. Розмір банківського прибутку хвилює акціонерів, тому що він є показником отриманого доходу на інвестований ними капітал.

Комерційні банки — це багатoproфільні кредитні установи, які здійснюють операції в різних секторах ринку позичкових капіталів, обслуговуючи підприємства всіх галузей економіки та населення.

Комерційні банки відіграють важливу роль в економічних перетвореннях, які відбуваються в нашій країні. Як регулятори грошового обігу і центри акумуляції грошових ресурсів, і їх перерозподілу, комерційні банки володіють важливими важелями впливу на фінансову, інвестиційну, виробничу та інші сфери економіки, а також на розвиток економічного і суспільних відносин.

Провідна роль банківської системи в залученні, накопиченні і розміщенні коштів з метою фінансування суб'єктів всіх галузей національної економіки вимагає особливо уважного ставлення до управління їх розвитком.

Результати аналізу динаміки банківської системи за основними показниками дозволяють стверджувати, що на даний момент банківська система України в основному сформована і подальший її розвиток прямо залежить від ефективності діяльності вже існуючих банків і від їх здатності забезпечити ринок банківськими продуктами.

Прибуток є однією із стратегічних цілей управління та найважливішим об'єктом аналізу і прогнозування діяльності банку. Прибуток комерційного

банку є внутрішнім джерелом його розвитку. Тому управління прибутком - важлива складова частина банківського управління, мета якої полягає в максимізації прибутку при доступному рівні ризиків і забезпечення ліквідності балансу. Управління прибутком банку здійснюється через систему елементів управління, тісно пов'язаних між собою.

Можна виділити наступні основні блоки управління прибутком комерційного банку:

- визначення підрозділів банку, що беруть участь в процесі управління прибутком;
- планування доходів, витрат і прибутку банку;
- застосування методів оцінки рівня прибутковості банківської діяльності;
- визначення методів поточного регулювання прибутку.

Управління прибутком комерційного банку здійснюється на різних рівнях: на рівні банку в цілому і на рівні окремих напрямків діяльності банку, конкретних банківських продуктах, окремих робочих місць, взаємовідносин з клієнтом. Зміст окремих елементів управління рентабельністю кредитної організації має свою специфіку стосовно до перерахованих рівнях.

В управлінні прибутком банку беруть участь різні його підрозділи: керівні органи, департаменти, управління, відділи.

До їх числа відносяться:

- функціональні підрозділи, тобто управління і відділи, прямо беруть участь в проведенні активних і пасивних операцій банку, наприклад управління позичкових операцій, цінних паперів, депозитних операцій, операційне управління.

До їх функцій з управління прибутком входить оцінка і аналіз рентабельності створюваних продуктів, контроль за рентабельністю окремих угод, надання інформації в зведені аналітичні управління для оцінки рентабельності банку в цілому.

Контрольні форми участі функціональних підрозділів в управлінні прибутком банку визначається Правлінням банку;

— казначейство або інше зведене управління. До його функцій входять складання плану доходів і витрат банку як складової частини бізнес-плану, аналіз та оцінка рівня прибутку банку в цілому і рентабельності окремих напрямків діяльності банку, розробка рекомендацій про величину достатньої процентної моржі, процентних ставок по активних і пасивних операціях банку, в структурі працюючих активів і ресурсів.

Конкретні функції казначейства багато в чому залежить від структури кредитної організації і визначаються Правлінням банку;

— бухгалтерія, яка забезпечує аналітичні служби казначейства і функціональних підрозділів необхідною інформацією;

— Службу внутрішнього контролю в функції якої входить контроль за правильністю формування та використання прибутку.

Основні напрямки цього контролю включає:

— перевірка дотримання нормативних вимог Центрального Банку щодо організації аналітичного і синтетичного обліку доходів, витрат, формування і використання прибутку;

— перевірка дотримання вимог Державної фіскальної служби з розрахунку оподаткованої бази;

— перевірка правильності застосовуваних ставок податку і термінів його перерахування;

— перевірка пільг, які використовуються банком при обчисленні податків;

— перевірка використання прибутку.

Планування доходів, витрат і прибутку банку в якості елемента керування рентабельністю банку на макрорівні включає наступні напрямки:

— складання планового балансу доходу і витрат банку в рамках бізнес-плану;

- планування на його основі досить процентної маржі, складання кошторису доходів і витрат банку;
- прогнозний розрахунок норми прибутку на активи і власний капітал;
- планування та розподіл прибутку.

Таким чином, якісне і всебічне управління прибутком можливо тільки при наявності чіткої організаційної структури управління і розмежування повноважень між підрозділами. Тільки дотримуючись даної системи, стане можливо отримання максимального рівня прибутку від діяльності, і, отже, темпи розвитку комерційного банку зростуть.

Важливим елементом системи управління рентабельністю банку є способи оцінки рівня рентабельності. В якості цих засобів можуть використовуватися структурний аналіз доходів, витрат і сформованих джерел формування прибутку, аналіз динаміки і співвідношення темпів зростання доходів і витрат банку, оцінка результатів діяльності на основі системи фінансових коефіцієнтів, факторний аналіз показників прибутковості і прибутковості банку.

Метою структурного аналізу є виявлення основних видів доходів і джерел прибутку для оцінки їх надійності та можливості збереження в майбутньому. Надійність залежить від форми доходів, виду банківських операцій, ступеня стабільності і джерела прибутку. На основі форми ціни банківських послуг виділяються процентний, комісійний і інші форми доходів.

До групи процентних доходів відносяться відсотки, отримані за надані кредити і від вкладень в цінні папери - боргові зобов'язання та векселі.

Комісійні доходи банк отримує за операції з цінними паперами, іноземною валютою, за касовими і розрахунковими послуг, за інкасацію.

Інші форми доходу включають дисконтний дохід за векселями, доходи від перепродажу та переоцінки цінних паперів, дивіденди, доходи від переоцінки коштів в іноземній валюті, списання кредитної заборгованості, здача майна в оренду.

Ця група доходів не однорідна за формою і ступеня стабільності. Крім того, дисконтний дохід за векселями і дивіденди можуть бути прирівняні до процентних доходів, враховуючи вплив на їх величину руху процентних ставок на грошовому ринку.

Оптимальною структурою доходів банку є переважання процентного і комісійних доходів. Однак в умовах наростання темпів інфляції банк повинен прагнути до відносного скорочення частки процентного доходу, сполученого з процентним ризиком. Навпаки, бажано підвищення частки комісійних доходів від банківських послуг до такої міри, щоб близько 30% чистого доходу формувалося за рахунок цього джерела.

За ступенем стабільності виділяються групи стабільних і нестабільних доходів. До групи стабільних можна віднести наступні види доходів: процентний дохід по позиках, процентний і дисконтний доходи за цінними паперами, дивіденди, отриману комісію.

Доходи ринкового характеру наприклад пов'язані з переоцінкою активів і перепродажем цінних паперів а так само разові за своєю природою не є стабільними. Позитивною тенденцією є зростання доходів за рахунок їх стабільної частини.

Метою структурного аналізу доходів в розрізі видів банківської діяльності є оцінка можливості збереження відповідного джерела з урахуванням конкуренції і ризиків роботи банку на данному сегменті ринку, а також оцінка ступеня диверсифікації джерел доходу. Як видів банківської діяльності виділяють позичковий бізнес, дисконт-бізнес, бізнес, заснований на прийомі внесків і здійснення операцій за дорученням вкладів, бізнес, заснований на валютних операціях.

Надійність доходів підвищується при їх диверсифікації.

Структурний аналіз доходів банку доповнюється структурним аналізом витрат. Структурний аналіз витрат банку дозволяє виявити сфери діяльності, що негативно впливають на загальний фінансовий результат. На основі

форми ціни на банківських ринках ресурсів і послуг виділяються процентні, комісійні та інші витрати.

До процентних витрат належать плата банком за залучені кредити від інших банків і відсотки, сплачені за вкладами юридичних і фізичних осіб.

Комісійні витрати пов'язані з платою за касові, розрахункові та інші операції, за інкасацію, отримані гарантії.

Інші непроцентні витрати різноманітні за своїм складом і включають: витрати по переоцінці валют і цінних паперів, на утримання апарату управління, штрафи та ін.

Наведена класифікація витрат банку використовується перш за все для порівняння темпів зростання процентних і комісійних витрат з відповідними групами доходів банку.

Випередження темпів зростання процентних витрат над процентними доходами є фактором падіння процентної маржі, свідчить про не створену пару управління процентними ставками по активних і пасивних операціях банку, структурою залучення і розміщення ресурсів. Подальше з'ясування причин падіння процентної маржі будується на прийомах факторного аналізу причин зміни процентного доходу і процентного витрати.

Дана класифікація використовується для:

- оцінки динаміки окремих видів витрат на гривню активів;
- визначення причин перевищення безпроцентних витрат над безпроцентними доходами. Безпроцентні витрати банку складаються з частини операційних витрат, витрат по забезпеченню господарської діяльності банків, з оплати праці персоналу банків та інших витрат.

У світовій банківській практиці для оцінки рівня прибутковості банку використовується система коефіцієнтів: коефіцієнти процентної маржі, рівнів непроцентного доходу і витрати, співвідношення непроцентною і процентною маржі, стабільних доходів на гривню активів, частки дивідендів у доходах, витрат на гривню активів, коефіцієнти спреда і посередницької маржі ,

показники прибутковості активів і власного капіталу, прибутку на одного працівника.

Вибір основних коефіцієнтів визначається завданнями банку на майбутній період. Ці коефіцієнти, їх стандартні рівні, методика розрахунку фіксуються в документі про кредитну політику банку на майбутній період.

Оцінка рівня прибутковості банку на основі фінансових коефіцієнтів ґрунтується на наступних прийомах:

- порівняння фактичного значення фінансового коефіцієнта до стандартів банку;
- оцінка відповідності рівня коефіцієнта світовим стандартам;
- аналіз динаміки коефіцієнта;
- зіставлення значення коефіцієнта з відповідними показниками однотипних за величиною і напрямками діяльності банків.

При оцінці рівня прибутковості банку беруться до уваги не тільки кількісні показники рівня доходів, витрат і прибутку, а й стабільність джерел прибутку, а також ступінь захисту банку від ризику. Останнє визначається по наявності достатніх резервів для покриття збитків за активними операціями, адекватності власного капіталу, якості портфеля активів.

Різні показники і нормативи можуть бути корисні для оцінки діяльності банків та їх регулювання. Однак відсутні достатні підстави переваги застосування якогось одного нормативу для оцінки і регулювання ліквідності банку.

Однобічність і обмежене значення кожного з нормативів свідчить про доцільність використання для оцінки і регулювання ліквідності сукупність таких нормативів. Повна характеристика ліквідності передбачає відповідність, взаємне узгодження сум і термінів можливого вивільнення кредитів та інших вкладень банку з вимогами, які можуть бути пред'явлені власниками коштів, що становлять ресурси банку.

Таким чином, при проведенні аналізу фінансового стану комерційного банку визначають рівень показників, потім виявляють основні тенденції в його розвитку і, нарешті, порівнюють отримані дані з іншими банками.

Для підвищення прибутковості проведених банком операцій необхідно грамотно здійснювати керівництво над доходами і витратами банку. Сутність управління доходами і витратами полягає в підборі оптимальної структури доходів і витрат, за допомогою якої можна впливати на прибутковість здійснюваних банком операцій. В управлінні процентних та непроцентних доходів є свої особливості.

Процентні доходи залежать від таких основних факторів як: обсяг кредитного портфеля комерційного банку; його структури; застосовуваним відсотковими ставками за кредит.

Банк, який відчуває гостру потребу в прибутку, буде дотримуватися більш агресивної кредитної політики в порівнянні з банком, для якого фінансові ресурси його діяльності не мають вирішального значення. Така політика може проявлятися у відносно високій частці термінових і споживчих позик, які зазвичай приносять банку більший дохід в порівнянні з короткостроковими позиками промисловим підприємствам.

У процентних ставках по позиках відображається як специфіка кожної окремо виданої банком позики, так і ставлення попиту і пропозиції на позички на ринках позичкових капіталів. На рівень процентної ставки по позиках впливає ступінь ризику, властивий даній позичці, її розмір, термін, спосіб погашення і т.д. Крім того, процентні ставки залежать від рівня конкуренції між банками та іншими джерелами коштів, а також від встановленого законом максимального розміру процентної ставки і оцінки банками і позичальниками перспектив економічного розвитку.

Управління непроцентних доходів полягає у визначенні найбільш раціонального набору банківських послуг, необхідних клієнтам і у встановленні оптимальних цін і тарифів на ці послуги.

Дохід комерційних банків залежить від норми прибутку по позичкових інвестиційних операцій, розміру комісійних платежів, стягнутих банком за послуги, а також від суми і структури активів. Найбільш важливим джерелом валового доходу комерційних банків є надання позичок.

Частка доходів від операційної діяльності повинна прагнути до 100%, а темпи приросту бути рівномірними.

Необхідно збільшити обсяг активних операцій таких як:

— надання кредитів різних видів юридичним і фізичним особам на певний термін, для різноманітних цілей і на різних умовах;

— інвестиції в цінні папери (облігації, акції та ін.), випущені державою або іншими юридичними особами, тобто операції з цінними паперами від свого імені та за свій рахунок;

— здійснення інвестиційних проектів;

— операції типу репо;

— валютні операції;

— лізингові операції.

Активні операції здійснюються банками з метою отримання прибутку при одночасному дотриманні законодавчих норм, підтримці необхідного рівня ліквідності і раціональному розподілі ризиків за окремими видами операцій.

Необхідно збільшити обсяг операцій які приносять найбільший дохід (позики надаються юридичним і фізичним особам, операції з валютою, комісійні доходи) і зменшити обсяг операцій які не приносять дохід.

Крім того, треба розширити асортимент послуг, що надаються, для пошуку нових дохідних операцій.

Необхідно збільшити рівень стабільних доходів.

Необхідність дотримання вимог банківського законодавства змушує банк розміщувати частину коштів у вкладення, що не приносять доходу, або дають його у вкрай обмеженому розмірі (готівка в касі, кошти на рахунках у Центральному банку та інші види ліквідних активів).

У той же час потреби всебічного забезпечення діяльності банку та її подальший розвиток обумовлюють наявність в їх активах таких статей, як банківські будівлі та обладнання, інвестиції в філії, асоційовані компанії, що займаються спеціалізованими банківськими операціями. Хоча ці позиції можна віднести власне до активних операцій банків, однак і вони фактично являють собою не що інше, як розміщення наявних в їх розпорядженні ресурсів.

За своїм завданням активні операції можна поділити на операції, що мають на меті підтримку на тому чи іншому рівні ліквідності банку, і операції, спрямовані на отримання прибутку. Звісно між цими видами операцій існує певне співвідношення, необхідне для підтримки ліквідності банку.

До вкладень, які мають основною метою підтримання ліквідності банку, відносяться кошти в касі банку, залишки на рахунках у Центральному банку, інвестиції в ліквідні цінні папери (державні казначейські зобов'язання), кошти на рахунках і вклади (депозити) в інших банках. Хоча деякі з перерахованих вкладень і приносять банкам певний дохід, основною причиною є необхідність підтримки загальної ліквідності банку на відповідному рівні, тоді як дохід по ним служить хоча і істотним, але другорядним фактором.

Операції банків з кредитування підприємств і фірм, тобто корпоративної клієнтури, здійснення інвестиційних проектів, валютні операції, лізингові операції за своєю суттю не можуть вважатися ліквідним розміщенням коштів. Вони здійснюються банками виключно в цілях отримання прибутку на різниці в процентних ставках між розміщенням і залученням коштів і у вигляді додаткових доходів, пов'язаних з наданням таких кредитів.

Крім прибутковості і ліквідності активних операцій важливе значення для їх здійснення має питання кредитних ризиків та їх розподілу. Розміщення ресурсів в касову готівку, залишки на рахунках у Центральному банку,

державні цінні папери вважається, що мають практично нульову ступінь ризику. Розміщення коштів у інших банках - активами (з мінімальним ступенем ризику), кредити компаніям, фірмам та інші аналогічні інструменти грошового ринку пов'язані з більш значним ризиком, ступінь якого змінюється в залежності від виду наданого кредиту. У зв'язку з цим при проведенні активних операцій для банків велике значення має питання про розподіл ризиків і недопущення їх надмірної (надлишкової) концентрації на якомусь одному виді.

Зі структурою і якістю кредитного портфеля пов'язані основні ризики, яким піддається банк в процесі операційної діяльності, - ризик ліквідності (нездатність банку погасити зобов'язання перед вкладниками), кредитний ризик (непогашення позичальником основного боргу і відсотків по кредиту), ризик процентних ставок і т.д.

До регулювання витрат банку підходять з тієї ж позиції, як і до доходів. Найбільший вплив на зниження частки прибутку у валовому доході надають процентні і непроцентні витрати, отже, необхідно працювати над зменшенням частки цих витрат.

Процентні витрати залежать від: обсягу залучених ресурсів; структури депозитної бази; середнього рівня процентних ставок за залученими і позикових ресурсів. Реальний резерв скорочення процентних витрат слід шукати в зменшенні рівня сплачуваних відсотків за кредитні ресурси.

Необхідно скоротити наступні види витрат: процентні (відсотки сплачені за залученими коштами організацій); непроцентні (від операцій по валюті; від операцій з цінними паперами; комісійні витрати); функціональні витрати (адміністративно-управлінські; інші).

Скороченню витрат банку сприятимуть: поліпшення структури ресурсної бази, тобто збільшення частки розрахункових, поточних та інших депозитних рахунків клієнтів і скорочення частки дорогих депозитних інструментів.

3.2. Напрями удосконалення та оптимізації управління витратами та доходами на прикладі діяльності АТ «Альфа-Банк»

Управління доходами, витратами, прибутком і рентабельністю здійснюється на рівні окремої операції, окремого клієнта або груп клієнтів, конкретного продукту, груп продуктів і всього банківського портфеля, окремих співробітників і організаційних структур банку і входить як складова цільова функція в усі інші компоненти банківського менеджменту - управління активами, пасивами, активами проти пасивів (ліквідністю), управління організаційними структурами і персоналом. Цей напрямок - провідний компонент внутрішньої банківської політики.

Відповідно до якісних параметрах банківський менеджмент формує такі цільові установки в управлінні доходами:

— максимізація реалізується щодо окремих найбільш якісних видів адекватних доходів і в першу чергу інтелектуаломіських доходів;

— оптимізація застосовується в більшості випадків і відноситься до основної маси доходів банку і адекватних, і деяких випадкових (процентних, непроцентних, позичкових, комісійно-посередницьких, спекулятивних операцій з валютою і цінними паперами, відсотків і дивідендів по інвестиційним портфелям, доходів від оренди майна - лізингу, реалізації застав і закладів, компенсації від гарантів, поручителів, страхувальників та ін.);

— мінімізація доходів і прибутку зовні виглядає досить нелогічною, але оскільки деякі неякісні види доходів (авантюрні) завдають істотної шкоди репутації банку, породжуючи чисті ризики, а то і шоки, то доходи, одержувані банком в формі штрафів, пені, компенсацій, особливо ініційовані самим банком і доходи, одержувані банком у разі порушення договірних паритетів (занижена позичкова маржа, різниця між декларованими і

реальними процентними ставками), необхідно зводити до обґрунтованого мінімуму.

Що стосується цільових установок в управлінні витратами банку, то цілком природно, що їх максимізація не вітається, хоча на практиці і зустрічається (оклади, бонуси, комісійні топ-менеджерів, компенсаційні портфелі іноземних фахівців, протокольні корпоративні заходи).

Більш логічними виглядають такі цільові установки:

— мінімізація стосується в першу чергу санкцій, що накладаються на банк судами, податковими органами, оплати бонусів топ-менеджерам при збитковій роботі банку;

— обмежена мінімізація може реалізовуватися по відношенню до представницьких витрат, витрат на рекламу, витрат на проведення корпоративних протокольних заходів;

— оптимізація пов'язана з тим, що деякі види витрат (забезпечення ресурсами, наприклад, грошовими, матеріальними, інтелектуальними) зумовлюють стабілізацію і підвищення доходів банку. Оптимізація стосується відсотків, сплачуваних клієнтам по вкладах, депозитах, відсотків і дивідендів за емітованими цінними паперами, а також може бути націлена на сплату податків, витрати репутаційного характеру.

Сутність управління доходами і витратами банку полягає в підборі оптимальної структури доходів і витрат, за допомогою якої можна впливати на прибутковість здійснюваних банком операцій.

Для підвищення прибутковості проведених банком операцій необхідно грамотно здійснювати керівництво над доходами і витратами банку.

Таким чином, на основі аналізу визначимо основні недоліки в роботі АТ «Альфа-Банк» та рекомендації для підвищення прибутковості банку:

Недостатньо розроблена кредитна політика в області кредитування малого бізнесу. У зв'язку з цим пропонується розробляти кредитну політику банку відповідно до потреб клієнтів. Для цього слід:

— проводити політику зниження кредитних ризиків як прогресивну технологію з прогнозування прибутку банку;

— направити кредитну політику на подальше підвищення і зміцнення ролі банку в економіці країни. З цією метою в якості одного з пріоритетних напрямків діяльності банку планується продовження роботи з суб'єктами малого та середнього підприємництва. Виходячи з позитивного досвіду роботи минулих років, продовжити кредитну підтримку своїх постійних, надійних партнерів, які мають стійке фінансове становище, з метою подальшого зміцнення їхнього бізнесу, в тому числі і шляхом участі в інвестиційних проектах даних клієнтів. З метою збалансованості ресурсів і вкладень за термінами надати основну частину ресурсів у вигляді кредитних ліній, овердрафтів і короткострокових кредитів на терміни до 3-х місяців;

— направити роботу на скорочення видачі пільгових позик, повернення кредитів і прострочень виплати відсотків.

Високий рівень дебіторської заборгованості. Для цього слід вносити постійні коригування в кредитну політику банку. Змінити кредитну політику в стосунках з дебіторами, шляхом надання їм знижок при достроковій оплаті. Необхідно переходити від пасивного управління дебіторською заборгованістю, зводиться в основному до реєстрації інформації про склад і структуру заборгованості, до політики активного управління, яка передбачає цілеспрямований вплив на умову подання кредиту. Збільшення дебіторської заборгованості ініціює додаткові витрати, пов'язані з роботою з дебіторами, а також призводить до збільшення втрат по безнадійних боргах. Зростання дебіторської заборгованості, пов'язаний зі збільшенням відстрочки платежу, тягне за собою втрати внаслідок зміни купівельної спроможності грошових коштів.

Перед фінансовим упівлінням банку стоять два завдання - розробити і надалі дотримуватися політики видачі кредитів, а також вести моніторинг дебіторської заборгованості з тим, щоб вчасно коригувати кредитну політику.

Також для того щоб збільшити отримання прибутку і показники рентабельності, необхідно:

- збільшити власний капітал банку шляхом додаткової емісії акцій;
- збільшити розмір активів банку, за допомогою розширення кола і обсягу виконуваних прибуткових операцій і збільшення власного капіталу;
- розширити базу клієнтів банку за рахунок першокласних позичальників;
- необхідно зменшити ризики пов'язані з кредитною політикою банку, за рахунок збільшення власного капіталу та якості активів банку;
- зменшити частку безприбуткових активів, за допомогою збільшення частки активів які приносять дохід, але дотримуючись встановлених законодавством норми;
- скоротити неприбуткові операції (операції по залучених коштів кредитних організацій).

Основним фактором збільшення показників прибутковості і рентабельності комерційного банку виступає збільшення розміру власного капіталу комерційного банку.

По-перше - це найдешевше джерело отримання грошових коштів комерційним банком.

По-друге, зміни розміру власного капіталу банку ключовим чином впливають на зміну інших аналізованих факторів.

По-третє, без збільшення власного капіталу неможливо домогтися кардинальної зміни інших показників які характеризують фінансові результати діяльності комерційного банку.

При виконанні цих рекомендацій можуть виникнути труднощі пов'язані з тим, що необхідно варіювати між найбільш вигідними заходами з точки зору прибутковості і заходами необхідними для виконання норм банківського законодавства.

РОЗДІЛ 4

ОХОРОНА ПРАЦІ ТА БЕЗПЕКА У НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЯХ

Тема дипломного проекту «Управління доходами і витратами банку».

Відповідно до теми дипломної роботи як об'єкт дослідження щодо питань з охорони праці в розділі «Охорона праці та безпека у надзвичайних ситуаціях» розглянуто відділення «Запорізьке №1» АТ «Альфа-Банк».

Відділення «Запорізьке №1» АТ «Альфа-Банк» знаходиться в одноповерховому приміщенні. Робоче місце знаходиться у залі, де працюють ще співробітники банку. Робочий процес забезпечують комп'ютер та інше технічне оснащення, сейфи, стаціонарний телефон, шафи для зберігання документів, канцелярські принади різного характеру, печатки та штампи і зручний стілець. Для повного функціонування мого робочого місця необхідне програмне забезпечення. В приміщенні також розміщені стільці та диван для клієнтів. Для підтримання комфортних умов праці в приміщенні встановлено кондиціонер, вентиляція та кулер з водою, як гарячою, так і холодною.

Аналіз потенційних небезпек

Основними потенційними небезпеками при проведенні робіт в офісі є такі [45]:

- можливість ураження електричним струмом, при виконанні посадових обов'язків внаслідок порушення правил з електробезпеки або помилкових дій персоналу, що може призвести до електротравм різного ступеню важкості або навіть до летального наслідку [46];

- механічне травмування внаслідок нераціонального розташування робочих місць, що є порушенням вимог ергономіки;

- підвищене нервово-психічне навантаження, внаслідок специфіки роботи, а саме постійний контакт з клієнтами, колегами по роботі, керівництвом, контрагентами при вирішенні робочих питань (деякі з них

можуть бути конфліктними, суперечливими), що може викликати емоційний дискомфорт, внутрішнє роздратування та емоційну нестабільність під час короткотривалих певних негативних ситуацій, та може призвести до захворювань нервової системи, зниження насаги на працю та стресових станів та помилкових дій;

- оскільки робота користувача ПК вимагає тривалого статичного напруження м'язів спини, шиї, рук і ніг тому не раціональна або неправильна конструкція, організація та обладнання комп'ютеризованого робочого місця не забезпечує правильного та комфортного положення при роботі за комп'ютером, що може привести до швидкої втоми, а як наслідок до помилок, зниженню працездатності та кістково-м'язовим порушенням;

– негативний вплив електромагнітних, в тому числі і рентгенівських випромінювань при використанні моніторів персональних комп'ютерів з електронно-променевою трубкою, що призводить до погіршень зору, зниження імунітету;

- недостатнє або надмірне освітлення робочих місць, в зв'язку з несправністю, або хибним вибором освітлювальних приладів, в зв'язку з неправильним розташуванням робочих місць по відношенню до джерел природного та штучного освітлення, що призводить до помилкових дій, погіршення зору або ефекту засліплення;

– підвищений рівень шуму, який створюється перетворювачем напруги електронно-обчислювальної машини (далі ЕОМ), її технічною периферією, а також людьми, що працюють у приміщенні, і який призводить до погіршення слуху;

- незадовільні параметри мікроклімату в робочих приміщеннях (підвищена або знижена температура, вологість і рухливість повітря), у зв'язку з відсутністю, хибним вибором та використанням не якісних або нераціональних систем вентиляції, кондиціонування повітря, приводить до підвищеної стомлюваності, а як наслідок до помилок, зниженню працездатності, а також може бути причиною простудних захворювань;

- неправильні або нераціональні дії персоналу в умовах надзвичайних ситуацій, внаслідок не своєчасного оповіщення, неякісної підготовки персоналу правилам дій в умовах надзвичайних ситуацій або якісної організації дій персоналу керівництвом, призводять до паніки, невиправданих травм та загибелі людей;

- можливість загоряння, в зв'язку з порушенням правил протипожежної безпеки, використанням несправного електрообладнання, або відсутністю систем пожежної сигналізації і пожежогасіння, що призводить до пожежі, а як наслідок може бути причиною опіків та травм різного ступеню важкості або навіть летального наслідку, а також значних матеріальних збитків.

- вплив на організм людини крізь органи дихання та слизові оболонки токсичних речовин та газів, до складу яких можуть входити канцерогенні речовини, під час користування принтером та ксероксом, що сприяє збільшенню захворюваності професійною астмою та іншими респіраторними захворюваннями, розвитку на цій основі алергічних реакцій, сухості та подразнення шкіри і очей;

– ризик зараження інфекційними захворюваннями під час роботи з готівковими коштами, що може призвести до погіршення самопочуття, кишкових інфекцій, а в окремих випадках – до серйозних наслідків для здоров'я;

- надмірне робоче навантаження протягом тривалого часу може призвести до хронічної втоми або перевтоми. В умовах сучасного ритму праці все частіше з'являється синдром хронічної втоми.

Заходи по забезпеченню безпеки

У приміщенні офісу застосовується широке різноманіття електроприладів: персональні комп'ютери, принтери, ксерокси, факси, освітлювальні прилади, кондиціонери, побутові електроприлади тощо. Небезпека ураження електричним струмом при використанні цих приладів з'являється при недотриманні заходів обережності, а також при відмові або несправності цього обладнання. Наслідки ураження електричним струмом

залежать від багатьох факторів: опору організму, величини, тривалості дії, роду і частоти струму, шляхів його проходження через життєво важливі органи, умов зовнішнього середовища.

Для запобігання ураження електричним струмом встановлено електроустаткування, яке відповідає вимогам ДСанПіН 3.3.2.007-98 «Державні стандартні правила і норми роботи з візуальними дисплейними терміналами електронно-обчислювальних машин»[47], «Правил улаштування електроустановок» (далі – «ПУЕ»)[48], ДСТУ Б В.2.5-82:2016 «Електробезпека в будівлях і спорудах. Вимоги до захисних заходів від ураження електричним струмом»[49], НПАОП 40.1-1.32-01 «Правила будови електроустановок. Електрообладнання спеціальних установок»[50], НАПБ А.01.001-2014 «Правила пожежної безпеки в Україні» [51] та буде використовуватися згідно вимог НПАОП 40.1-1.01-97 «Правила безпечної експлуатації електроустановок» (далі – «ПБЕЕ»)[52], НПАОП 40.1-1.21-98 «Правила безпечної експлуатації електроустановок споживачів» (далі – «ПБЕЕС»)[53] та НПАОП 0.00-7.15-18 «Вимоги щодо безпеки та захисту здоров'я працівників під час роботи з екранними пристроями»[54].

Згідно «ПУЕ», за ступенем небезпеки ураження електрострумом, офісне приміщення належить до 1-го класу, тобто є приміщенням без підвищеної небезпеки, у якому відсутні умови, що створюють підвищену та особливу небезпеку.

Згідно глави 1.7 – «Заземлення і захисні заходи від ураження електричним струмом» – «ПУЕ», обладнання офісу має основну ізоляцію струмовідних частин, яка забезпечує захист від прямого дотику та подвійну, яка складається з основної та додаткової ізоляції, для забезпечення захисту від ураження електричним струмом у разі пошкодження основної ізоляції.

Відповідно до вимог п. 6.7.4. НПАОП 40.1-1.21-98 «ПБЕЕС» усі доступні для доторкання металеві деталі електрообладнання у приміщенні з ПК, які можуть опинитись під напругою, у випадку пошкодження ізоляції, з'єднані з заземлюючим пристроєм.

Оскільки офісне приміщення за ступенем небезпеки ураження електрострумом належить до 1-го класу, тому відповідно до вимог п. 6.7.6 НПАОП 40.1-1.21-98 «ПБЕЕС» та додатку №1 до НПАОП 40.1-1.01-97 «ПБЕЕ» користувачі ПК пройшли інструктаж з електробезпеки з оформленням в журналі інструктажу та мають I групу з електробезпеки.

Ймовірність механічного травмування може виникнути внаслідок нераціонального розташування робочих місць, захаращення робочих місць або у зв'язку з недбалістю та неуважністю обслуговуючого персоналу. Для виключення травматизму згідно ДСанПіН 3.3.2.007-98 «Державні санітарні правила і норми роботи з візуальними дисплейними терміналами електронно-обчислювальних машин» зроблено більш зручне та раціональне розташування робочих місць, таким чином збільшена відстань між ними, яка відповідає нормованим значенням (площа на одне робоче місце має становити не менше ніж 6,0 м², а об'єм не менше ніж 20,0 м³). Поверхня підлоги є рівною, неслизькою, з антистатичними властивостями.

У зв'язку із стресовими ситуаціями та нервово-емоційними навантаженнями у працівників може виникнути ймовірність захворювань загально-невротичного характеру.

З метою зниження нервово-емоційного напруження, стомлення зорового аналізатора, поліпшення мозкового кровообігу, подолання несприятливих наслідків гіподинамії, запобігання втоми, згідно ДСанПіН 3.3.2.007-98 «Державні санітарні правила і норми роботи з візуальними дисплейними терміналами електронно-обчислювальних машин» для робітників із застосування ЕОМ, передбачені регламентовані перерви для відпочинку тривалістю 15 хвилин через кожні дві години, а також обладнані побутові приміщення для відпочинку під час роботи, кімната психологічного розвантаження. В кімнаті психологічного розвантаження передбачені пристрої для приготування й роздачі тонізуючих напоїв, а також місця для занять фізичною культурою

Для оптимізації відносин у колективі проводяться тренінги з залучанням психологів на теми: «Адаптація у новому колективі», «Поведінка в суспільстві».

Надмірне робоче навантаження протягом тривалого часу може призвести до хронічної втоми або перевтоми. В умовах сучасного ритму праці все частіше з'являється синдром хронічної втоми. Для запобігання цього синдрому необхідний здоровий сон та правильне харчування, також як можна більше відволікатися від роботи після робочий час та знизити вживання кофеїну. З метою зниження перевтоми або хронічної втоми, згідно Закону України «Про охорону праці» у відділенні «Запорізьке №1» АТ «Альфа-Банк» передбачені спеціальні виїзdnі відпочинки на природі.

Для запобігання кістково-м'язових порушень робочі місця користувачів ПК у офісному приміщенні відповідають ергономічним вимогам з урахуванням характеру і особливостей трудової діяльності згідно з ДСанПіН 3.3.2.007-98 «Державні санітарні правила і норми роботи з візуальними дисплейними терміналами електронно-обчислювальних машин».

Висота робочої поверхні столу з ПК регулюється в межах 680-800 мм, а ширина і глибина – забезпечує можливість виконання операцій у зоні досяжності моторного поля (рекомендовані розміри: ширина – 600-1400 мм, глибина – 800-1000 мм). Робочий стіл має простір для ніг висотою 600 мм, шириною – 500 мм, глибиною (на рівні колін) – 450 мм, на відстані витягнутої ноги – 650 мм.

Заходи з виробничої санітарії і гігієни праці

Основними причинами недостатньої або надмірної освітленості робочих місць є несправність або хибний вибір освітлювальних приладів, неправильне розташування робочих місць по відношенню до джерел освітлення.

Незадовільна освітленість на робочому місці або на робочій зоні може бути причиною зниження продуктивності та якості праці, отримання травм.

Недостатнє або надмірне освітлення викликає зоровий дискомфорт, що виражається у відчутті незручності або напруженості. Тривале перебування в умовах зорового дискомфорту призводить до розсіювання уваги, зменшення зосередженості, зоровій і загальній втомі.

У офісному приміщенні обладнаному ПК з екранним пристроєм (далі – «ЕП»), згідно ДСанПіН 3.3.2.007-98 «Державні санітарні правила і норми роботи з візуальними дисплейними терміналами електронно-обчислювальних машин» та ДБН В.2.5-28-2018 «Природне і штучне освітлення» передбачене природне та штучне освітлення.

Природне освітлення здійснено через світлові прорізи, які орієнтовані на південь і забезпечують коефіцієнт природної освітленості (КПО) не нижче 1,5%. Для захисту від прямих сонячних променів, які створюють прямі та відбиті відблиски на поверхні екранів і клавіатури, передбачено сонцезахисні пристрої, на вікнах встановлені жалюзі.

Для визначення необхідного світлового потоку в приміщенні ми отримали наступні вихідні дані: довжина 4 метра, ширина 3,5 метра, висота 2,8 метра, висота робочої поверхні 0,8 метра, рівень нормованого освітлення 400 лк, коефіцієнт запасу при проектуванні штучного освітлення 1,4.

Кількість рядів світильників у приміщенні N_p розраховується за формулою :

$$N_p = \frac{B}{(H - h_p) \cdot [L/h]}, \text{ шт}; \quad (4.1)$$

де B – ширина приміщення, м;

H – висота приміщення, м;

h_p – висота робочої поверхні, м;

$[L/h]$ – числове значення коефіцієнта світильника.

Розрахуємо за формулою 4.1 кількість рядів світильників у приміщенні

N_p :

$$N_p = \frac{3,5}{(2,8-0,8) \cdot 1,4} = 1,25 = 2 \text{ шт.}$$

Максимально припустима відстань між рядами світильників $L_{\max}$ розраховується за формулою :

$$L_{\max} = \frac{B}{N_p}, \text{ м;} \quad (4.2)$$

де B – ширина приміщення, м;

N_p – кількість рядів світильників у приміщенні, шт.

Розрахуємо за формулою 4.2 максимально припустиму відстань між рядами світильників $L_{\max}$:

$$L_{\max} = \frac{3,5}{2} = 1,75 \text{ м.}$$

Значення індексу приміщення i , що характеризує співвідношення розмірів освітлювального приміщення і висоти розміщення світильників розраховується за формулою :

$$i = \frac{A \cdot B}{(H - h_p) \cdot (A + B)}; \quad (4.3)$$

де A – довжина приміщення, м;

B – ширина приміщення, м;

H – висота приміщення, м;

h_p – висота робочої поверхні, м.

Розрахуємо за формулою 4.3 значення індексу приміщення i :

$$i = \frac{4 \cdot 3,5}{(2,8-0,8) \cdot (4+3,5)} = 0,9333 = 0,9$$

На основі індексу приміщення i , виду джерела світла та коефіцієнтів відбиття поверхонь приміщення визначили значення коефіцієнта використання світлового потоку η , створюваного світильниками типу ЛВО, який становить $\eta=41\%=0,41$.

Сумарний світловий потік освітлювальної установки у даному приміщенні Φ_{Σ} розраховується за формулою :

$$\Phi_{\Sigma} = \frac{E_H \cdot A \cdot B \cdot k_3 \cdot z}{\eta}, \text{ лм}; \quad (4.4)$$

де E_H – рівень нормованого загального освітлення, лк;

A – довжина приміщення, м;

B – ширина приміщення, м;

k_3 – коефіцієнт запасу;

z – коефіцієнт нерівномірності (мінімальної) освітленості (відношення середньої освітленості до мінімальної освітленості), як правило дорівнює (для люмінесцентних ламп $z=1,1$);

η – коефіцієнт використання світлового потоку.

Розрахуємо за формулою 4.4 сумарний світловий потік освітлювальної установки у даному приміщенні Φ_{Σ} :

$$\Phi_{\Sigma} = \frac{400 \cdot 4 \cdot 3,5 \cdot 1,4 \cdot 1,1}{0,41} = 21034,14 \text{ лм}.$$

Умовна загальна кількість світильників у приміщенні N_{cv}^* розраховується за формулою :

$$N_{cv}^* = \frac{A \cdot B}{L_{\max}^2}, \text{ шт}; \quad (4.5)$$

де A – довжина приміщення, м;

B – ширина приміщення, м;

$L_{\max}$ – максимально припустима відстань між рядами світильників, м.

Розрахуємо за формулою 4.5 умовну загальну кількість світильників у приміщенні N_{ce}^* :

$$N_{ce}^* = \frac{4 \cdot 3,5}{1,75^2} = 4,57 \text{ шт.}$$

Світловий потік умовного джерела світла Φ_l^* розраховується за формулою:

$$\Phi_l^* = \frac{\Phi_{\Sigma}}{N_l^*}, \text{ лм}; \quad (4.6)$$

де Φ_{Σ} – сумарний світловий потік освітлювальної установки, лм;

N_l^* – загальна кількість ламп у світильнику.

Загальна кількість ламп N_l^* у світильнику розраховується за формулою:

$$N_l^* = N_{ce}^* \cdot n, \text{ шт}; \quad (4.7)$$

де n – кількість ламп у світильнику, шт.

Згідно вихідними даними, кількість ламп у світильнику типу ЛВО (растровий) становить 4 шт.

Розрахуємо за формулою 4.7 загальну кількість ламп у світильнику N_l^* :

$$N_l^* = 4,57 \cdot 4 = 18,28 \text{ шт.}$$

Розрахуємо за формулою 4.6 світловий потік умовного джерела світла Φ_l^* :

$$\Phi_l^* = \frac{21034,14}{18,28} = 1150,41 \text{ лм.}$$

Згідно вихідними даними лампа з найближчим значенням фактичного світлового потоку - Osram L 18W/640. Світловий потік цієї лампи – 1200 лм.

Коефіцієнт t розраховується за формулою:

$$m = \frac{\Phi_l^*}{\Phi_l} \quad (4.8)$$

де Φ_l^* – розрахунковий світловий потік лампи

Φ_l – фактичний світловий потік вибраної стандартної лампи

Розрахуємо за формулою 4.8 коефіцієнт m :

$$m = \frac{1150,41}{1200} = 0,96$$

Оптимальна (фактичну) кількість світильників у приміщенні N_{cv} розраховується за формулою:

$$N_{cv} = N_{cv}^* \cdot m, \text{ шт}; \quad (4.9)$$

де N_{cv}^* – умовна загальна кількість світильників у приміщенні, шт.

m – співвідношення між розрахунковим світловим потоком лампи та фактичним світловим потоком вибраної стандартної лампи.

Розрахуємо за формулою 4.9 оптимальну (фактичну) кількість світильників у приміщенні N_{cv} :

$$N_{cv} = 4,57 \cdot 0,96 = 4,38 = 4 \text{ шт.}$$

Результат округлили до цілого значення, кратного кількості рядів N_r .

Фактична кількість ламп у приміщенні N_l розраховується за формулою:

$$N_l = N_{cv} \cdot n, \text{ шт}; \quad (4.10)$$

де N_{cv} – оптимальна (фактична) кількість світильників у приміщенні, шт;

n – кількість ламп у світильнику, шт.

Розрахуємо за формулою 4.10 фактичну кількість ламп у приміщенні N_l :

$$N_l = 4 \cdot 4 = 16 \text{ шт.}$$

Загальна розрахункова освітленість E_p у приміщенні, що створюється при застосуванні стандартних ламп розраховується за формулою:

$$E_p = \frac{\Phi_l \cdot N_l \cdot \eta}{A \cdot B \cdot k_3 \cdot z}, \text{ лк}; \quad (4.11)$$

де Φ_l – фактичний світловий потік вибраної стандартної лампи, лм;

N_l – фактична кількість ламп у приміщенні, шт;

η – коефіцієнт використання світлового потоку;

– довжина приміщення, м;

B – ширина приміщення, м;

k_3 – коефіцієнт запасу;

z – коефіцієнт нерівномірності (мінімальної) освітленості.

Розрахуємо за формулою 4.11 загальну розрахункову освітленість E_p у приміщенні, що створюється при застосуванні стандартних ламп:

$$E_p = \frac{1200 \cdot 16 \cdot 0,41}{4 \cdot 3,5 \cdot 1,4 \cdot 1,1} = 365,120 \text{ лк.}$$

Виходячи з розрахунків, для даного офісного приміщення необхідно 2 ряди світильників типу ЛВО (растровий), максимальна відстань між рядами – 1,75 метри, фактична кількість світильників складатиме 4 штуки, оптимальна кількість ламп – 16 шт., а загальна освітленість складатиме 365,120 лк.

Внаслідок роботи за ПК, на фізіологію людини негативно впливають електромагнітні випромінювання. Щоб зменшити наслідки впливу на людину та знизити негативні показники у робочій зоні до допустимих значень, згідно з ГОСТ 12.2.007.0-75 «Изделия электротехнические». Общие требования безопасности», вироби, які створюють електромагнітні поля, повинні мати захисні елементи (екрани, поглиначі і т.д.)[55]. Вимоги до захисних

елементів повинні бути вказані в стандартах та технічних умовах на конкретні види виробів. Згідно з НПАОП 0.00-1.28-10 «Правила охорони праці під час експлуатації електронно-обчислювальних машин» та ДСанПіН 3.3.2.007-98 «Державні санітарні правила і норми роботи з візуальними дисплейними терміналами електронно-обчислювальних машин», на робочих місцях обладнаних ПК встановлені рідкокристалічні монітори, які не є джерелами рентгенівського та електромагнітного випромінювань.

Рівні звукового тиску в октавних смугах частот, рівні звуку та еквівалентні рівні звуку на робочих місцях приміщення відповідають вимогам ДСанПіН 3.3.2.007-98 «Державні санітарні правила і норми роботи з візуальними дисплейними терміналами електронно-обчислювальних машин» та ДСН 3.3.6.037-99 «Санітарні норми виробничого шуму, ультразвуку та інфразвуку»[56]. Зниження рівня шуму в приміщенні здійснено за допомогою:

- використання більш сучасного обладнання;
- розташування принтерів та різноманітного устаткування колективного користування на значній відстані від більшості робочих місць працівників;
- переведення жорсткого диска в режим сну (Standby), якщо комп'ютер не працює протягом визначеного часу;
- використання блоків живлення ПК з вентиляторами на гумових підвісках;

Ризик зараження інфекційними захворюваннями під час роботи з готівковими коштами, що може призвести до погіршення самопочуття, кишкових інфекцій, а в окремих випадках – до серйозних наслідків для здоров'я. Оскільки гроші завдяки постійному обігу і постійній зміні господарів можуть сприяти швидкому поширенню інфекційних захворювань – найкращий спосіб попередити інфікування – це дотримання цілого ряду правил гігієни.

Згідно Закону України «Основи законодавства України про охорону здоров'я» офісний працівник повинен:

- підтримувати чистоту на робочому місці;
- регулярно мити та обробляти руки антисептиками;
- приймати їжу в спеціальних буфетах та їдальнях.

З цього приводу, у відділенні «Запорізьке №1», згідно Закону України «Про охорону праці», співробітники банку проходять регулярний медичний огляд та приймають протигельмінтні препарати.

Для запобігання впливу на організм людини токсичних речовин та газів крізь органи дихання та слизові оболонки, до складу яких можуть входити канцерогенні речовини, під час користування принтером та ксероксом, що сприяє збільшенню захворюваності професійною астмою та іншими респіраторними захворюваннями, розвитку на цій основі алергічних реакцій, сухості та подразнення шкіри і очей, необхідно використання більш сучасного обладнання. Працювати з приладами треба добре провітрювальних приміщеннях.

У відділенні «Запорізьке №1» АТ «Альфа-Банк» для запобігання впливу токсичних речовин робоче місце облаштовано на відстані метра від принтера та ксерокса. Завдяки технічній підтримці «ServiceDesk» вчасно змінюються фільтри та картриджи. Також для запобігання впливу токсинів, копіюючи, завжди опускає кришку та не дивитися на увімкнену лампу експонування. Обовязкова вимога – це добра вентиляція та вологе прибирання.

Неправильне проектування або несправність систем опалення, вентиляції та кондиціонування в приміщенні офісу може призвести до негативних впливів на здоров'я працівників у вигляді простудних захворювань, перегрівань, проблем із дихальними шляхами тощо.

Метеорологічні умови для приміщенні з комп'ютеризованими робочими місцями – температура, відносна вологість та швидкість переміщення повітря цілком відповідають вимогам ДСН 3.3.6.042-99

«Державні санітарні норми мікроклімату виробничих приміщень». Роботи у приміщенні з ПК, належать до категорії Іб – легка робота, тому передбачені наступні оптимальні значення параметрів мікроклімату[57]:

- у холодний період року: температура 21-23С; відносна вологість: 40-60%; швидкість переміщення повітря: 0,1 м/с;

- у теплий період року: температура 22-24С; відносна вологість: 40-60%; швидкість переміщення повітря: 0,2 м/с.

Відповідно до вимог ДБН В.2.5-67:2013 «Опалення, вентиляція та кондиціонування»[58], з метою забезпечення оптимальних параметрів мікроклімату в офісному приміщенні обладнаному ПК з ЕП передбачена система централізованого водяного опалення з радіаторами, а на теплий період передбачений побутовий кондиціонер.

З метою забезпечення необхідного повітрообміну у приміщенні офісу передбачена система механічної припливно-витяжної вентиляції (методом рекуперації), яка забезпечує 3-кратний обмін повітря за годину.

Оптимальні рівні позитивних ($n+$) і негативних ($n-$) іонів у повітрі офісного приміщення з ЕП відповідають вимогам додатку 3 ДСанПіН 3.3.2.007-98 «Державні санітарні правила і норми роботи з візуальними дисплейними терміналами електронно-обчислювальних машин» і становить: $n+ = 1500-30000$ (шт. на 1 см³); $n- = 3000-5000$ (шт. на 1 см³). Підтримку оптимального рівня легких позитивних і негативних аероіонів у повітрі на робочих місцях забезпечують за допомогою біполярних коронних аероіонізаторів.

Заходи безпеки у надзвичайних ситуаціях

Заходи з пожежної безпеки

Пожежна небезпека – це стан об'єкта, при якому з регламентованою ймовірністю виключається можливість виникнення та розвиток пожежі і впливу на людей її небезпечних факторів, а також забезпечується захист матеріальних цінностей.

Відповідно до вимог НАПБ А.01.001-2014 «Правила пожежної безпеки в Україні»[59] для ліквідації пожежі на початковій стадії її розвитку силами персоналу офісу використовуються первинні засоби пожежогасіння, такі як вогнегасники, пожежний інвентар, системи автоматичного пожежогасіння.

Своєчасне виявлення ознак займанн і виклик пожежних підрозділів дає змогу швидко локалізувати осередки пожежі та вжити зходи щодо її ліквідації, а отже, створює можливість суттєво зменшити обсяги заподіяної шкоди. Найнадійнішим та найшвидшим засобом сповіщення про виникнення пожежі вважається установки електричної пожежної сигналізації (ЕПС). За схемою з'єднання у банку використовується кільцева установка ЕПС.

В кільцевій установці ЕПС в приміщенні офісу встановлено адресований пожежний сповідував. Адресований сповідував постійно або періодично активно формує сигнал про стан пожежонебезпечності у захищуваному приміщенні та про власну працездатність із зазначенням самого номера (адреси). В дію введено також тепловий автоматичний пожежний сповідував типу ІТМ. Для офісного приміщення згідно ДСТУ EN 2:2014 «Класифікація пожеж (EN 2:1992; EN 2:1992/A1:2004)»[60] залежно від агрегатного стану і особливостей горіння різних горючих речовин та матеріалів є:

- клас А пожежа, що супроводжуються горінням твердих матеріалів, зазвичай органічного походження, під час горіння яких, як правило, утворюються тліючі вуглини.

Окрім класу А, згідно «Правил експлуатації та типових норм належності вогнегасників», затверджених наказом МВСУ 15.01.2018 № 25 та зареєстрованих в МЮУ 23.02.2018 р. за № 225/31677, визначені пожежі класу Е – горіння електроустановок, що перебувають під напругою до 1000 В.

Згідно ДСТУ Б В.1.1-3662016 «Взначення категорій приміщень, будинків та зовнішніх установок за вибухопожежною та пожежною небезпекою»[61] та СНиП 2.09.02-85* «Производственные здания» приміщення відділення «Запорізьке №1» АТ «Альфа – Банк» відноситься до

найнижчої категорії Д (знижено пожежонебезпечна). Відповідно до категорії виробництва з пожежної небезпеки і вимог ДБН В.1.1-7:2016 «Пожежна безпека об'єктів будівництва. Загальні вимоги»[62] евакуація людей у разі пожежі передбачає шлях через евакуаційні виходи, сходи та сходові клітки.

У відділенні «Запорізьке №1» АТ «Альфа-Банк» є один евакуаційний вихід, максимальне видалення від найбільш віддаленого робочого місця до найближчого евакуаційного виходу згідно СНиП 2.09.02-85* «Производственные здания» не перевищує 25 м.

Для відділення «Запорізьке №1» АТ «Альфа-Банк» площею 14 м², що відноситься до категорії Д, а можливі пожежі - до класів А та Е необхідно розташувати у приміщенні один газовий вогнегасник з величиною заряду вогнегасної речовини 3 кг і більше. Також, приміщення, у яких розміщено оргтехніку, слід оснащувати переносними газовими вогнегасниками з розрахунку один вогнегасник ВВК-1,4 чи ВВК-2, але не менше ніж один вогнегасник зазначених типів на приміщення. Та більш надійними способами захисту від пожежі є обладнання офісу а автоматичною системою пожежогасіння (АСПГ), що також виконують функції СПС [63].

Евакуаційні заходи щодо робітників, службовців промислових об'єктів та населення відповідно до вимог Кодексу ЦЗ України [64].

Згідно зі статтею 33 Кодексу цивільного захисту України виділяють наступні заходи з евакуації [64]:

Евакуація проводиться на державному, регіональному, місцевому або об'єктовому рівні.

Залежно від особливостей надзвичайної ситуації встановлюються такі види евакуації:

- обов'язкова;
- загальна або часткова;
- тимчасова або безповоротна.

Рішення про проведення евакуації приймають:

- на державному рівні - Кабінет Міністрів України;
- на регіональному рівні - Рада міністрів Автономної Республіки Крим, обласні, Київська та Севастопольська міські державні адміністрації;
- на місцевому рівні - районні, районні у містах Києві чи Севастополі державні адміністрації, відповідні органи місцевого самоврядування;
- на об'єктовому рівні - керівники суб'єктів господарювання.

У разі виникнення радіаційних аварій рішення про евакуацію населення, яке може потрапити до зони радіоактивного забруднення, приймається місцевими державними адміністраціями на підставі висновку санітарно-епідеміологічної служби відповідно до прогнозованого дозового навантаження на населення або за інформацією суб'єктів господарювання, які експлуатують ядерні установки, про випадки порушень у їх роботі.

У невідкладних випадках керівник робіт з ліквідації наслідків надзвичайної ситуації, а в разі його відсутності - керівник аварійно-рятувальної служби, який першим прибув у зону надзвичайної ситуації, може прийняти рішення про проведення екстреної евакуації населення із зони надзвичайної ситуації або зони можливого ураження.

Обов'язкова евакуація населення проводиться у разі виникнення загрози:

- аварій з викидом радіоактивних та небезпечних хімічних речовин;
- катастрофічного затоплення місцевості;
- масових лісових і торф'яних пожеж, землетрусів, зсувів, інших геологічних та гідрогеологічних явищ і процесів;
- збройних конфліктів (з районів можливих бойових дій у безпечні райони, які визначаються Міністерством оборони України на особливий період).

Загальна евакуація проводиться для всіх категорій населення із зон:

- можливого радіоактивного та хімічного забруднення;
- катастрофічного затоплення місцевості з чотиригодинним добіганням проривної хвилі при руйнуванні гідротехнічних споруд.

Часткова евакуація проводиться для вивезення категорій населення, які за віком чи станом здоров'я у разі виникнення надзвичайної ситуації не здатні самостійно вжити заходів щодо збереження свого життя або здоров'я, а також осіб, які відповідно до законодавства доглядають (обслуговують) таких осіб. Часткова евакуація може проводитися також для інших категорій населення за рішенням органів і посадових осіб, зазначених у частині четвертій цієї статті.

Проведення евакуації забезпечується шляхом:

- утворення регіональних, місцевих та об'єктових органів з евакуації;
- планування евакуації;
- визначення безпечних районів, придатних для розміщення евакуйованого населення та майна;
- організації оповіщення керівників суб'єктів господарювання і населення про початок евакуації;
- організації управління евакуацією;
- життєзабезпечення евакуйованого населення в місцях їх безпечного розміщення;
- навчання населення діям під час проведення евакуації.

За рішенням органів, зазначених у частині третій цієї статті (крім керівників суб'єктів господарювання), для виведення чи вивезення основної частини населення із зони надзвичайної ситуації, районів можливих бойових дій залучаються у порядку, встановленому законом, транспортні засоби суб'єктів господарювання, а в разі безпосередньої загрози життю або здоров'ю населення - усі наявні транспортні засоби суб'єктів господарювання та громадян.

Суб'єкту господарювання та громадянину, транспортні засоби яких залучені, компенсуються вартість надання послуг і розмір фактичних (понесених) витрат за рахунок коштів, що виділяються з відповідного бюджету на ліквідацію наслідків надзвичайної ситуації або усунення загрози її виникнення, у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України.

Працівник суб'єкта господарювання, власник, користувач, водій транспортного засобу, які відмовилися від надання послуг з перевезення населення у зв'язку з надзвичайною ситуацією, несуть відповідальність відповідно до закону.

У разі виникнення загрози життю або здоров'ю громадянам України на території іноземних держав відповідні центральні органи виконавчої влади проводять їх евакуацію.

Евакуація матеріальних і культурних цінностей проводиться у разі загрози або виникнення надзвичайних ситуацій, які можуть заподіяти їм шкоду, за наявності часу на її проведення.

Порядок проведення евакуації визначається Кабінетом Міністрів України.

Планування заходів з евакуації здійснюється відповідно до методики, що затверджується центральним органом виконавчої влади, який забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері цивільного захисту.

В процесі дослідження питань з охорони праці в розділі «Охорона праці та безпека у надзвичайних ситуаціях» було проаналізовано відділення «Запорізьке №1» АТ «Альфа-Банк».

В процесі аналізу потенційних небезпек, спираючись на заходи по забезпеченню безпеки, заходи з виробничої санітарії і гігієни праці, заходи з пожежної безпеки, евакуаційні заходи, було проведено наступні етапи:

- виявили основні потенційні небезпеки при проведенні робіт в офісі;
- визначили шляхи подолання основних потенційних небезпек при проведенні робіт в офісі;
- визначили необхідний світловий потік у офісному приміщенні відповідно санітарно-гігієнічним нормам;
- визначили категорії приміщень за вибухо-пожежною та пожежною небезпекою й ступеню їх вогнестійкості та розробили протипожежні заходи;
- навели евакуаційні заходи щодо робітників, службовців промислових об'єктів та населення.

ВИСНОВКИ

Оцінка банківської діяльності передбачає проведення комплексного аналізу, який дає можливість дослідити всі аспекти роботи банку.

Для забезпечення комплексного аналізу можна використовувати всі види планової, нормативної, облікової, фінансової, статистичної, довідкової, методичної та інших видів інформації.

Баланси банків використовують для аналізу й управління їхньою діяльністю, визначення показників їх ліквідності, управління банківськими ресурсами, аналізу банківського прибутку. У ринкових умовах баланс банку є засобом не тільки бухгалтерської звітності, а й комерційної інформації банківського менеджменту, своєрідною рекламою для потенційних клієнтів, що прагнуть на професійному рівні розібратися в діяльності банку.

Головною метою аналізу пасивних операцій банку є визначення ефективності формування ресурсної бази банку за зниження її вартості та підвищення фінансової стабільності.

Аналіз пасивів банку проводиться в такому розрізі:

- аналіз структури пасивів за джерелами формування ресурсів (співвідношення власного капіталу та зобов'язань);
- визначення розміру власного капіталу, його структури та достатності;
- аналіз дотримання основних нормативів достатності капіталу;
- аналіз зміни статутного капіталу банку;
- дослідження та оцінка обґрунтованості розподілу прибутку;
- аналіз структури зобов'язань з позиції витратності та стабільності ресурсної бази;
- розроблення стратегії розширення клієнтської бази з метою здешевлення ресурсів;
- оцінка ділової активності банку щодо залучення ресурсів;

— розроблення прогнозу конкурентоспроможності та фінансового потенціалу банку.

У діяльності банку важливим моментом є не тільки формування ресурсів, а й ефективне їх розміщення. Тому одним з основних напрямів аналізу банківської діяльності є аналіз його активних операцій. Він має сприяти підвищенню ефективності управління активами банку.

Якісний аналіз активів банку передбачає аналіз активів банку за ступенями ризику та розрахунок і оцінку окремих показників.

Коефіцієнтний аналіз дає змогу оцінити стан ліквідності та платоспроможності банку, якість кредитного портфеля, надійність банку, стан розвитку ресурсної бази, прибутковість роботи банку.

Аналіз активів банку здійснюється в такій послідовності:

— вивчають динаміку зміни загальних активів, у тому числі окремих його статей (горизонтальний аналіз);

— аналізують структуру активів банку за різними класифікаційними ознаками (вертикальний аналіз);

— з'ясовують структуру активів за дохідністю, що характеризує ділову активність банку;

— аналізують структуру активів банку за ліквідністю та ризикованістю.

Комерційна основа здійснення банківських операцій полягає у тому, що вони проводяться з метою одержання прибутку.

Прибуток банку — це фінансовий результат діяльності банку, який розраховується як різниця між його доходами та витратами.

Доходи банку — це зростання економічних вигод упродовж звітного періоду у вигляді збільшення активів або зменшення зобов'язань, що призводить до збільшення власного капіталу (за винятком збільшення капіталу за рахунок внесків акціонерів).

Витрати банку — це зменшення економічних вигод упродовж звітного періоду у вигляді вибуття активів чи збільшення зобов'язань, які призводять

до зменшення власного капіталу (за винятком зменшення капіталу внаслідок його вилючення чи виплати власникам).

У результаті операційної діяльності в банку виникають такі доходи і витрати:

- процентні доходи і витрати;
- комісійні доходи і витрати;
- прибутки (збитки) від торговельних операцій;
- непередбачені доходи і витрати;
- відрахування в резерви;
- доходи від повернення раніше списаних активів;
- інші операційні доходи і витрати;
- загальні адміністративні витрати;
- податок на прибуток.

Загальний аналіз активів банку ґрунтується на застосуванні методик вертикального та горизонтального аналізу, які передбачають обчислення та подальшу оцінку таких показників:

- процентні співвідношення окремих показників з агрегованим показником;
- абсолютні зміни кінцевих показників порівняно з початковими (базисними);
- темпи зростання або приросту показників в аналітичному періоді.

За отриманими результатами горизонтального та вертикального аналізу можна зробити такі висновки:

— Активи у 2019 році складають 71909379 грн. У 2019 році порівняно з 2018 роком відхилення складають 11165247 грн, що становить 18,38%.

Збільшення відбулося за рахунок статті «Дебіторська заборгованість щодо поточного податку на прибуток», що становить у 2019 році – 1981 грн., 2018 році – 62 грн.

— Зобов'язання у 2019 році складають 63389966 грн. У 2019 році порівняно з 2018 роком відхилення складають – 7686922 грн, що становить 13,8%.

Збільшення відбулося за рахунок статті «Резерви по зобов'язанням», що становить у 2019 році – 89459 грн., 2018 році – 49499 грн.

— Власний капітал у 2019 році складає 8519413 грн. У 2019 році порівняно з 2018 роком відхилення складають 3478325 грн, що становить 69%. Збільшення відбулося за рахунок статті «Резерви переоцінки», що становить у 2019 році – 136032 грн., 2018 році – 11272 грн.

— Пасиви у 2019 році складають 71909379 грн. У 2019 році порівняно з 2018 роком відхилення складають 11165247 грн, що становить 18,38%. Збільшення відбулося за рахунок статті «Резерви переоцінки», що становить у 2019 році – 136032 грн., 2018 році – 11272 грн.

В цілому, розглядаючи активи найбільшу частку складає стаття «Кредити та заборгованість клієнтів», що складає у 2019 році – 54,51%. Найменшу частку складає стаття «Дебіторська заборгованість, щодо поточного податку на прибуток», що складає у 2019 році - 0,001%.

Частка зобов'язань складає: у 2019 році 88,15%, у 2018 році 91,7%, у 2017 році 92,51% у 2016 році 91,5%, у 2015 році 93,81%.

В цілому, розглядаючи зобов'язання найбільшу частку складає стаття «Кошти клієнтів», що складає у 2019 році – 82,43%. Найменшу частку складає стаття «Похідні фінансові зобов'язання», що складає у 2019 році – 0,00%.

Частка власного капіталу складає: у 2019 році 11,85%, у 2018 році 8,3%, у 2017 році 7,49%, у 2016 році 8,5%, у 2015 році 6,19%.

В цілому, розглядаючи власний капітал найбільшу частку складає стаття «Статутний капітал», що складає у 2019 році – 39,95%. Найменшу частку складає стаття «Непокритий збиток», що складає у 2019 році - - 33,29%.

Аналізуючи стан власного капіталу банків, використовують різні види та методи аналізу. Серед них важливе місце посідає метод коефіцієнтів, за допомогою якого виявляють кількісний взаємозв'язок між різними статтями, класами чи групами статей балансу.

За отриманими результатами можна зробити такий висновок, що майже усі значення коефіцієнтів АТ «Альфа-Банк» відповідають нормативам.

Це свідчить про те, що: надійність банку зросла; інтенсивність використання власних коштів підвищилась; свідчить про здатність банку покрити ризики пов'язані з його діяльністю; сума коштів, які інвестуються в розвиток банківської установи значно перевищує встановлені норми і має тенденцію до зростання; свідчить про те, що вкладені кошти приносять дохід; рентабельність банку зросла, що демонструє покращення доходності; свідчить про не ризикову політику банку; свідчить про зростання ефективності використання коштів власників

Однак коефіцієнт захищеності капіталу банку перевищує встановлені законодавством норми.

За допомогою економічних нормативів діяльності банків в Україні забезпечується стабільна діяльність банків та своєчасне виконання ними зобов'язань перед вкладниками, а також запобігається неправильному розподілу ресурсів і втраті капіталу через ризики, що притаманні банківській діяльності.

За отриманими результатами можна зробити такий висновок, що усі показники АТ «Альфа-Банк» відповідають нормативам. Тобто діяльність комерційного банку є ефективною та його фінансовий стан є стабільним.

Банк своєчасно і в повному обсязі розраховується за своїми зобов'язаннями, що впливають із торговельних, кредитних або інших операцій грошового характеру. Виконане взяті ним короткострокові зобов'язання за рахунок ліквідних активів.

Обмежує кредитний ризик, що виникає внаслідок невиконання окремими контрагентами своїх зобов'язань. Обмежує концентрацію

кредитного ризику за окремим контрагентом або групою пов'язаних контрагентів. Обмежує ризик, який виникає під час здійснення операцій з інсайдерами, що може призвести до прямого та непрямого впливу на діяльність банку. Обмежує ризик, пов'язаний з операціями вкладання коштів банку до статутних фондів установ, що може призвести до втрати капіталу банку. Обмежує ризик, пов'язаний з операціями вкладання (прямого чи опосередкованого) коштів банку до статутних фондів будь-яких юридичних осіб, що може призвести до втрати капіталу банку.

Сутність управління доходами і витратами банку полягає в підборі оптимальної структури доходів і витрат, за допомогою якої можна впливати на прибутковість здійснюваних банком операцій.

Для підвищення прибутковості проведених банком операцій необхідно грамотно здійснювати керівництво над доходами і витратами банку.

Таким чином, на основі аналізу визначимо основні недоліки в роботі АТ «Альфа-Банк» та рекомендації для підвищення прибутковості банку:

Недостатньо розроблена кредитна політика в області кредитування малого бізнесу. У зв'язку з цим пропонується розробляти кредитну політику банку відповідно до потреб клієнтів. Для цього слід:

- проводити політику зниження кредитних ризиків як прогресивну технологію з прогнозування прибутку банку;

- направити кредитну політику на подальше підвищення і зміцнення ролі банку в економіці країни. З цією метою в якості одного з пріоритетних напрямків діяльності банку планується продовження роботи з суб'єктами малого та середнього підприємництва. Виходячи з позитивного досвіду роботи минулих років, продовжити кредитну підтримку своїх постійних, надійних партнерів, які мають стійке фінансове становище, з метою подальшого зміцнення їхнього бізнесу, в тому числі і шляхом участі в інвестиційних проектах даних клієнтів. З метою збалансованості ресурсів і вкладень за термінами надати основну частину ресурсів у вигляді кредитних ліній, овердрафтів і короткострокових кредитів на терміни до 3-х місяців;

— направити роботу на скорочення видачі пільгових позик, повернення кредитів і прострочень виплати відсотків.

Високий рівень дебіторської заборгованості. Для цього слід вносити постійні коригування в кредитну політику банку. Змінити кредитну політику в стосунках з дебіторами, шляхом надання їм знижок при достроковій оплаті. Необхідно переходити від пасивного управління дебіторською заборгованістю, зводиться в основному до реєстрації інформації про склад і структуру заборгованості, до політики активного управління, яка передбачає цілеспрямований вплив на умову подання кредиту. Збільшення дебіторської заборгованості ініціює додаткові витрати, пов'язані з роботою з дебіторами, а також призводить до збільшення втрат по безнадійних боргах. Зростання дебіторської заборгованості, пов'язаний зі збільшенням відстрочки платежу, тягне за собою втрати внаслідок зміни купівельної спроможності грошових коштів.

Перед фінансовим управлінням банку стоять два завдання - розробити і надалі дотримуватися політики видачі кредитів, а також вести моніторинг дебіторської заборгованості з тим, щоб вчасно коригувати кредитну політику.

Також для того щоб збільшити отримання прибутку і показники рентабельності, необхідно:

- збільшити власний капітал банку шляхом додаткової емісії акцій;
- збільшити розмір активів банку, за допомогою розширення кола і обсягу виконуваних прибуткових операцій і збільшення власного капіталу;
- розширити базу клієнтів банку за рахунок першокласних позичальників;
- необхідно зменшити ризики пов'язані з кредитною політикою банку, за рахунок збільшення власного капіталу та якості активів банку;
- зменшити частку безприбуткових активів, за допомогою збільшення частки активів які приносять дохід, але дотримуючись встановлених законодавством норми.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Васюренко О. В. Банківські операції : навчальний посібник / О. В. Васюренко. – К. : Знання, КОО, 2000. – 243 с.
2. Закон України «Про національний банк України» із змінами і доповненнями, внесеними Законами України станом на 16.10.2020 року № 124-IX [Електронний ресурс] Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/679-14#Text>
3. Закон України «Про банки і банківську діяльність» із змінами, внесеними згідно із Законами № 2621-III від 03.07.2020 [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14>
4. Постанова №368 про порядок регулювання діяльності банків в Україні із змінами, внесеними згідно із Законами v0077500-20 від 01.07.2020 [Електронний ресурс] Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0841-01#Text>
5. Васюренко О.В. Банківський нагляд [Підручник]. / О. В. Васюренко, О. М. Сидоренко. - К.: Знання, 2014. - 502 с.
6. Вовчак О. Д. Кредит і банківська справа [Підручник] : / О. Д. Вовчак, Н. М. Руцишин, Т. Я. Андрейків. – К.: Знання, 2013. – 564 с.
7. Вовчак О. Д. Банківська справа : навчальний посібник / О. Д. Вовчак, Н. М. Руцишин. – Львів : Новий світ, 2008. – 559 с.
8. Денисенко М. П. Гроші та кредит у банківській справі : навчальний посібник / М. П. Денисенко. – К. : Алерта, 2004. – 478 с.
9. Васюренко Л. В. Ресурси комерційного банку: теоретичний та прикладний аналіз : монографія / Л. В. Васюренко, І. М. Федосік. – Х. : ПП Яковлева, 2009. – 88 с.
10. Васюренко О.В. Економічний аналіз діяльності комерційних банків: навч. посібник / О.В. Васюренко, К.О. Волохата. – К.: Знання, 2006. – 463 с.
11. Копилюк О.І. Аналіз банківської діяльності [Навчальний посібник]

- : / О.І. Копилюк, О.М. Музичка. - Львів : Видавництво Львівського торговельно-економічного університету, 2016. - 416 с.
12. Косова Т. Д. Аналіз банківської діяльності [Навчальний посібник] : / Т. Д. Косова. – Київ : Центр учбової літератури, 2008. – 486 с.
13. Васюренко О. В. Ресурсна складова в управлінні кредитноінвестиційною діяльністю банків [Текст] : монографія / О. В. Васюренко, О. М. Мусієнко, А. Ю. Маслова. - Дніпропетровськ : Форест, 2015. - 206 с.
14. Дзюблюк О.А. Фінансова стійкість банків як основа ефективного функціонування кредитної системи [Монографія] : / О.А. Дзюблюк - Тернопіль, 2009 – 316 с.
15. Дзюблюк О. В. Теоретичні та прикладні аспекти реалізації банками ресурсної політики / О. В. Дзюблюк, Ю.М.Галіцейська. – Тернопіль, 2012, - Вектор – 208 с.
16. Швець Н. Р. Аналіз та оцінка ресурсів банку [Монографія] : / Н. Р. Швець. – Чернівці : Рута, 2006. – 168 с.
17. Волохата К.О. Сутність і значення ресурсної бази банків / К.О. Волохата // Вісник Університету банківської справи Національного банку України. – 2011. - №1. – С. 147-154.
18. Мітенко С. Сутність економічного капіталу та його роль у забезпеченні фінансової стійкості банку / С. Мітенко // Вісник НБУ. – 2010. – № 1. – С. 58–64.
19. Могильницька М. П. Аналіз та оцінка ресурсної бази банків України / М. П. Могильницька // Регіональна економіка. – 2012. – № 4. – С. 127–133.
20. Слобода Л. Я. Обґрунтування методів управління власним капіталом банків / Л. Я. Слобода, Юрків Н. Я. // Регіональна економіка. – 2012. - №1. – С. 117-123.
21. Шелудько В.М. Фінансовий ринок [Навчальний посібник] : / В.М Шелудько – Знання Прес, 2008 – 535 с.

22. Щибиволок З. І. Аналіз банківської діяльності [Текст] : / З. І. Щибиволок. – 2-ге вид., стер. – Київ : Знання, 2007. – 311 с.
23. Чмутова І. М. Аналіз банківської діяльності [Текст] : / І.М. Чмутова - Харківський національний економічний університет. – Харків : ХНЕУ, 2012. – 307 с.
24. Савіна Л. О. Фінансовий аналіз у комерційному банку [Текст] : / Л. О. Савіна – Кондор, 2009. – 188 с.
25. Мороз А.М. Банківські операції: підручн. / А.М.Мороз, М.І.Савлук, М.Ф. Пуховкіна та ін.– К. КНЕУ, 2010. – 384 с.
26. Косова Т. Д. Банківські операції : навч. посібник / Т. Д. Косова, О. Р. Циганов. – К. : Центр учбової літератури, 2008. – 372 с.
27. Копилюк О.І. Банківські операції: навч. посібник / О.І. Копилюк, О.М. Музичка. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 536 с.
28. Ярошенко С.П. Управління залученням ресурсів банку з депозитних джерел [Текст] : монографія . - Суми : Університетська книга, 2011. - 105 с.
29. Лисенок О.В. Практикум з курсу «Аналіз банківської діяльності» [Навчальний посібник] : / О.В. Лисенок – К.: КНЕУ, 2010. – 325 с.
30. Азаренкова Г. М. Управління фінансовими ресурсами банку [Текст] : монографія / Г. М. Азаренкова, І. І. Біломістна, В. Г. Сословський ; Нац. банк України, Ун-т банк. справи. - К. : УБС НБУ, 2012. - 179 с.
31. Созоник М. Злиття і поглинання на банківському ринку [Текст] / М. Созоник // Золотий резерв. – 2011. – № 5. – С. 20–21.
32. Герасимович А. М Аналіз банківської діяльності: підручник / А. М. Герасимович, М.Д. Алексеєнко, І.М. Парасій-Варгуненко та ін.; за ред. А.М. Герасимовича. – К.: КНЕУ, 2006. – 599 с.
33. Шмиголь Н.М. Доходи підприємств: сучасні методи управління [Навчальний посібник] : / Н.М. Шмиголь – Дніпропетровск : ДНУ, 2010. 94 с.
34. Парасій-Варгуненко І. М. Аналіз банківської діяльності [Навчальний посібник] : / І. М. Парасій-Варгуненко. – Київ : КНЕУ, 2003. – 347 с.

35. Криклій О.А. Управління прибутком банку [Монографія] : / О.А. Криклій, Н.Г. Маслак – Суми : ДВНЗ «УАБС НБУ», 2008. – 136 с.
36. Примостка Л. О. Фінансовий менеджмент у банку [Підручник] : / Л. О. Примостка. – 2-ге вид., доп. і перероб. – Київ : КНЕУ, 2004. – 468 с.
37. Рибалка О.О. Підходи до управління прибутком банку [Текст] : / О.О. Рибалка – Харків : ХНЕУ, 2012. – 307 с.
38. Офіційний сайт Українського банківського порталу [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://banker.ua/>.
39. Офіційний сайт МІНФІН [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://minfin.com.ua/company/alfa-bank/>
40. Офіційний сайт Mind [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://mind.ua/banks/6-alfa-bank>
41. Офіційний сайт АТ «Альфа-Банк» Україна [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://alfabank.ua/ru>.
42. Офіційний сайт Національного банку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://bank.gov.ua/control/uk/index>.
43. Фінансова звітність АТ «Альфа-Банк» за 2015-2019 роки. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://alfabank.ua/ru/investor-relations>
44. Економічні нормативи станом на 01.11.2020 року [Електронний ресурс] Режим доступу: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist/data-supervision#2>.
45. Жидецький В. Ц. Основи охорони праці : підручник вид. 5-те, доп. К. : Знання, 2014. 373 с. + 1 зл. опт. диск (CD-ROM). ISBN 978-617-07-0134-3
46. ГОСТ 12.0.003-74* Система стандартів безпеки праці. Опасные и вредные производственные факторы. Классификация. [Введ. 1976-01-01]. М. : Госстандарт СССР, 1974. 4 с.
47. ДСанПіН 3.3.2.007-98. Державні санітарні правила і норми роботи з візуальними дисплейними терміналами електронно-обчислювальних машин. [Чинний від 1998-12-10]. К. : МОЗ України, 1998. URL: <http://mozdocs.kiev.ua/view.php?id=2445>.

48. ПУЕ-2017. Правила улаштування електроустановок. [На заміну ПУЕ-86 ; чинний з 2017-08-21]. К. : Міненерговугілля України, 2017. 617 с.

49. ДСТУ Б В.2.5-82:2016. Електробезпека в будівлях і спорудах. Вимоги до захисних заходів від ураження електричним струмом. [На заміну ДБН В.2.5-27-2006 ; чинний від 2017-04-01]. К. : ДП «УкрНДНЦ», 2016. 109 с.

50. НПАОП 40.1-1.32-01. Правила будови електроустановок. Електрообладнання спеціальних установок. [На заміну глав 5.4 5.5 7.1 7.2 7.3 7.4 7.6 Правил устроювання електроустановок, затв. Міненерго СРСР 06.07.1984 р. ; чинний від 2002-01-01]. К. : Мінпраці України, 2001. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0272203-01/card2#Card>.

51. НАПБ А.01.001-14. Правила пожежної безпеки в Україні. [На заміну НАПБ А.01.001-04 ; чинний від 2014-12-30]. К. : МВС України, 2014. 91 с.

52. НПАОП 40.1-1.01-97. Правила безпечної експлуатації електроустановок. [На заміну НАОП 1.1.10-1.01-85 ; чинний з 1997-10-06]. К. : Держнаглядохоронпраці, 1997. 97 с.

53. НПАОП 40.1-1.21-98. Правила безпечної експлуатації електроустановок споживачів. [На заміну ДНАОП 0.00.1.21-84 ; чинний з 1998-01-09]. К. : Мінпраці України, 1998. 89 с.

54. НПАОП 0.00-7.15-18. Вимоги щодо безпеки та захисту здоров'я працівників під час роботи з екранними пристроям. [На заміну НПАОП 0.00-1.28-10 ; чинний від 2018-05-18]. К. : Мінсоцполітики України, 2018. 6 с. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0508-18>.

55. 90/270/ЄЕС. Про мінімальні вимоги безпеки та здоров'я при роботі з екранними пристроями. [Чинний від 1990-05-29]. Брюссель. : Рада Європейських співтовариств, 1990. 14 с. Режим доступу: <http://docs.pravo.ru/document/view/32704903/>.

56. ДСН 3.3.6.042-99. Санітарні норми мікроклімату виробничих приміщень. [Чинний від 1999-12-01]. К. : МОЗ України, 1999. 106 с. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/rada/show/va042282-99>.

57. ГОСТ 12.1.005-88. Система стандартів безпеки праці. Общие санитарно-гигиенические требования к воздуху рабочей зоны. [На заміну ГОСТ 12.1.005-76 ; чинний з 1989-01-01]. М. : МОЗ СРСР, 1988. 50 с.

58. ДБН В.2.5-67:2013. Опалення, вентиляція та кондиціонування. [На заміну СНиП 2.04.05-91 ; крім розділу 5 та додатка 22. ; чинний від 2014-01-01]. К. : Мінрегіонбуд України, 2013. 149 с.

59. Правила експлуатації та типових норм належності вогнегасників. [На заміну НАПБ Б.03.001-2004 ; чинний від 2018-02-23]. К. : МВС України, 2018. 23 с.

60. ДСТУ EN 2:2014. Класифікація пожеж (EN 2:1992; EN 2:1992/A1:2004, IDT). [На заміну ГОСТ 27331-87 ; чинний з 01.01.2016]. К. : Мінекономрозвитку України, 2014. 7 с.

61. ДСТУ Б В.1.1-36:2016. Визначення категорій приміщень, будинків та зовнішніх установок за вибухопожежною та пожежною небезпекою. [На заміну НАПБ Б.03.002-2007 ; чинний від 2017-01-01]. К. : Мінрегіонбуд України, 2016. 66 с.

62. ДБН В.1.1-7:2016. Пожежна безпека об'єктів будівництва. Загальні вимоги. [На заміну ДБН В.1.1.7-2002 ; чинний від 2017-06-01]. К. : Мінрегіон України, 2017. 47 с.

63. ДБН В.2.5-56:2014. Системи протипожежного захисту. [На заміну ДБН В.2.5-56:2010 ; СНиП 2.04.05-91 (розділи 5 та 22) ; чинний від 2015-07-01]. К. : Мінрегіон України, 2014. 191 с.

64. Кодекс цивільного захисту України : Закон України від 02.10.2012 р. № 5403-VI. Редакція від: 03.07.2020. Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/5403-17>.

ДОДАТКИ

ДОДАТОК А

Звіт про фінансовий стан АТ «Альфа-Банк» на 31.12.2015 – 2019 року

	2019	2018	2017	2016	2015
АКТИВИ					
Грошові кошти та їх еквіваленти	13473472	9695179	8360068	5851238	9681721
Кошти обов'язкових резервів банку за вимогами Національного банку України	-	-	-	526649	582391
Цінні папери, що обліковуються за справедливою вартістю з визнанням результату переоцінки через прибутки або збитки	-	-	-	2868171	23072
Кошти в інших банках	-	-	-	138142	1909971
Кредити та заборгованість банків	548304	8999808	3272973	-	-
Кредити та заборгованість клієнтів	39199834	32458158	28052410	25629498	27462754
Інвестиції в цінні папери	9211129	4271878	4103469	-	-
Цінні папери в портфелі банку на продаж	-	-	-	400	400
Похідні фінансові активи	742349	166832	-	-	-
Інвестиційна нерухомість	2104157	1976750	2424823	693070	493933
Дебіторська заборгованість щодо поточного податку на прибуток	1981	62	62	62	-
Відстрочений податковий актив	858374	725142	1042568	1180287	989194
Основні засоби та нематеріальні активи	3692290	1099721	1258122	874239	655635
Інші активи	1679815	1016178	768992	1192158	564060
Необоротні активи, призначені для продажу	397674	334424	878	-	-
Усього активів	71909379	60744132	49284365	38953914	42363131
ЗОБОВ'ЯЗАННЯ					
Кошти банків	50335	35589	1286944	1671132	3010965
Кошти клієнтів	59276880	52488347	41900685	31495398	27487672
Похідні фінансові зобов'язання	1285	4205	-	-	-
Боргові цінні папери, емітовані банком	6902	44937	62250	63518	18535
Інші залучені кошти	-	-	-	519536	7598698
Резерви по зобов'язанням	89459	49499	39309	-	-
Інші зобов'язання	2768892	1696056	898876	533066	423528
Субординований борг	1184309	1384411	1403359	1359540	1200030
Зобов'язання групи вибуття	11904	-	-	-	-
Усього зобов'язань	63389966	55703044	45591423	35642190	39739428
ВЛАСНИЙ КАПІТАЛ					
Статутний капітал	28726248	12179756	12179756	7515616	4639121
Емісійний дохід та інший дохід за операціями з акціонерами	2367572	739630	739630	739926	366604
Незарєстровані внески в капітал	-	-	-	4664140	3135237
Резервні та інші фонди банку	1228425	353769	294048	294048	294048
Резерви переоцінки	136032	11272	335144	323049	318975
Непокритий збиток	-23938864	-8243339	-9855636	-10225055	-6130282
Усього власного капіталу	8519413	5041088	3692942	3311724	2623703
Усього пасивів	71909379	60744132	49284365	38953914	42363131

ДОДАТОК Б

Звіт про прибутки і збитки та інший сукупний дохід АТ «Альфа-Банк»
на 31.12.2015 – 2019 року

	На 31.12.2015р.	На 31.12.2016р.	На 31.12.2017р.	На 31.12.2018р.	На 31.12.2019р.
1	2	3	4	5	6
Процентні доходи	5 421 333	5 359 310	5 486 468	6659549	8252240
Процентні витрати	-4 218 285	-3 609 533	-2 701 006	-3088369	-4275646
Чистий процентний дохід	1 203 048	1 749 777	2 785 462	3571180	3976594
Чисте (збільшення) зменшення резерву під знецінення еквівалентів грошових коштів, кредитів та заборгованості клієнтів, коштів в інших банках	-3 183 727	-5 931 407	-2 122 207	-1940685	-1288504
Чисті процентні доходи за вирахуванням резерву під зменшення корисності процентних активів	-1 980 679	-4 181 630	663 255	1630495	2688090
Комісійні доходи	989 615	1 162 249	1 685 485	2669877	3644387
Комісійні витрати	-112 121	-187 305	-309 543	-415670	-803671
Результат від операцій з цінними паперами, що обліковуються за справедливою вартістю з визнанням результату переоцінки через прибутки або збитки	318 372	30 221	62 560	36752	283114
	-	-	-	-	1020
Результат від операцій з похідними фінансовими інструментами	-406 262	184 250	-176 940	198548	212917
	-	-	-	204053	588535
Результат від продажу цінних паперів у портфелі банку на продаж	-	67	-14	-	-
Результат від операцій з іноземною валютою	55 784	196 770	176 468	149854	265686
Результат від переоцінки іноземної валюти	-998 509	139 328	56 750	-170366	-534842
Результат від переоцінки об'єктів інвестиційної нерухомості	97 715	-46 885	63 493	129822	-74898
Витрати, які виникають під час первісного визнання фінансових активів за процентною ставкою нижчою, ніж ринкова	-6 110	-158 127	16 037	-2876	-16757
Чисте (збільшення) зменшення резервів під можливі збитки від втрат необоротних активів	-9 602	10 327	-	-	-
Чисте (збільшення) зменшення резерву під знецінення інших активів	-5 573	4 131	-1 798	-6257	-7163
Чисте збільшення резервів під знецінення боргових цінних паперів, які обліковуються за справедливою вартістю через інший сукупний дохід	-	-	-	-	-29672
Чисте збільшення резервів за зобов'язаннями	-	-	-	-10252	-30984
Чистий збиток від модифікації фінансових активів	-	-	-	-77680	-157452
Чистий прибуток від припинення визнання фінансових активів	-	-	-	180	245
Чистий прибуток від припинення визнання фінансових зобов'язань	-	-	-	4800	2856
Чисті збитки від вибуття необоротних активів, призначених для продажу	-	-	-	-	-23290
Витрати від зменшення корисності необоротних активів, призначених для продажу	-	-	-	-	-60456
Інші операційні доходи	774 104	967 001	1 180 402	698362	730380

Продовж.табл.Б1

1	2	3	4	5	6
Адміністративні та інші операційні витрати	-1 886 240	-2 406 566	-2 682 900	-3372218	-4900126
Збиток до оподаткування	-3 169 506	-4 286 169	733 196	1667424	1777919
Зміни податку на прибуток	511 815	191 396	-135 980	-357164	147901
Збиток за рік	-2 657 691	-4 094 773	597 216	1310260	1925820
ІНШИЙ СУКУПНИЙ ДОХІД					
ІНШИЙ СУКУПНИЙ ДОХІД, ЩО НЕ БУДЕ РЕКЛАСИФІКОВАНИЙ В ПРИБУТОК / (ЗБИТОК)					
Переоцінка інструментів капіталу, які обліковуються за справедливою вартістю, через інший сукупний дохід	-	-	-	-	638
Переоцінка основних засобів	102 353	3 961	15 340	498	2309
Податок на прибуток, пов'язаний з іншим сукупним доходом, що не буде рекласифікований в прибуток / (збиток)	-18 424	-713	-2 761	39023	69
ІНШИЙ СУКУПНИЙ ДОХІД, ЩО БУДЕ РЕКЛАСИФІКОВАНИЙ В ПРИБУТОК / (ЗБИТОК)	-531	826	-484	-	-
Переоцінка цінних паперів, які обліковуються за справедливою вартістю через інший сукупний дохід	-	-	-	-1635	77925
Податок на прибуток, пов'язаний з іншим сукупним доходом, який буде рекласифікований в прибуток (збиток)	-	-	-	-	-13492
Всього інший сукупний дохід після оподаткування за рік	83 398	4 074	12 095	37886	67449
Усього сукупного доходу за рік	-2 574 293	4 090 699	609 311	1348146	1993269
Збиток на акцію (гривень)	-2 427,12	0,06	0,01	0,01	0,01